פרשת **חקת** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתנ"ו שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

על כן יאמרו המושלים בואו חשבון

בבית רעוע עלובה וקטנה כותליו רעועים ונוטים לנפול בה היה דר בהשקט ושלוה כפרי עם משפחתו העניה והדלה, רק תרנגולת אחת קטנה ורזה היתה רכושם של משפחה זו.

ביום אחד הבחינה אשת הכפרי שהתרנגולת הטילה ביצה, שמחה האשה שמחה גדולה, ובלב מלא חדוה נטלה את הביצה בידה ונכנסה אל תוך ביתה והכריזה: הנה בעז"ה נתעשר עתה עושר רב, בעלה ובני ביתה הביטו עליה בתמהון, ושאלו אותה: מהיכי תיתי שמביצה קטנה תצמח לאדם עשירות.

ענתה האשה: התרנגולת הטילה עתה את הביצה, אקח את הביצה הלזו, ואשום אותה בחזרה תחת רגלי התרנגולת, ותצא מזה אפרוח, האפרוח שוב יגדל לתרנגולת, אשר גם היא תטיל ביצים וכן הלאה.

לאחר מכן – המשיכה האשה בדמיונה – אמכור את האפרוחים הרבים, ואקנה לי עז, והעז תתן חלב, ושוב אמכור את החלב שתתן העז, ומכסף זה אקנה לי פרה, עתה כבר תהיה לי עז ופרה אשר שניהם נותנים חלב ביתר שאת, כך המשיכה האשה בחשבונותיה והגיעה למסקנא שבתוך זמן קצר היא תתעשר בעושר רב.

בעמדה כך שקועה במחשבותיה מיד שרתה עליה שמחה גדולה, והתחילה לצהול ולרקוד, ומרוב שמחה היא שכחה כי הביצה בידה, וכך נפלה הביצה ונשתברה כשבד בבד עמה נשתברה לרסיסים כל דמיונותיה, וכל החשבונות הגדולים שלה ירדו לטמיון.

הוא הדבר אשר אמר הכתוב "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון" בואו ונחשוב חשבונו של עולם, לדעת הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה, דהנה הרבה אנשים חיים עפ"י דמיונם ואינם חיים עפ"י המציאות, כאותה אשה שכבר ראתה בעיני רוחה את עושרה הרב, ובאמת היא נותרה עניה מרודה, כמו"כ סבורים אנשים רבים שהם נמצאים במדריגות רוחניות עליונות, ואינם שמים על לב להבין מדריגותם האמיתית.

אלמלא היו אותם האנשים מכירים את מצב האמיתי אזי היו עובדים את ה' באותה מדריגה שהם נמצאים בה, וכך היו מתעלים ברוחניות מעלה מעלה, אולם הדמיון מטעה את האדם ואינו מאפשר לו להבחין אימתי יורד במדריגותיו, כי נדמה לו שכבר נתעשר בעושר רב.

אכן טעותם נמשכת מפאת הישג רוחני מסוים הנמצא בידם, וסוברים שיש בידם אוצרות רוחניים גדולים ורבים, אך כאשר יפול לאחמ"כ ממדריגתו עשרה מעלות אחורנית, ויהי' אצלו כדוגמת אותה הביצה שנשתברה לבסוף, וכל דמיונותיו יעלו בתוהו אז יתברר לו כי האמת לאמיתה שונה לחלוטין, ועליו מוטל עוד עבודה רבה בכדי להגיע לתכלית השלימות ולהתעשר על ידה בעשירות אמיתית.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
שרגא דנהורא ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לזה ההיכלוכא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שיחתן ..... יא
למען ציון לא אחשה ..... יג
פשוטלהן פלכים ..... יג
דרך הקודש ..... יד

אגרת פרק ה'

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

קודם עשיה, קבלה כגזירה. ואחריה אין להרהר בה

זאת חקת התורה וגו'. כתב רש"י ז"ל: "**לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות לחרהר אחריה**" פירש **הצדיק הקדוש מוה"ר מאיר מפרימישלאן זי"ע:** הנה, דרך היצר הרע לבא אל האדם כשרוצה לקיים איזו מצוה ולפתותו: למה לך לעשות מצוה זו, ומה תועלת תהיה לך בזה וכדומה, וזהו אומרו: "**מה המצוה הזאת**", ולמה לך לעשותה וכו'. ואח"כ כאשר נצחו האדם והתגבר עליו, וקיים המצוה, שוב רוצה היצר להביאו עכ"פ לידי גאות והתנשאות, ואומר לו: "**ומה טעם יש בה**", כלומר, ראה והתבונן איזו מצוה גדולה קיימת, ומה נעמה טעם מתיקות המצוה. על כן הזהיר לבל ישמע אליו האדם ואמר: **'לפיכך כתב בה חקה, גזרה היא מלפני'** דהיינו קודם עשיית מצוה עליך לדעת שגזרה היא, ואתה מוכרח לעשותה, ואל תפן ליצר לבטלה, וגם **'אין לך רשות להרהר אחריה'** אחר שעשית המצוה אין לך רשות להרהר ולהתבונן בנועם זיוה, כנ"ל, כדי שלא תבוא ח"ו לידי פניה וגיאות ח"ו, עכ"ד ודפח"ת. ובזה יש לפרש מה שאנו מתפללין בתפלת ערבית: "**והסר שטן מלפנינו ומאחרינו**", ר"ל, שנוכל להנצל ממנו בעת שבא בטענותיו מלפנינו קודם עשיית המצוה, וגם במה שבא לפתותינו לאחר עשיית המצוה ומאחרינו והבן.

אמרי יוסף

[אמנם יש לציין דאי' בספה"ק דצריך לחזור על אור המצוה והרשימו הנשארת ממנה, וכדאי' מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל עה"פ 'וזכרתם את כל מצוות ה" שתזכה קדושת המצוות שזכיתם לעשות ועי"ז 'ועשיתם אותם וגו', ויש בזה כמה חילוקים ולמשל הא דאי' בספה"ק תוי"ט פ' אמור עפ"י הזה"ק (ראה לקמן) ועוד, ואכמ"ל]

נגיעה בעבודה מטמא טהורים, אך מטהר טמאים

וכבש בגדיו הכהן, יש שני מיני מוסר אחד לתלמידי חכמים ואחד להמוני עם, ולכל אחד צריך לומר לפי בחינתו ומדרגתו, וכמ"ש בזוהר הק' (יתרו עמ:) **'כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל' וכו', שצריך להזהיר על שום פנייה חיצונית לתלמידי חכמים, משא"כ להמוני עם שרי'** שזהו כוונת חכמינו ז"ל (פסחים נ:) לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך וכו', ובזה שמעתי מהרב המגיד מוריני הרב מנחם מענדל ענין פרה אדומה שמטמא טהורים ומטהר טמאים וכו', ודפח"ת.

תולדות יעקב יוסף (ר"פ אמור)

אין מציאות לקבל מתורת הצדיק, בלי שישפיל א"ע

ולקח אזוב וטבל במים איש טהור. לכאורה מהופך לשון הכתוב והיה לו לומר: ולקח איש טהור אזוב וטבל במים. אולם י"ל **שהתורה מרמז בזה להורות דרך הישר איך יתנהג האדם הרוצה לקבל דברי תורה מרבו, שצריך להיות שפל בדעתו מאוד כמו האזוב הנמוך מכל האילנות,** ולא ירים לבבו. וזהו: **'ולקח אזוב'** כאשר יהיה בעצמו בבחינת אזוב, אז: **'וטבל במים'** הוא התורה (ב"ק יז.) של **'איש טהור'** הוא הצדיק"

תפארת שלמה

המחשיב א"ע ש'אין בו מום', ודאי 'לא עלה עליו עול'

אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול. ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה אל מחוץ למחנה וגו'. "מי שמחזיק עצמו לצדיק, שתיקן הכל, ואין בו מום, בודאי איש כזה **'לא עלה עליו עול'.** וזהו: **'ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה אל מחוץ למחנה',** רצ"ל, שצריך העובד את ה' שיראה לו שהוא עדיין בחוץ ולא התחיל בעבודת ה' כלל".

עבודת ישראל (לפר' פרה)

אם אין עומד כשוטר על שערי הגוף, טמא הוא

וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא. "יש לרמז ע"פ מ"ש בפסוק (דברים טז, יח) **'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך',** שהן המה השערים אשר פתח הבורא בגוף האדם; עינים ואזנים וחוטם ופה וברית, למנות לכל שער שופט שישפוט בצדק אימתי יפתח זה השער ואימתי יסגור, דהיינו, עינים יפתח אותם להסתכל בתורה ובמצות ובגדולת הש"י, ובבוא לנגד עיניו דבר ערוה אזי מהרה קל חיש יעצום עיניו, וכדומה בכל השערים. ובאם ח"ו עבר על זה, ופתח איזה שער במקום ובזמן שראוי לסתום אזי יהיה ממונה שוטר לכל שער להעניש היינו שיקנום את עצמו בקנס ויקבל על עצמו תשובה, כמו שהיו נוהגין תלמידי הרמ"ק שהיו מקבלין על עצמם קנס בעת שיעשו כך וכך וכו'. וזהו שרמז כאן הכתוב: "**וכל כלי פתוח**" ר"ל הכלים שפתחם הבורא ית"ש בגוף האדם, "**אשר אין צמיד פתיל עליו**" שאין מחובר עליו צמידת הכיסוי, לסוגרו ולסותמו בעת הצורך, והוא עושה הכל בלי שיעור מוגבל עם כלים אלו: "**טמא הוא**" "**כי יבוא ח"ו לכל עבירות שבתורה, חש"י יצילנו**"

אגרא דכלה

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים רכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

כדי שתהא התורה נחקקת בו, מיבעי ללמוד בפה מלא

או יאמר זאת חקת התורה. ונראה לבאר על דרך הרמז, במאמר חז"ל (עירובין נז.) על פסוק **'כי חיים הם למוצאיהם'** (משלי ל, כב), **אל תקרי למוצאיהם אלא למוציאיהם בפה,** יעו"ש. נודע **כי אין התורה מתקיימת אלא המוציאם בדיבור בפה דייקא, ולא לחשוב בלב.** וזהו אמרו **'זאת חקת התורה',** רצ"ל שבזה יהיה התורה חקוקה על לוח לבך. **'אשר צוה ד' לאמר', רצה לומר 'לאמר' בפה מלא** וכנ"ל.

דעת משה – קאזניץ

בלא קדושת התורה ושב"ק לא יטהר לעולם טהרה גמורה

הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר. כי **'יום השלישי'** ירמוז על התורה הקדושה הנקראת אוריאן תליתאי כמאמר חז"ל (שבת פ"ח). **ו'יום השביעי' מרמז על יום השבת ואם בשני הדברים האלה הוא מתחטא ומטהר אז ודאי יטהר כנאמר.** ומכלל הן אתה שומע לאו **כי אם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי שהן כללות התורה לא יטהר לעולם טהרה גמורה הראוי.**

באר מים חיים

כיון שנשמתינו חקוקה מתחת כסא הכבוד, בכחינו להעלות עפר תורתינו עד מקום שרשה, ולעורר על ידה שמחה

וידבר ה' אל משה מאהל מועד לאמר. רוצה לומר שהשם יתברך ב"ה למד משה רבינו ע"ה **איך יהא התעסקו ולימודו בהתורה הקדושה** דהיינו מעולם התחתון עד העלותה לעולמות עליונים לשורשה. והיינו **'מאהל מועד לאמר'** פירוש שתאמר את התורה **'מאהל'** היינו מעולם הזה עד העולמות עליונים הנקראים **'מועד'** ששם הוא מקום שורשה של תורה * וזהו **'זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל'** רוצה לומר משה רבינו ע"ה למד לפני בני ישראל גם כן סדר הלימוד כך כמו שמסר לו השם יתברך * וזהו דאמרינן בגמרא **'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו' דלכארה הוא דבר רחוק שיהא הכח ביד האדם להעלות התורה עד מקום שורשה, אך מחמת שאדם נחצב מתחת כסא הכבוד ממקום שורש התורה ובזה הוא יכול להעלות עצמו עם התורה לשרשה * והיינו אשרי מי שבא** כו' **למשל האדם שלוה מחבירו מעות ובהחזירו לו הוא נושא מעותיו צרורות בידו בשמחה להשיבו את מעותיו כמו כן התורה שנחקקה עמו בהחצובו מתחת כסא הכבוד הוא מביאה בידו לשם.**

וזהו **'זאת חקת התורה' מלשון חקיקה דהיינו שהתורה נחקקה עם האדם ועל ידי זה יוכל האדם לעורר חדוה ושמחה להשפיע על ידי התורה הנקרא זאת** * אך זאת התורה שעל ידם יכול לפעול כנ"ל היינו מי שלומד במסירת נפש יכול להעלות התורה בעודו בחיים ע"ד שאמרו חז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה היינו שלומד במסירת נפש וזהו זאת התורה אדם כי כו':

נועם אלימלך

ע"י עסק התורה יושפע בריות גופא ורוח והצלה וכל טוב

או יאמר עד"ז **ויקחו אליך פרה אדומה** רוצה לומר שעל ידי התורה ימשיכו למטה פרה אדומה כידוע תמימה פירוש **שיהיה ישראל תמימים שלא יהיה להם חסרון בשום אבר מאבריהם * אשר אין בה מום פירוש שלא יהיה להם חסרון בשום דבר הצריכה להם * אשר לא עלה עליה עול * רוצה לומר שלא יהא כח לעלות עליהם עול מלכות ועול דרך ארץ וכל זה יפעול על ידי התורה דכל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו כו' ועול דרך ארץ * וגורם חירות ממלאך המות ומשעבוד מלכיות *

נועם אלימלך

יגיעתינו בתורה כדי שנכא על ידו לידי מעשה ובזה אנו מעולים מכל אומה ולשון כשהם ילמדו תורה

זאת התורה אדם כי ימות באהל. הנה גלוי וידוע דגוף הענין של לימוד תורתנו הקדושה היא גם כן בעצם דבר טוב ומחכימת פתי, וא"כ אף האוה"ע אף על פי שאין לבם מכוונת לשם שמים כלל, עכ"ז שייך שיהיו מתאוים לעסוק בחכמתה כמו שמתאוים לחכמה אחרת, **משא"כ עמו בית ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב, שהם מייגעים עצמם בדרכה של תורה פת במלח תאכל וכו'** (אבות פ"ו מ"ד), **ורק בכוונה כמ"ש** (תבא כט ח) **למען תשכילו את כל אשר תעשון, שיבא הלימוד הזה לידי מעשה וקיום המצוה לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו.** וזה נראה לי פירוש הכתוב **'זאת התורה אדם כי ימות באוהל',** כי הנה חז"ל אמרו (יבמות ס"א ע"א) אדם כי ימות באוהל, אתם קרוים אדם ואין אומות העולם קרוים אדם, ואפשר לרמז דקאי על רישא דקרא, דכתיב **'זאת התורה אדם' וגו', ור"ל שהתורה לא נתנה אלא לישראל שנקראים אדם, ועל זה מפרש ואומר מחמת 'כי ימות באוהל' ר"ל שממית עצמו עליה, כדברי המאור עינים 'שממית המחשבה שבשביל עצמו' ולומד רק לשמו יתברך,** משא"כ אוה"ע אין כוונתם אלא לשם עצמם לדעת בחכמה שבה.

קדושת יום טוב

ע"י עסק התוה"ק לא יצטך לחזור בגלגול

ונתן עליו מים חיים אל כלי. ובבעל הטורי: 'אל כלי' ב' בממורה, דין, ואידך: 'ולא הורק מכלי אל כלי' (ירמי' מה, יא).

יש לפרש הכוונה, עפ"י מה שמבואר בכמה מקומות שהאדם צריך להתגלגל כמה פעמים בזה העולם, עד שיקיים את כל התרי"ג מצוות שלא היתה לו אפשרות לקיימם בגלגול הראשון, כגון להיות כהן או לוי, וכן שאר דברים. **אבל מבואר, שהתקנה לדבר היא, שבחיות האדם עוסק בתורה לשמה, והעוסק בפרשת קרבנות כאלו הקריב קרבן** (מנחות קי:), **הוא הדין שאר הדברים הכל מתוקנים על ידי עסק התורה, וא"כ שוב אין צריך להתגלגל.** וזהו הרמז: **"ונתן עליו מים חיים אל כלי" 'אין מים אלא תורה'** (ב"ק יז.) ואמר, כשיתן האדם בעוה"ז עול תורה, מים חיים, אל גופו שהוא כלי לנשמתו, אז: **"ולא חורק מכלי אל כלי" אין צריך שוב להתגלגל בגוף אחר.**

תפארת עוזיאל
להרה"ק רבי עוזיאל ז"ל תלמיד המגיד ממעזריטש ז"ל

תפילה

בכח התפילה שאבות תקנום, וכנגד תמידין תקנום, לא יוכלו אומות העולם לשלוט בנו

על כן יאמר בספר מלחמת ה' כו' ואת הנחלים ארנון. ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב. ר"ל שזה פועל ע"י תפלותיו וכו', **שנחלים רמז על התפלה על דרך דאי' בגמרא המתפלל על חברו צריך שיחלה עצמו עליו** וכו', ואיתא בגמ' 'תפלות אבות תקנום', ר' יהושע אמר תפלות כנגד תמידין תקנום וכו', **ועתה בעוה"ר שחרב ביהמ"ק התפלות מכפרין במקום התמידין לזה תקנו התפלות** וכו', והנה כתיב 'והי' זרעך כחול הים' היינו כמו שהים יש לו גבול ואינו יכול להעבירו **כך האומות לא יוכלו לעבור הגבול עם זרעך לחרע להם ח"ו והוא מחמת התפלות שלנו שמכפרים עלינו אין כח בידם לעבור הנבול, וזהו ונשען לגבול מואב הוא לשון מאב דהיינו מאבות** (היינו התפלות שתקנו לנו האבות) וכו'.

נועם אלימלך

בלב נשבר בחשבון נפש פועל בתפלתו לעורר רצון העליון

תבנה ותכונן עיר סיחון. הנה **'עיר סיחון'** היא התפלה שנקראת שיחה בשין שמאלית, וכמ"ש **ויצא יצחק לשוח בשדה** ופירש"י לשון תפלה כמו **'ישפוך שיחו'** וכמארז"ל **אין שיחה אלא תפלה,** ולהבין הטעם למה נקרא התפלה 'שיחה', אך הענין הוא כי מלבד דשיחה לשון דבור ומה גם לפי מה שכתוב בפרי עץ חיים דשיחה הוא הדבור בלחש ובחשאי ובהסתר וזה ענין צלותא בלחש, **אך עוד זאת יש בפי' שיחה שהוא מענין הסחה והזזה ממקום אל מקום אחר** וכו', [וכמו"כ מצאנו שפי' רז"ל בפסוק 'דאגה בלב איש ישיחנה' ב' פירושים הנ"ל ישיחנה מדעתו לשון היסח הדעת וישיחנה לאחרים לשון דיבור]. **ופי' ענין 'הזזה' בתפלה הוא בחיות שעיקר הבקשה בתפלה הוא שיתגלה בחי' סובב כל עלמין לחיות מתלבש תוך כל עלמין.** וזה שאנו אומרים 'יהי רצון' כי הוא ית' למעלה מן הרצון וכדי שיהי' לו בחי' רצון בברכות שמו"ע כמו גואל ישראל ומברך השנים וכיוצא היינו ג"כ ענין הסחת והזזה ממקום למקום וכו', **אך בחי' שיחה זו מלמעלה למטה באה ע"י אתערותא דלמטה בשיחה שבתפלה שהאדם מתפלל** כו', **כי עיקר התפלה היינו בחי' צעקה בצר לו וזהו 'לפני ה' ישפוך שיחו' לשון ישפוך היינו שפיכת הנפש כאשר צר לה מאד מאשר בהבל בא ובחשך וצלמות ילך רוב הזמן כו', והיינו ע"י קדימת בחינת 'בואו חשבון' להיות ממארי דחושבנא בכל לילה וגו', ועי"ז 'ישפוך שיחו' במסירות נפשו מעומקא דלבא להיות נעתק ונבדל מדעתו ממדותיו הבהמיות,** וזהו שע"י **'בואו חשבון' אזי 'תבנה ותכונן עיר סיחון' להיות התפלה כדבעי בבחי' שפיכת הנפש** וכו'.

לקוטי תורה

ע"י תפילה בהתלהבות מקורות הלב, בהקדם לב נשבר בהרהורי תשובה כל הרשעה וכל הצרות וחלאים בעשן יכלו

כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון. שהוא 'סיחה נאה' היינו כשישראל מדברים דיבורים נאים מקורות לבבם נוכח פני ה' בהתלהבות הלב בבחי' 'להבה מקרית סיחון', קרי"ת **מרומז לקורות הלב עי"ז זוכים לבחי' הכתוב 'להבה תלחט רשעים', שהתלהבות הזה תלחט ותשרוף כל הרשעים וכל הרעות.**

והנה בחי' זו שהאדם מדבר דיבורים אמיתים בהתלהבות מקורות הלב נמשך מבחי' בינה שהיא בסוד בינה ליבא, ובינה היא עולם התשובה, חמשים שערי בינה חמשים שערי תשובה, **כי א"א לבוא לדרגא דא עד שישובו מקודם בתשובה שלימה בלב נשבר ונדכה באמת לפניו ית',** וזה **'בי"ת יוסף להבה'** מרומז לב"פ יום"ק שבגימ' יש"ב בחי' תשובה, **שע"י התשובה ושבירת הלב באמת זוכים לבחי' להב"ה מקרי"ת סיחו"ן לדבר דיבורים נאים בהתלהבות גדול מקורות הלב בבחי' ודרגא דיוסף הצדיק מדת ההתקשרות לקשר הדיבור למלכות שמים, ועי"ז להבה תלחט רשעים,** וכנ"ל. **'ובית עשו לקש' ב"פ עש"ו עם הששה אותיות ושני כוללים בגימ' כמנין צרע"ת שמעשו הרשע נמשך הצרעת וכל החולאים והחולשות ר"ל,** וזה 'לקש' בחי' קש ותבן שנתרוקן מכל לחלוחית חיות ר"ל, **"והאש ולהב מיעקב ויוסף שורף ומכבד זאת".**

מגן אברהם – ויצא
[להרה"ק המגיד מטריסק זי"ע – יומא דהילולא ב' תמוז]

קודם התפילה צריך לעסוק בתורה

על כן יאמר בספר מלחמות ה' וגו'. על דרך הפשוט, על פי מה דאיתא בספרים, **שהאדם צריך ללמוד קודם שיתפלל** (ע' ברכות לא.). וזה נרמז בהכתוב שלפנינו. **דמלחמות ה', רמז אל התפלה. כנודע מהכוונות של פסוקי דזמרה, שהוא להכרית הקליפות והסטרא אתרא. ובפרט בכוונת קריאת שמע, וכדאיתא בתיקוני זוהר הקדוש** (בהקדמה יא.) שהוא הקורטא לירות המיצים להסטרא אחרא. וזהו מאמר הכתוב. **'על כן יאמר בספר', ירצה, שתחלה מוכרח להאמר בספר תורת ה', דהיינו ללמוד קודם התפלה. ואחר כך 'מלחמות ה', עמוד להתפלל וללחום מלחמת ה'.**

באר משה

ויקחו אליך פרה אדומה. ויובן דהנה בכל המצוות יש תיקונים וכל התיקונים הם ע"י הכוונות, לפפי"ז יעלה על הדעת שאותם אשר אינם יודעים לכוין אינם פועלים חיו בעשיית המצוות אך מחסד השי"ת שאם אחד עושה מצוה כראוי עושה סולם לכל העושים מצוה זו שיעלו בסולם ההוא אף שאין אתם יודעים עד מה רק שיעשו לשמה, וזה העושה בכוונה הראויה נחשב לו כאילו הוא העושה מצוה לפי שזכות הרבים תלוי בו, ועד"ז כל תפילותיו ע"ד אנשי כנסת הגדולה ואמירת תהלים ע"ד דוד המלך, ולכן אנו מתפללין שיהא נחשב כאילו אמרם דוד המלך בעצמו וההיקש ע"ז בכל המצוות, וא"כ מפני שמשה זכה לדעת סודה של פרה ופרה ראשונה נעשה בכוונתו והא סולם לכל הפרות שיהיו, ע"כ אמר ויקחו אליך, היינו על ידך היא לקוחה, משום דלך אני מגלה טעמה, וכל הפרות יעשו על כוונת פרה זו.

(ישמח משה)

☆

ויראו כל העדה כי גוע אהרן. דרשו חז"ל אל תיקרי ויראו אלא ויירא, יש לפרש לפי מה שאמרו רז"ל שהיה אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, הכוונה כי עיקר מחלוקת נצמח מכח גאות שכל אחד רוצה להשתרר על חבירו אבל מי שהוא בחינת מה ושפל בעיניו לא תקוטט ולא יקפיד על שום דבר נגד חברו, וע"כ היה אהרן מלמד לכל אי מישראל להיות שפל ונבזה בעיניו וממילא בזה הגדיל השלום בין איש לאשתו ובין איש לרעהו ובזה עצמו היה מקרבן לתורה כי כבר אי חז"ל למה נמשלו דברי תורה למים מה מים מניחין את גבוה ויורדים לנמוך אף ד"ת מניחין את הגבוה ויורדים לנמוך נמצא כ"ז שהיה אהרן חי והיה מלמד להם מדעתו לא היה אדם רואה א"ע ולא נחשב בעיניו לכלום ואחר שמת אהרן עזבו מדה זו ואחזו במדת הגאוה וגבהות וראו א"ע במעלה

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות יה"ק עצי התמרים

"דברי תורה אשר צוה ה' לאמר", כל אשר עושה פעולה לטובה אצל השומעים

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל וגו'. בימים הראשונים כשבת רביה"ק זללה"ה בסאטמאר בא פעם הרה"ק מסטראפקוב רבי אברהם שלום האלברשטאם זללה"ה [בן הרה"ק משיניאווא זללה"ה] לשבות בעיר סאטמאר, והפצירו בו החסידים שיבוא להתפלל בביהמ"ד דחסידים שבעיר, אבל התעקש להתפלל דווקא אצל בנו של הגה"ק הקדושת יו"ט, שנקרא אז "בן הרב מסיגעט" הוא רבינו ז"ל שכבר הי' לו ביהמ"ד בפני עצמו, ואנ"ש אמרו לו שלתועלת הענין שבא, טוב לו יותר להתפלל בביהמ"ד הגדול שבעיר, אבל הוא באחד רצה להתפלל דווקא אצל בן הרב מסיגעט, והחליטו לבקש את רבינו ז"ל שהוא בעצמו ידבר על לבו שיתפלל בביהמ"ד הגדול, והרב מסטראפקאב הסכים בתנאי שאת השולחן ערוך דווקא בביהמ"ד של רבינו ז"ל, וכן הי'.

ובליל שב"ק הי' שם קהל עצום שבאו לכבוד האורח הגדול הרה"ק מסטראפקוב, ובשעת עריכת השולחן כשראה רבינו ז"ל שרוצה לברך ברכת המזון, הציע לו רבינו ז"ל שיאמר דברי תורה, אך הרה"ק מסטראפקוב לא רצה, באמרו שאביו הרה"ק משיניאווא זי"ע לא אמר תורה, רק אם גילו לו מן השמים שיאמר (כידוע), וצוה לברך ברבהמ"ז. ושוב בסעודה השני' גם כן הציע לו רבינו ז"ל שיאמר דברי תורה, ולא רצה.

בסעודת רעוא דרעווין ביקשו רבינו ז"ל עוד הפעם שישמיע מדברו"ק לפני הקהל, ואז ענהו הרה"ק מסטראפקוב **ואמר "אבי הק' אמר שאינו אומר תורה רק מה שמשפיעים לו מן השמים, ובזה אפשר לפרש "זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר", אם יש צווי ה' אז, לאמור, יאמרו תורה ואם לאו אל יאמרו".** ורבינו ז"ל ענה לעומתו ואמר: **זקינינו הרה"ק בעל ייטב לב זללה"ה צוה לבניו ולזרעו אחריו שיאמרו תורה לישראל, וע"כ לדרכינו נראה לפרש באופן אחר 'אשר צוה ה', דהיינו אם ע"י דברי תורה יגרום שעי"ז ישמרו ציווי ה', אז 'לאמר', צריך לומר דברי תורה, כי כך מקובלני משם זקינינו מרן הייטב לב זי"ע.**

וכשמוע הרה"ק מסטראפקוב זצ"ל את דברי רבינו ז"ל, אמר לו, אם כן אז תאמרו אתם ד"ת, ורבינו ז"ל הי' כמחריש לכבודו של האורח הגדול, וכפל ושנה הרב מסטראפקוב להפציר את רבינו ז"ל, עד שהכריז ואמר הנני מצווה על כבודו. ואז התחיל רבינו ז"ל לומר דברי תורה כדרכו בקודש, והפליא את כל השומעים שהי' שם ציבור גדול ורב, ומני אז נתוספו ספסלי ביהמ"ד של רבינו ז"ל. ונהרו אליו חסידים ואנשי מעשה בראותם רב כוחו וחילו ורב טוב תורה ויראה הצפון בו אף כי היה אז עדיין צעיר לימים.

זמירות דברי יואל (ח"א עמ' ק"ה)

ולא את זולתם, ומזה עצמו הרגישו כי מת אהרן כי אינם במעמדם ומצבם הראשון, וז"ש ויראו כל העדה כי גוע אהרן ומהיכן ראו לזה ארז"ל אל תיקרי ויראו אלא ווי"ו שנראו בעיני עצמם לאנשים חשובים מזה ראו וידעו כי מת אהרן.

(ויטב לב)

☆

זאת חוקת התורה. ודקדקו המפרשים דהול"ל חוקת הפרה, אך נראה דהנה בכלי יקר פי' הטעם על שמטמא טהורים ומטהר טמאים משום דכל דבר מתפעל מהיפכו, ובזה פי' בישי"מ הפי' מי יתן טהור מטמא לא אחד, כי עיקר טעם של פרה מרמז שנתפעל מפכו ולא שיך זה רק במי שיש לו עוד התנגדות וצריך לו ללחום בלבבו כמוש"כ בשני לבבך בשני יצריך בזה נפעל מהפכו, אך באמת אנחנו עם הי' קבלנו ברכתנו ויושם לך שלום ומבואר בספה"ק שהשלום היא הן החיצוניות הן בפנימיות הלב א"כ כשיהי' שלום א"כ אין מה להתפעל מהפכו שוב אין טעם לפרה אדומה, והנה גם ע"י התורה נעשה שלום על ישראל כמד"א הי' עוז לעמו יתן ההתורה נקראת עוז וע"י הי' יברך את עמו בשלום וא"כ אם יש שלום ממילא אין כאן טעם על פרה אדומה כנ"ל, וזש"ה זאת חוקת התורה ר"ל זה שהפרה אדומה היא חק בלי טעם הוא ע"י התורה שנתיבותיה שלום בחצוי ופנימיות הלב א"כ אין כאן מה להתפעל מהפכו ונשאר הפרה אדומה חק בלי טעם.

(קדושת יו"ט)

☆

זאת חוקת התורה. ובמדרש אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחרים חוקה דאמר רב הונא כתיב כי אקח מועד אני מיעשרים אשפוט וכתיה והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון דברים המכוסין מכם בעוה"ז עתידים להיות צופים לעוה"ב, וי"ל לפי מש"כ בישי"מ לפי המדי עתיד הקב"ה להביא סיני ותבור וכרמל ולבנות ביהמ"ק על גביהן, וקשה דהרי הקב"ה בוחר בנמוכין כדאי' לעולם ילמוד אדם מדעת קונו שהניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני, והתי' דבאמת ודאי כבוד שמים הוא להיות מקום כבודו ולהשראת שכינתו ברומו של עולם ולו יתי"ש נאה להתלבש בעטרת גיאות אך מקודם שנתגלה מלכותו כי בכל משלה רצונו להסתיר לבוש הגיאות על כן בחר יה לשכון במקום נמוך, אבל לעתיד שיתגלה מלכותו לעין כל אז יתלבש בלבוש הגיאות ע"כ, ונראה שזה הטעם שלא נתגלה טעם פרה לכלל ישראל כדי להביאם לשפלות וענוה כי מאחר שלא זכו שיתגלה להם טעמי כל המצוות מזה יתעוררו להכיר שעדיין לא הגיעו לתכלית השלימות ויאחזו במדת הענוה, אבל לעוה"ב כאשר ההנהגה תהיה במדת הגיאות ושוב לא יהא שיך טעם זה אז יתגלה טעם פרה לכל ישראל, וזהו הכוונה לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחרים חוקה, כדי ללמד את ישראל לאחוז במדת הענוה, אמנם זה שיך רק בעוה"ז כאשר בוחר בנמיכין, אבל לעת"ל כתיב והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון דברים המכוסין מכם בעוה"ז עתידים להיות צופים לעוה"ב כי אז יתקיים הי' מלך גאות לבש ולכן כל הדברים מכוסין מכם בעוה"ז מטעם מדת הענוה ועתידים להיות צופים לעוה"ב שאז תהא ההנהגה בעטרת גיאות.

(ברך משה)

☆

זאת חוקת התורה. ופירשיי לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חוקה גזירה היא וכו', ונל"פ דידוע דישרא"ל ר"ת י"י שיישים ריבוא איותות לתורה ולכל איש מישראל יש אחיזה באות אחר ורבים מקשים דאם ניתי ספר ניחזי שאין כמנין הזה ויש מתרצים שמנין האותיות הוא ביחד עם התרגום ולפיי"ז יל"פ שהשטן ואוה"ע מונין את ישרא"ל שרוצים לספור האותיות ולמצוא אם אכן יש שישים ריבוא אותיות לתורה [ר"ת ישראל] והם לא מוצאים לפיכך כתב בה "חוקה" וגם "גזירה" הוא מלפני לרמז שמונין גם התרגום שאומר על זאת "חוקת" התורה דא "גזירתא" אורייתא לומר שגם התרגום נחשבין למנין.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

כשיראי השם עושים דבר, אז מתקבצים ומונים אותם לומר 'בואו חשבון'

על כן יאמרו המשולים באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון. בגמרא ב"ב (ע"ח ע"ב) דרשו חכמז"ל המושלים, אלו המושלים ביצרם. אמר רביה"ק זללה"ה לרמז בזה בדרך שחוק מכאיב, דהנה בשעה שבנה משה רבינו את המשכן, מצינו במדרש (תנחומא שמות לח כח) עה"פ ואת האלף וגו' שחשדו למשה, ותבעו ממנו חשבון על המעות שנתנו, ולעומת זה כשנתנו כסף וזהב למעשה עגל לאהרן, לא מצינו שיתבעו לו שיעשה להם חשבון על המעות שנתנו, ורק כשנותנים לדבר מצוה אז תובעים חשבון. וזה הפירוש 'על כן יאמרו המושלים' וגו' והיינו המושלים ביצרם, כשיראי ה' המושלים ביצרם עושים דבר, אז נתקבצו אצלם לאמר 'בואו חשבון', משא"כ להיפך.

זכר צדיק לברכה (ח"א אות שכ"ו)

פנינים מאוצרותיו של מרן רגי"ה קנאי"ל בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר צין וגו' ותמת שם מרים ותקבר שם, ולא היה מים לעדה וגו' (כ ג-ב). פירש"י מכאן שכל מרגלים שנה היה להם בזכות מרים. וכן הוא בגמרא (תענית ט.) שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל הלוי הן, משה ואהרן ומרים, ושלשה מתנות טובות ניתנו על ידם והלוי הן, באר וענן ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה, מתה מרים נסתלק הבאר, שנאמר ותמת שם מרים וכתיב בתריה ולעדה לא היה מים לעדה, ומזרה בזכות שניהם, מת אהרן נסתלקו ענני כבוד וכו', מזרו שניהם בזכות משה, מת משה נסתלקו כולן.

והקשה זקיני המהרש"ל ז"ל (בצפע מליעצ פו: ד"ה בשכר) מהא דאמרו בגמרא (שם) בשכר שלשה זכו לשלשה, בשכר תמחה ומלא זכו למן, בשכר (ברכות יח ב) והוא עומד עליהם מאת העץ זכו לעמוד הענן, בשכר (שם ד) יקח נא מעט מים זכו לבאר של מרים. מבואר מזה שכל שלשה הללו היו בזכות אבותם, והיינו דאמרו שהמן היה בזכות משה והבאר בזכות מרים והענן בזכות אהרן, עוד הקשה המהרש"ל מהגמרא שם, דכיון דהבאר היה בזכות אבותם, למאי קרו לה באר של מרי"ם.

ויש לומר בפשטות דתרוייהו איתנייהו, דאיתא במדרש (פסק"ר פ"ו פי"ג) בשעה שגזר המן גזירה על ישראל, רן אליהו זכור לטוב בכולה אגל אגדות העולם ואגל משה בן עמרם, ואמר להם עד מתי אגדות העולם רדומים בשינה וכו', אמר ר' משה כלום יש אדם כאר באותו הדור, אמר לו יש ושמו מרדכי, אמר לו לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משה בתפלה ואני מכאן ונפקם רחמים עליהם לפני הקב"ה. הרי לן מזה כי משה רבינו ניקם שיהיה נדיק אחד מלמטה והוא יסייע מלמעלה. וכמו כן יש לומר לענייננו, כי בשעת הועיל זכותו של מבהם בניו שהיה בחמדר, אגל שלש הועיל זכותו רק מלמעלה, ובר מן דין היו זקוקים גם כן לזכותו של נדיק אחד שהיה באותו הדור מלמטה, ולזה אמרו שהבאר היה בזכות מרים והענן בזכות אהרן ומן בזכות משה, היינו שבזכות שלש אלו שהיו מלמטה, ובגילוף זכותו של מבהם מלמעלה, זכו לכל אלו.

ס"ג חקת תש"כ

המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם (כ יג). יש לבאר מדוע נקרא כאן כל הענין הזה בשם מי מריבה, וכן הוא אומר (תהלים קו לב) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם, ובפשטות נראה שנקרא כן על שודות המריבה שרבו בני ישראל עם משה לבקש מים לשתות, אבל קשה להע קודם שירד להם המן גם כן התרעמו על משה לבקש לחם, ואמרו (שמות טז ג) מי יתן מותנו ביד ה' וגו' כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב, ואמר כך בתיב (שם פסוק ד) ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, אם כן היה רואי לקרות גם את המן בשם לחם מריבה.

ויש לומר על פי דברי התיקוני זוהר (דף מד.) אלמלי דיבר משה אל הסלע ולא הכהו, היה יוצא המים המורה על התורה, בלא טורח ובלא קשיא וממלוקת, ולא הוו טרחין ישראל ותגיזים ומתורגמן בתורה שבעל פה, אבל מאחר שהכה אותו לא יצאו ממנו אלא טיפין טיפין זעיר זעיר שם, וכמה מחלוקות על אלין טיפין. ואיתא בירושלמי (סנהדרין פ"ד ה"ב) אילו ניתנה התורה תמוכה (פי' בפני משה, בפסק הלכה בלא נטייית דעת לכאן ולכאן) לא היתה לרגל עמידה. נמצא שזהו מן ההכרח שיהיו בני ישראל מחלוקות ומריבות, ועל דרך (עי' סנהדרין כד.) תלמידי חכמים המגדחים זה את זה בהלכה.

ואפשר לזהו הכוונה מה שנקרא המים בשם מי מריב"ה, להורות כי בזמים אלו מונח שורש הדברים של כל מחלוקות בתורה שהיו ויהיו בישראל עד סוף כל הדורות, משר זהו הכרח לעורך קיום העולם.

ס"ג חקת תשכ"ג

וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי (כא א). פירש"י דרך התרים, דרך התייר הגדול המוסע לפניהם, שנאמר (לעיל י ג) [ותרון בריח ה' נוסע לפניהם] דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה. והקשה המזרחי דלפי זה מה טעם לומר וישמע הכנעני יושב הנגב כי בא ישראל מחרי התרון וילחם וגו', וכי בעבור שבא ישראל מחרי התרון בא להלחם עמהם, תתמהה.

ויש לומר על פי מאמרם (סוכה נב.) היצר הרע מניח התומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל, תמר מציי ובתלמידי חכמים יותר מכולם. והנה כתב רש"ז דמה שנאמר כאן וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב, הכוונה על עמלק שנאמר (במדבר יג כט) עמלק יושב בארץ הנגב, ולפי שהיה את לשונו לדבר בלשון כנענ. וידוע (זוה"ק תצא רפג:) דשרו של עמלק הוא הס"מ בעצמו, והוא היצר הרע (בבא בתרא טז.) שמתגרה בתלמידי חכמים יותר מכולם. על כן כשמע שרו של עמלק שהוא הס"מ שבני ישראל הולכים אחר התרון שהם התורה, כידוע להעיקר הכל הוא השר של האומה, הבין מזה שיש בהם כח התורה והמה דבוקים בה, מיד בא להלחם ולהתגרות בהם להחטיאם, לפי שכן דרכו תמיד להתגרות בתלמידי חכמים יותר מכולם.

ס"ג חקת תשכ"ז

ונפשינו קצה בלחם הקלוקל (כא ה). פירש"י לפי שהמן נגלע בתיבורים קרמוהו קלוקל, תמרו עתיד המן הזה שיתפח בתעינו, כלום יש ילוד משה שמכנים ומינו מוליע. ונראה לפרש כוונתם, על פי מה שכתב הרמב"ם (הל' מחנות עניים פ"י ה"ח) חייבין אנו להזהר בתצות צדקה יותר מכל תצות עשה, עיי"ש. ובתתת שלימות האדם הוא רק על ידי תצות צדקה שתפזר מהונו לאחרים, ולכן כשרואו ישראל שכל אחד מקבל מאכלו כדי צורכו, ואין שייך עוד לחלק צדקה לאחרים, הלטערו על זה ואמרו כלום יש ילוד אשה שתכניע"ם, כלומר שים לו הכנסה, ורצה לומר שים לו ממון ורכוש, ואינו מוליע ממנו לצדקה.

בעריכת השולחן הטהור בחוהמ"פ בעיר אורשיווא יצ"ו, מפי הרה"ח ר' אהרן שעהנברוין ז"ל. והובא ג"כ בס' שדה צופים עמ"ס תענית (דף כה.), וזה לשונו שם: שמעתי מזקן אחד, מה ששמע בימי בחרותו מפ"ק רביה"ק מסאטמאר זי"ע, לפרש בדברי רש"י וכו'.

[וכדאי להציע מה שכתב בקונטרס דולה ומשקה (סיפורי הגה"ק מפאליע ז"ל, עמוד צח) מה שאמע מרבינו זללה"ה, שאמר כי הדברי חיים זללה"ה זכה לרוב מדריגותיו הגבוהות בזכות שפיזר מעות לצדקה. ואיים רבינו, לא שנתן לצדקה כדי שיגיע למדריגות, אלא שנתן לצדקה כדי לקיים מצות צדקה, אמנם על ידי עבודת הצדקה אלו זכה למדריגותיו הגבוהות.

וידוע כי רבינו זללה"ה תבע תמיד מבחורי הישיבה שילכו לקבץ מעות, ופיפר הרה"ק ר' בניימן מבי בערקאוויטש ע"ה מנהל בית רחל רבות בתים, כי פעם אחר לו רבינו בענין זה: ע"י חיל קבץ לעבן אויף דער וועלט זיבעניג יאר, און ניסט וויסן וואס דאס מיינט ע"י טובה טון פאר ע"י חיל'].

על כן יאמרו המושלים באו חשבון (כא כז). איתא בגמרא (בבא בתרא עח:) מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים, אלו המושלים בישרא, פירש"י לדיקים.

ונראה לפרש על פי מה דמצינו (תנחומא פקודי ס"ו) כי אחרי שגמר משה לבנות המשכן, משדו אותו שגגד מן הכסף, ותבעו ממנו חשבון מדיוק על כל פרוטה ופרוטה לעורך איזה הוצאה השתמש בה, ולכן אמר משה (שמות לח כא) ואת החלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויס לעמודים. אבל לעומת זה כשעשו את העגל, והביאו להחרן כספם וזהבם, לא מצינו לאחרי עשייתו תבעו ממנו חשבון על כל פרוטה ופרוטה, ולא חשדו אותו כלל אולי לקח לעצמו מן הכסף בשתיקה, רק בעשיית המשכן חשדו את משה שגגב מהם לעצמו, וזהו דרכם בכל דמו של אלו ההולכים בעצת היצר, כי רק כשמפזרים מעות לדברים שבקדושה תובעים חשבון על הכסף, אבל כשמפזרים מעות לדברים לא טובים, אז דעתם נוחה ואין מבקשים על זה שום חשבון.

וזה שרמז הכתוב כאן, על כן יאמרו המושלים, אלו המושלים בישרא, בתו חשבון, היינו כי בעת שהמושלים בישרא היינו הלדיקים וירחי ה' עושים שום דבר, אזי חושדים אותם ותובעים מהם חשבון מדיוק על כל פרוטה ופרוטה, ועל כן הם לריכים ליתן חשבון על פרוטה ופרוטה, מה שאין כן כשהאינם מושלים בישרא עושים שום דבר, אין שולטים מהם כלום, רק שבעים רצון וסומכים לגודלי עשו הכל כרצוי וכיאות.

זכר צדיק לברכה ח"א אות שכו

רב ברכות
ושובע שמחות

ברגשי הוקרה והודאה, נשגר בזה ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, משמי מרומא עילאה, קדם ידידינו החשוב מיקירי קרתא דשופרא, **י"ש-שכ"ר** למעשיו הטובים ופעולותיו הכבירים, הוא הגבר אשר עומד בראש מוסדותינו הק' בעיר ה' שמה, בהתמסרות נאמנה ועצומה, מופלג בתורת ה' תמימה, ו**בצלא"ל** עשה את כל אשר ציוה ה' לעמוד על משמרתו משמרת הקודש, לו זרוע עם גבורה, ברוח נאמנה ומסורה, ועומד לעזר ול**ישעי'** בהנהלת והרמת מוסדותינו הק' בירושלים עיה"ק המתנוסס לתפארה, איש חמודות רב תבונות, שמו מהללים בשפתי רננות,

הרבני היקר והמפואר, מוכתר בכל תואר

מוה"ר ישכר בצלאל ישעי' יאקאב הי"ו

מנהל מוסדותינו הק' בעיה"ק ירושלים ת"ו

לרגל נישואי בתו שתחי' למזל טוב

עב"ג החתן החשוב המופלג בתוי"ש

כמר חנני' יו"ט ליפא שטערן ני"ו

בן ידידינו האי גברא יקירא, מיקירי קרתא דשופריא

מוה"ר זוסיא ארי' שטערן ני"ו

גבאי בית מדרשינו "ברך משה" בעיה"ק ירושלים ת"ו

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך בעבודת הקודש ביתר שאת וביתר עוז במידה מרובה וגדושה, ובשכר זאת יתברך בכל ברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכהת אסירי התודה והברכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר בני ברק יצ"ו

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלבים זיו ונוגה מפיקים

זאת חקת התורה

הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע שבת פע"א בשבת פר' שלח אצל אחד הצדיקים, וכאשר נתכבד ע"י אותו צדיק לומר תורה סירב בכך, אמר לו הצדיק: "חובה מוטלת לומר תמיד תורה, ולאו דווקא בשעה שיש לו טעם וסיבה על אמירתו" כעבור שבועיים בפר' חקת, שבת הרה"ק מדאמבראווא אצל צדיק אחר וגם הוא כיבדו לדרוש לפני העם וגם אז סירב בכך באמתלא שלא הכין עצמו לכך, אמר לו הצדיק: "צריכין לומר תורה מבלי לחשוב ולהרהר מה לומר" נענה הצדיק מדאמבראווא ואמר: נראה להעמיס את אשר אמרתם עתה ואת אשר שמעתי לפני שבועיים מפי צדיק אחר בדברי רשיז"ל בראש פרשתן "זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר" שצוה השי"ת לאמר חקת התורה בכל עת ועידן, ופרש"י "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר" היינו לומר תורה, אך ורק בשעה שיודעין "מה טעם יש בה" איזה טעם דוחף אותם לומר תורה, "לפיכך כתב בה חוקה" שלא ירצה לומר דווקא בטעם ולא יחפש אחר סיבה, וגם "אין לך רשות להרהר אחריה" שאין להרהר ולחשוב מראש מה לומר אלא את אשר ישים אלוקים בפיו אותו ידבר, ובדברים הללו יצא ידי חובתו למלאות רצון אותו צדיק באמירת תורה.

*

בסגנון דומה מובא בספר מעדני מלך כדלהלן: מעשה שהי' אצל הרה"ק מאפטא זי"ע שבא אליו גדול אחד, וכיבדו לומר ד"ת על שולחנו, והרגיש תיכף הרה"ק מאפטא שהתורה שאמר הרב היה בהכנה שהכין התורה הלזו עוד כמה ימים קודם בואו אליו כדי להראות לפניו שהוא נאה דורש, תיכף כשסיים הרב הנ"ל את הדרשה אמר לו הרה"ק מאפטא: הנה כתיב (דברים י"ג ט"ו) "ודרשת וחקרת ושאל היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת" פי' אם אתה "דרשת" וחקרת "היטב" מקודם את הדרשה בחקירות, "והנה אמת" פי' אפי' כוונת לפשט האמת, רק מחמת "נכון הדבר" שהיה לך מקודם הכנה על הדבר הזה, "נעשתה התועבה הזאת" ר"ל, תדע שאין זה תורת אמת רק תועבה היא לפני ה', וסיים ואמר שעיקר אמירת התורה היא לאמר רק דברים שנשלח לו מן השמים, ולא יהרהר מקודם לאמר דרשות לפני העולם היושבים לפניו, אך באם ישפיע לו השי"ת משמי מרום איזה מחשבה טובה ורמז טוב על איזה פסוק בהתורה, יכול לומר הרמז הזה גם לפני בני אדם, עכדה"ק ודפח"ת. ולדעתי זה מרומז בפסוק שלפנינו: "זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר - "זאת חוקת התורה" כלומר זה הוא החוקה בענין אמירת תורה לפני בני אדם, "אשר צוה ה' לאמר" היינו לומר רק דברים אשר צוה אותו ה' בשעת ישיבתו אצל השולחן שנשפע לו משמי מרום, וזהו שפי' רש"י ז"ל: "אין לך רשות להרהר אחריה" שאסור להרהר ולחקור בחקירות כדי שיזדמן לפניו דרשה נאה להתפאר בפני אנשים בדרשותיו הנעימים, רק באם נשלח לו דיבורים מן השמים אזי יאמר, והוי כעין שכינה מדברת מתוך גרונו מחמת שלא היה לו שום הכנה להתורה.

דא גזירת אורייתא

במג"א (או"ח סי' תק"פ) מסופר בשמו של בעל התניא שבשנת ה' אלפים וד' לבריאת העולם נגזרה בצרפת גזירה על שריפת התלמוד, וביום ו' ערש"ק פר' חוקת ט' תמוז נשרפו בצרפת כ"ד קרונות מלאים כת"י של ספרי התלמוד, ושאלו הרבנים שהיו אז שאלת חלום לדעת מה זה ועל מה זה, הראו להם בחלום את הפסוק הראשון של פרשתן "זאת חוקת התורה" ואת דברי התרגום על פסוק זה "דא גזירת אורייתא", לרמז שהיה צפוי מראש שבשבוע של פרשת חוקת תצא הגזירה על התורה, אותו היום גזרו גזירת תענית וקבעוהו כיום צום לדורות אבל דרך קביעתו של יום הצום שונה מן המקובל שבדרך כלל קובעים תענית ציבור בכל שנה לפי ימות החודש, ואילו הפעם הזאת גמרו והחליטו שתענית זו תיקבע לא עפ"י ימות החודש, אלא שיהיו מתענין בכל שנה ביום ו' לפרשת חוקת, על האסון הנורא הזה חיבר המהר"ם מרוטנבורג זצ"ל את הקינה המפורסמת "שאלי שרופה באש", ובספר מועד לכל חי לרבי חיים פלאג'י כותב שבעירו איזמיר לא היו הסוחרים יוצאים לעבודתם ביום ו' ערש"ק פר' חוקת.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר. אפשר לומר בדרך הלצה, דאיתא בגמרא (ביצה טז.) מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, שנאמר (תהלים פא, ה) כי חק הוא לישראל, ופריך מאי משמע דחוק לישנא דמזונא, שנאמר (משלי ל, ח) הטריפני לחם חקי, ורבים הם שניזונים מן התורה, חלף עבודתכם ותורתם רבו המפתים תורה ברבים, יש נאה אומר פשטים ונאה דורש רמזים, ודורש דמים לשאול אוכל לנפשו. וזהו **זאת חוקת התורה** מזונות התורה, כי בודאי לית לך שום דבר בעולם שלא נרמז בתורה, ואיה אפוא המקום שמרומז מזון בתורה, לזה גמר אומר **אשר צוה ה' לאמר**, היינו ללמד תורה ומוסר להזהיר ולצוות בטוב, ומהאמירה המה ניזונים, **וזאת** הוא **חקת** התורה, היינו מזונות של **התורה**, וקל להבין.

אור המאיר

מרכז המוסדות דרבינו יואל מסאטמאר

נתייסד ע"י כ"ק מרן רבינו הקוה"ט זיעוכי"א • בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

כום תנחומין

מריחוק מקום וקירוב לב, משתתפים אנו בצער רב, באבלו של ידידינו ומכובדינו אר"י שבחבורה, האי גברא יקירא, עושה חסד לאלפים תדירא, איש חי וכביר המעש חשיכה כאורה, מפורסם לעוז ולתפארה, תומך נלהב בכל עת לטובת מוסדותינו הקדושה והמעטירה, וזאת ליהוד"ה, רב פעלים לתורה ולתעודה, כל פה אליו יוד"ה, יהוד"ה אתה יודוך אחיך, וברוך אומרים לעומתך,

ה"ה ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מו"ה אברהם יודא באנדא הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

המתאבל מרה בפטירת אמו החשובה

ויהללוה בשערים מעשיה חכמת נשים בנתה ביתה לשם ולתפארה

מרת פראדל ב"ר יהודה ע"ה

ובכדי לעשות נייחא לנשמתה בגנזי מרומים

יוקדשו הלימודים בהיכלי מוסדותינו הק' במשך השבוע הבעל"ט לזכותה ולעילוי נשמתה

תנחומינו הנאמנים ישעשעו נפשכם, המקום ינחם אתכם, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולכם, ששון ושמחה ישיגוכם, ונסו יגון ואנחה מכל גבולכם, ואך טוב וחסד ירדפוכם, כל ימי חייכם, ובפעולותיכם הכבירים והמפורסמים, תמצאו ניחומים, ויושר תליץ בעדכם בגנזי מרומים, עדי יקיצו וירננו שוכני עפר במהרה בקרב הימים.

החותמים במדרש תנחומ"א

הנהלת מוסדות סאטמאר בני ברק

פרפראות לחכמה

מצפרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

זאת חוקת התורה. ופירש"י לפי שהשטן ואומות העולם מונין וכו'. וי"ל דהנה רשיז"ל פי' בשם ר' משה הדרשן הטעם פרה אדומה הוא כדי לכפר על חטא העגל והנה אמרו רז"ל כשקיבלו בני ישראל את התורה נעשו חירות ממלאך המות וחירות מן המלכיות וכשחטאו בעגל בטל החירות וחזרו להיות כבתחלה והשתא אם איתא דפרה אדומה היא כפרה על העגל הו"ל לחזור להיות חירות ממלאך המות ומאוה"ע אלא וודאי מוכח דלא כר' משה הדרשן והדרא קושיא לדוכתא מה טעם יש במצוות פרה אדומה והנה אם השטן הוא המלאך המות היה בא לבדו היינו יכולים לומר לו דהטעם של פרה אדומה הוא כדי לכפר על חטא העגל ואהני לן להיות חירות מן האוה"ע המלכיות ואם אוה"ע המשתעבדים בנו היו באים לבדם היינו יכולים לומר להם דאהני לן פרה אדומה להיות חירות ממלאך המות אבל השתא דהשטן ואוה"ע באים כאחד לשאול מה טעם יש בה אז אין לנו פתחון פה להשיב ולכן כתב בה חוקה.

(גן רוזה)

☆

במדרש אמר שלמה דרשתי וחקרתי על כל טעמי מצוות עד שמצאתי בהם טעם עד שהגעתי לפרשת פרה אדומה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ולכאורה מ"ש דרשתי על כל טעמי מצוות היא כשפת יתר וע"ב, ונל"פ דהנה באמת יש על פרה אדומה טעם כמ"ש רש"י בשם ר' משה הדרשן תבוא אמה ותקנח צואת בנה והיא לכפר על חטא העגל, אך אי נימא דמצות פרה אדומה עוד במרה נצטוו קודם חטא העגל דכתיב שם שם לו חוק ומשפט חוק זה פרה דהיא בלי טעם, אבל אי אשכחן איזה מצוה אחרת שהיא בלי טעם הוי מצי למימר דחוק קאי על אותו מצוה אבל פרה י"ל טעם לזה כדברי ר' משה הדרשן, לכן אמר שלמה המלך דרשתי וחקרתי אחרי כל טעמי המצוות ויש להם טעם ומוכח דחק קאי על מצות פרה אדומה, וע"כ דאין הטעם כדי לכפר על מעשה העגל.

(קהלת משה)

☆

עוד יתבאר דברי המדרש הנ"ל, דהנה באמת פרה אדומה יש לה טעם כדברי ר' משה הדרשן שבא לכפר על חטא העגל, אבל זה אינו שהרי על פרה אדומה נצטוו קודם חטא העגל כדאיתא בגמ' שם שם לו חוק ומשפט שנצטוו על פרה אדומה במרה, ואז עדיין לא עשו את העגל, וז"ש שלמה אמרתי אחכמה להבין טעמה של פרה אדומה כדברי ר' משה הדרשן לכפר על חטא העגל, אבל זה אינו כי רחוקה היא ממני, שנצטוו ע"ז זמן רחוק מחטא העגל.

(דברי מהרי"א)

☆

בגמרא בקש קהלת להיות כמשה יצתה בת קול ואמרה לו וכתוב יושר דברי אמת. והוא תמוה. ויש לפרש לפי דברי המדרש ויקחו אליך לך אני מגלה טעמי פרה אבל לאחרים חוקה אמר שלמה על כל עמדתי ופרשה של פרה אדומה וכו' אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, ובספרים איתא רמז בפסוק ולקחו ל'טמא מ'עפר ש'רפת ה'חטאת ראשית תיבות "למשה" אמנם יתכן גם שזה הרמז ירמז על שלמה שאותיותיו ג"כ רמוזים בראשי תיבותיו אולם ההבדל ביניהם הוא שאותיות "למשה" רמוזים בר"ת ל'טמא מ'עפר ש'רפת ה'חטאת על הסדר ביושר משא"כ באותיות שלמה הרמוזים בר"ת שלא כסדרן. וזהו שאמרו בקש קהלת להיות כמשה היינו שרצה שגם אליו יתגלו טעמי פרה כי היה סבור דכמו שנרמזו בר"ת הללו אותיות למשה כך נרמזו בהם אותיות שלמה יצתה בת קול ואמרה לו וכתוב יושר דברי אמת דרק אותיות למשה רמוזים בראשי תיבות ביושר משא"כ אותיות שלמה.

(בנין אריאל)

דורש טוב

זאת חקת התורה, איתא במדרש הדא היא דכתיב 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני', **וכשהיא רחוקה אז רחוקה ממני**. וקשה להבין הכונה בזה.

ונ"ל לבאר דהנה מצינו דפרה אדומה חק נפלא שהוא מטהר טמאים ומטמא טהורים, **והקשה התוס'** מאי חוק הוא זה דלמא כך טבע פעולתה של פרה אדומה שמטמאה את הנוגע בה, אלא שטומאה זו טבע שלה שאין מחזקת אלא עד הערב, **ולכן שניהם - הן הטמא והן הכהן - טמאים עד הערב ואז מסתלקת עם כל טומאה שעליהם.**

ונ"ל לתרץ קושיית תוס' דהרמב"ם פסק דאם אין לו ביום השביעי אפר פרה טובל בו ביום, ואם ימצא אפר פרה ביום ח' או ט' מזה וטהר מיד, ואין צריך להמתין עד הערב, אבל המזה טמא עד הערב והוא חק. **ולפי"ז** כשיש לו אפר פרה ביום ז' אין כאן חק וכקושיית תוס' דשניהם טמאים עד הערב. **רק כשאין כאן אפר פרה ביום ז והזה ביום ח' או ט' אז הוא נראה בחוש שאופן פעולתה הוא חק בלא טעם.**

וזהו שאמר המדרש 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני' היינו **כשאין כאן אפר בו ביום אלא רחוק ממנו האפר אז רחוקה ממני הטעם של פרה אדומה:**

חתם סופר

בס"ד

מוסדות יטב לב בארה"ק

י"ש שכ"ר לפעולתך

יערב ברכותינו החמות והמלאות ברכת מזל טוב מריחוק מקום וקירוב הל**ב**
שיר ושבח להאי מרגניתא טבא איש האשכולות המשובח ומפואר ונער**צ**
כביר המעש, העומד בראש הנהלת מוסדותינו הק' להאדיר תורה ולהגדי**ל**
רב פעלים לתורה ולתעודה במסירות נפלאה ובחפץ לב לכל דורש ושו**אל**

ה"ה ידידינו הנכבד והמפואר הנעלה והמרומם

הרה"ח ר' **ישכר בצלאל יאקאב** הי"ו

מנהל מוסדותינו הק' בירושלים עיה"ק ת"ו

לרגל שהשמחה במעונו, רוממות קל בגרונו, באירוסי בתו הכלה למז"ט
עב"ג החתן מו"מ בתוי"ש כמר **חנני' יו"ט ליפא שטערן** נ"ו
בן הרה"ח ר' **זוסיא ארי' שטערן** הי"ו,
גבאי נאמן בביהמ"ד ברך משה דקהילתינו הק' בירושלים עיה"ק ת"ו

יה"ר שפעולת ידיך הנשגבים יגן בעדך ובעד משפחתך להשפיע ברכות לרו**ב**
שתזכה לראות תענוג ונחת דקדושה מכל יוצאי חלציך בלי צווחה ובלי פר**צ**
כי הבית הזה בהבנותו יהא בנין עדי עד והזיווג יעלה יפה בשמחה וגי**ל**
רבוה"ק משמי מעל ילווך תמיד בכל אשר תפנה, עדי נזכה לביאת הגו**אל**

המברכים בכבוד והוקרה, שותפיך בעבודת הקודש

עסקני המוסדות בארה"ב

מאיר נפתלי מרדכי פערל - בנציון אברהם כהן - הלל מנשה מארמארשטיין
יואל בראוער - אשר זעליג בלייך - אליעזר דוד פריעדמאן
משה חיים קאהן - קלמן אליעזר לעווי - יעקב יחזקי' גאנדל

אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל, אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת: עֲלִי בְאֵר, עֱנוּ לָהּ. בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים, כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם, בְּמָחֹקֵק, בְּמִשְׁעֲנֹתָם; וּמִמִּדְבָּר, מַתָּנָה (במדבר כא, יז-יח)

באֵרה של מרים, מקומה וסגולתה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשתן פ' חוקת מספרת התורה על פטירתה של מרים הנביאה וההפסקה בבארת המים. כפי שנאמר: "וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְבַּר צִן, בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, וַיֵּשֶׁב הָעָם, בְּקָדֵשׁ; וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם, וַתִּקָּבֶר שָׁם. וְלֹא הָיָה מַיִם, לָעֵדָה; וַיִּקָּהֲלוּ, עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן. וַיָּרֶב הָעָם, עִם מֹשֶׁה; וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר, וְלוּ גָוַעְנוּ בְּגְוַע אַחֵינוּ" (במדבר כ, א-ג). ונבאר קצת מה עלה בבארה של מרים, והיכן נמצא הבאר בזמנינו, והאם אפשר בזמנינו אלה לשתות ממימי הבאר.

ידועים המה את דברי רש"י ויסודו ב'מדרש תנחומא' על הפסוק 'ונשקפה הבאר על פני הישימון', שנגנזה בימה של טבריא, והעומד על הישימון מביט ורואה כמין כברה בהם והוא הבאר, וכן מבואר ב'מדרש רבה' (אחרי פכ"ב, ד): "א"ר חייא בר אבא כל מי שהוא עולה על ראש הר ישימון ורואה כמין כברה קטנה בים טבריא, זו הוא באֵרה של מרים". וכן הוא ב'מדרש רבה' בפרשתן (פי"ט, כו), ושם מבואר דהבאר באה עמהן עד שנכנסה לתוך ימה של טבריא.

וב'שער הגילגולים' בהקדמה כתב רבי חיים ווויטאל ז"ל, וזל"ק: "בלכתך דרך ים טבריי' אל חמי טבריי' באמצע הדרך ממש במקום שיש דקלים רבים, בשפת הים ההוא מכוון כנגד מגדל אחד אשר בראש ההר שם הוא באֵרה של מרים", עי"ש. ובספר 'חיבת ירושלים' (במאמר גולת תחתיות סימן ד) כתב על מש"כ בספר הגילגולים וזת"ד: "**ועתה לא יש שם דקלין וגם המגדל אינו נראה, כי אם כשהולכים מתוך העיר לחמי טבריא כמו באמצע הדרך אשר שם חורבות מי"ג בי כנישתא שהיו בטבריא, יש שם אבנים שנכנסים תוך הים כנרת והולכים עליהם כמה אמות, ואומרים סימנא מילתא כי שם היא הבאר**, ויש קוראים ההר מול שטח זה 'ישימון' מפני דרש הפסוק הזה", עכ"ל

אולם ב'פרי עץ חיים' (שער הנהגת הלימוד) יש שם קצת סמנים אחרים להכיר המקום, וזל"ק: "כשהיה הרב ר' חיים בא אצל הרב ללמוד הימנו זאת החכמה, אז כל מה שלמד ממנו היה שוכח ולא היה יכול להשיג שום דבר, עד שהלכו שניהם יחד לטבריי', והרב זללה"ה הוליך להרב ר' חיים בתוך הים של טבריא בספינה קטנה שהיה שם, **וכשהיו הולכים בתוך הים נגד העמודי בית הכנסת הישן**, לקח הרב זללה"ה כלי אחד ומלאו אותו מים מבין העמודים, והיה משקה להרב ר' חיים זללה"ה, וא"ל 'עכשיו תשיג החכמה הרבה, כי המים ששתית היה מבארה של מרים ומשם ואילך התחיל לכנוס בחכמה זו", עכל"ק.

ובס' 'נגיד ומצוה' (ע"מ כ"ט בדפו"ח) מהגאון המקובל רבי יעקב צמח ז"ל מודפס מכתי"ק גנוזים של רבו הקדוש רבי חיים ווויטאל ז"ל בעצמו, שכתב: "כשאני חיים באתי אצל מורי זלה"ה ללמוד ממנו זאת החכמה הלך מורי זלה"ה לטבריא והוליכני עמו, ושם היה ספינה קטנה וכשהיינו מהלכין בספינה בתוך המים כנגד העמודים של בית הכנסת הישן, אז לקח מורי זלה"ה כוס אחד ומילא אותו מים מבין העמודים, והשקה לי אותם המים ואמר לי עכשיו תשיג בזאת החכמה, כי אלו מים ששתית היו מבאר של מרים, ומאז ואילך התחלתי ליכנס בעומק החכמה הזאת", ע"כ.

ובאמת כן הוא ב'ירושלמי' (כלאים פ"ט סוף הלכה ג) מבואר, דהוא נגד בית הכנסת שאמרו שם על פסוק (במדבר כא, כ) 'ונשקפה על פני הישימון', "אמר רבי חייא בריא כל מי שהוא עולה להר ישימון ומצא כמין כברה בים טבריא זו היא בורה של מרים, אמר רבי יוחנן שערונה רבנין [דהיינו: שיערו אותה חכמים] והא היא מכוונא כל קבילת תרעא מציעיא [דהיינו: דהיא מכוונת כנגד שער האמצעי] דכנישתא עתיקתא דסרונגין [דהיינו: של בית הכנסת הישנה של סרונגין]", עי"ש.

ובמס' שבת שב'בבלי' (לה:) איתא: "אמר ר' חייא הרוצה לראות בארה של מרים יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים וזו הוא בארה של מרים", עי"ש. וב'כפתור ופרח' [לרבי אשתורי הפרחי סוף פרק ז] האיר דהא הר הכרמל הוא אצל ים הגדול בגבול המערב של אר"י, וא"כ מבואר הכא דהבאר לא נמצא בימה של טברי' דהוא במזרח של אר"י, רק בים הגדול דהוא במערבא של אר"י, עי"ש. וב'חידושי הרד"ל' שם במדרש רבה פרשת אחרי ג"כ תמה ע"ז, וכתב שם דדוחק לומר דמחמת גובה הר הכרמל רואין ממנו ממערב למזרח, דהיינו שרואין מהר הכרמל עד ימה של טבריא, ומסיק שלכאורה צריך להגיה הר ישימון במקום הר הכרמל, רק מכיון שבגמ' לפני מימרא זה מיירי בהר הכרמל לגבי בין השמשות, ע"כ טעו הסופרים לכתוב גם הכא כן, עי"ש.

ובספר 'דקדוקי סופרים' מביא מכת"י ישן שגרסינן שם במס' שבת בימה של טבריא, דהיינו דרואה מהר הכרמל בימה של טבריא, וכן בירושלמי (הנ"ל שם במס' כלאים) איתא: "כל מי שעולה **להר ישימון** ומצא כמין כברה בים טבריא זו הוא בארה של מרים, וביאר שם ב'פני משה' **להר ישימון הוא הר הכרמל**, ומבואר דמהר הכרמל רואה ימה של טבריא, וב'חידושי רבי מרדכי בנעט' ז"ל על מסכת שבת (שם) כתב: "ד'יצפה' היינו "למרחוק" ואז יראה", עי"ש. ונראה מדבריו ד'יצפה' היינו כמו שמבואר במס' עירובין (מג:) שפופרת הייתה לו לרבן גמליאל "וצופה בה" אלפים אמה וכו', וא"כ אין פלא לומר דעומד בהר הכרמל ורואה בשפופרת עד ימה של טבריא, ודו"ק. שוב ראיתי ב'עלי תומר' על ירושלים' מסכת כלאים (שם) שכתב כעין זה ובאופן אחר קצת.

וכבר ציינו האחרונים למש"כ ה'רבינו חננאל' שם במס' שבת במימרא שלפני זה בסוגיא דבין השמשות, דמהר הכרמל יורד וטובל בימה של טבריא, וזה צ"ע מאד דהא הר הכרמל הוא במערב, וע"כ צ"ל כמש"כ המפרשים שם בירושלמי דהר הישימון הסמוך לים של טבריא הי' קורין הר הכרמל, עי"ש.

אולם הגאון רבי משה קליערס ז"ל בספר 'טבור הארץ' (פ"ט אות ב) תמה ע"ז דבירושלמי במס' ברכות (פ"א ה"א) איתא: "עומד אדם בראש הר הכרמל ויורד וטובל בים הגדול", ומבואר דהר הכרמל פשוטו כמשמעו הוא סמוך לים הגדול, ועי"ש מה שכ' בזה. ועי' ב'חתם סופר' סוף פ' כי תשא דעל הפסוק כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא וגו', דיבוא קאי אהר הכרמל "דהוא סמוך לימה של טבריא" וכו' עי"ש.

אולם במדרש 'לקח טוב' הכא בפרשתן הוסיף בלשונו: "כל הרוצה לראות בארה של מרים יעמד בראש הכרמל ויצפה **ויראה כמין כברה בים יפו**", עי"ש, ויפו הוא במערב כידוע [ומה שהאיר במגדים חדשים דלכאורה חיפה הוא נגד הר הכרמל, לא קשה דהא הר הכרמל הוא גבוה וארוך, ויכולין לראות משם עד יפו, והבאר הוא סמוך ליפו ולא סמוך לחיפה], אולם כבר האיר ב'מגדים חדשים' דצ"ע מה שכתב שם במדרש 'לקח טוב' לפני זה, וז"ל המדרש על הפסוק 'וממדבר מתנה': "וממדבר קדש היתה מתנה הבאר לישראל עד שבאי לירדן **ונכנס הבאר בתוך הירדן**", וא"כ מבואר דהבאר הוא בירדן ולא בים יפו, ודוחק לומר דהכוונה ע"י 'מחילות באדמה' וכמו שביארו במס' ב"ב (עד:) "דירדן יוצא ממערת פמייס ומהלך בימה של טבריא ובימה של סדום והולך ונופל בתוך ים הגדול, ולכאורה הא ימה של טבריא וימה של סדום הוא במזרח, וים הגדול הוא במערב, וביאר ה'חידושי הרד"ל' בפרקי דר"א (פי"ב אות ב') דהכוונה ע"י מסילות שמתחת לקרקע", וצ"ע.

וב'מדרש תהלים' [שוחר טוב] (מזמור כד) איתא: "אמר רבי אבא בר חייא כל מי שהוא עולה להר נבו רואה כמין כברה בימה של טבריא והיא בארה של מרים" עי"ש, והר נבו הוא בארץ מואב, וצ"ע שהרי מסביבות יריחו בודאי אי אפשר להשקיף עד טבריא. אמנם ב'תרגום יונתן בן עוזיאל' (במדבר כא) מבואר שהבאר נגנזה בתהום מואב עצמו, וכלשונו: "ואתגניזת עמהון בתחומיהון דמואבא", עי"ש.

עוד דעה אחרת מצינו במס' בכורות (ט.) במעשה דר' יהושע עם סבי דבי אתונא, שנסעו בספינה בים, והגיעו ל'בי בליעי', ופירש רש"י: "מים שבאוקיינוס שבולעים כל מימות שבעולם שנופלין בו", ורבינו גרשום כתב: ל'בי בליעי', "מקום יש בים שבולעים מים אחרים, ואיכא דאמרי **היינו בארה של מרים**, עי"ש". ובפשטות מבואר בדברי רבנו גרשום, שבארה של מרים לא נמצאת בים הגדול הסמוך להר הכרמל, אלא באוקיינוס.

והרה"ק בעל ה'תכלת' מראדזין ז"ל האריך בספרו 'עין התכלת' (דף נח) בזה, והביא את דברי החידושי הרד"ל הנ"ל דיש ט"ס במס' שבת שאינו הר הכרמל, ואינו נוחה להגיהו. אמנם באמת דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר, לפי המבואר בתוספתא מסכת סוכה (פ"ג) ומייתי מינה בירושלמי שקלים (פ"ו ה"ב): "למה נקרא שמו שער המים [אחד מהשערים של בית המקדש] וכו', רבי אליעזר בן יעקב אומר בו המים מפכים ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית וכו', ולאן הם הולכים, לים הגדול לימה של טבריא ולימה של סדום, כדי לרפאות את מימיו וכו', ובאו הימה אל הימה המוצאים ונרפאו המים זה ים הגדול, ומסיק עלה בירושלמי (שם) ניחא ימה רבה וימה דמלתא בשביל למתקן [כלומר ניחא הא דקתני כדי לרפאות מימיו ימה רבה וימה דמלחא שהן מלוחים ואינם ראויים לשתיה וצריכין רפואה למתקן שיהיו ראויים לשתיה], ימה דטבריא בתמיה מאי רפואה בעי הא מתוקין אינון, ומשני לרבות דגתם וכו', לפי שרוב מיני דגים אינן מתקיימין ומתרבין אלא בים הגדול שמימיו מלוחים קצת ולא כימה של סדום דמלוח הרבה, ולפי שמתמתק בעבים כדאיתא במסכת תענית (ט:) לכן יש בו ריבוי דגים, כהא דתני אמר רשב"ג מעשה שהלכתי לציידון שהוא בחוף ים הגדול והביאו לפני יותר משלש מאות מיני דגים בתמחוי אחד, אבל בימה של טבריא שמימיו מתוקין לגמרי אין בו ברכת שפע ריבוי דגים [דרק אם מלוח קצת יש בו ריבוי דגים, וזה מתוק לגמרי], ולעתיד יתרפא הים ע"י מעיין היוצא מן המקדש שיהא בו שפע ריבוי דגים בים הגדול.

הנה מבואר מכל זה שה'ים כנרת' אין בו ריבוי וברכה של דגים וצריך שיתרפא ע"י מעיין היוצא מן המקדש לעתיד, ולכאורה הרי במס' ברכות (מד:) דחשיב שבח פירות גינוסר ופירש רש"י שם היינו פירות ארץ 'ים כנרת', וחשיב נמי ריבוי דגים, וקאמר "כי אתא רב דימי אמר עיר אחת היתה לו לינאי המלך כהר המלך שהיו מוציאין ממנה ששים רבוא ספלי טרית לקוצצי תאנים מער"ש לער"ש", ופי' רש"י: ספלי טרית, "ספלים מלאים חתיכות דג חתוך שקורים טונינ"א", יעו"ש. הרי שהיה ריבוי וברכה של דגים בים כנרת?

אמנם הדבר נכון מאד, שהרי ב'תוספתא' דמס' סוכה (שם) מסיים "וכך היתה הבאר שהיתה עם ישראל במדבר, דומה לסלע מלא פי כברה, מפכפכת ועולה כמפי הפך הזה וכו', היא סובבת את כל מחנה ישראל ומשקה את כל הישימון והיא נעשית נחלים גדולים שנאמר הן הכה צור ויזובו מים ונחלים ישטופו וכו', כן מים שמתמצין הימנה, והיא נעשית נחל גדול והולכין לים הגדול, ומביאין משם כל חמדת העולם, שנאמר זה ארבעים שנה ה' אלוקיך עמך לא חסרת דבר" ע"כ, יעו"ש. וב'ספרי' פ' בהעלותך (פסקא צה) "אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם (במדבר יא, כב), והלא הלכה עמהם באר במדבר והיתה מעלה להם דגים שמנים יותר מצרכם" וכו', יעו"ש. הרי יוצא מפורש שבארה של מרים היתה בה סגולה זו של מעין היוצא מן המקדש לעתיד, לענין התרבות שפע ברכת הדגים והפירות, ומעתה שפיר בזמן הבית היה התרבות הדגים בים כנרת על ידי בארה של מרים, כמבואר בירושלמי ומדרשים הנ"ל על פסוק ונשקפה על פני הישימון, שבארה של מרים היתה גנוזה בים כנרת, ורק אח"כ בשעת חורבן, שאז מעוף השמים ועד בהמה נדדו וגלו הדגים כמבואר בשבת (קמה:), אז ניטל בארה של מרים מ'ים כנרת' ונגנזה בים הגדול סמוך להר הכרמל, ומאז צריך ים כנרת רפואה ויתרפא לעתיד על ידי מעין היוצא מן המקדש כנ"ל. ומעתה אין כאן שום סתירה מהירושלמי ומהמדרשים הנ"ל למאי דאיתא הכא, דהירושלמי ומדרשים הנ"ל קאי על פסוק ונשקפה על פני הישימון, דהיינו שעת כניסת ישראל לארץ שאז נגנזה בארה של מרים בים כנרת עד שעת החורבן, והכא קאי כמו שהוא עכשיו אחר החורבן שניטלה בארה של מרים מים כנרת ונגנזה בים הגדול, עי"ש.

אולם דבריו הק' צ"ע [וכבר האריך להקשות על דבריו בספר מגדים חדשים] דהא מבואר במדרשים הנ"ל וכן במעשה דהאריז"ל עם רח"ו דעדיין בזמנינו הבאר שם בטבריא, ולפי דבריו הבאר עכשיו בים הגדול ולא בכנרת?

ולולא דבריו הי' נראה לומר, דהאי בארה של מרים הוא מעיין המטלטלת, כמבואר במס' שבת (לה.), וכן מבואר במדרש בפרשתן, דהבאר הי' הולך וסובב כל מחנה ישראל, וא"כ באר זה דרכו לילך ולסובב, וא"כ נראה פשוט דלפעמים הוא בימה של טבריא, ולפעמים בימה של יפו, ולפעמים באוקיינוס, ומי שזוכה ימצא את הבאר במקום אשר הוא חונה עכשיו, וזכר לדבר, דהא במוצש"ק הבאר הולך וסובב לכל הבארות כמבואר להלן, וא"כ אין רחוק לומר דהולך סביב א"י מים לים, וא"כ נוכל לומר בדרך אפשר,דאולי הסדר הוא שהבאר הולך מירדן לכנרת [דהא הכנרת באה מהירדן], ומשם לימה של סדום, ומשם לים סוף, וכה הולך וסובב עד בואה לים הגדול.

וכדאי לציין את דברי ה'אור החיים' הק' בפ' בלק על הפסוק 'וישם ה' דבר בפי בלעם', אחר שהאריך לבאר בלשו"ק "ולפי שאדם זה הוא אדם מובהק בכיעור ותיעוב ושיקוץ לא תנוח עליו הרוח הקדושה המגדת העתידות, גם הדברים מצד עצמן דברי קודש הם ולא יחנו בגוי טמא, לזה

נתחכם ה' לעשות תיקון לדבר קדושה לבל תעבור במבוי מטונף ועשה מחיצה בין כח המדבר והדיבור עצמו ובין פי חזיר וכו', ובזה נעשה פי בלעם גבול בפני עצמו" וכו', עוד כתב אח"ז, וזל"ק: "ואם תאמר איך תהיה ההבדלה בדבר כזה, צא ולמד אשר יבדיל ה' בין המימות הרבים והעצומים כשיעור מלא נימא (חגיגה טו.), **וצא ולמד מבארה של מרים מים תוך מים** (שבת לה:) **והללו עומדים בפני עצמן והללו בפני עצמן** [דהיינו דבארה של מרים הוא בים והוא בפנ"ע]" עי"ש, וכוונתו דאין מתערבין זה בזה.

ובאמת כן הוא נמי במי הירדן הנכנס בימה של כנרת דאין מתערבין זה בזה, וכמבואר ב'מדרש רבה' בראשית (פ"ד, ה): "הרקיע דומה לבריכה ולמעלה מן הבריכה כיפה, ומחמת שהבריכה מזעת טיפים עבות והן יורדין לתוך מים המלוחים ואינן מתערבין, א"ר יונה אל תתמה הדין ירדנא עבר בימא דטבריא ולא מתערב ביה, מעשה נסים יש בדבר, אדם כובר חטים או תבן בכברה, עד שלא ירדו שתים ושלש אצבעות הן מתערבין, ואלו מהלכין מהלך כמה שנים ואין מתערבין", עי"ש.

ואגב, בענין מה שמבואר לעיל דהאריז"ל השקה לרח"ו ז"ל וע"י זה זכה להשיג סודות התורה, ראוי לציין מה שכתב ה'אגרא דכלה' בפרשתן [ד"ה ולמה הבאתם] וזל"ק: "והנה היה המדבר מקום מוכן להוציא הניצוצין הנדחות על ידי סודות התורה שהשיגו יותר מכל הדורות, כי היה הכנה גדולה להזדכך החומר להשיג הסודות על ידי שתיית בארה של מרים כידוע, **וכאשר נודע מהאר"י ז"ל שהשקה לתלמידו מהרח"ו מכברה שבים שהיא בארה של מרים**, ואפילו לבהמות היתה סגולה ששתו מהבאר", עי"ש.

וב'בני ישששכר' (חודש אייר מאמר א) כתוב: " הנה גם מתנת הבאר ניתן לישראל בחודש הזה, חודש אייר. הנה הוא גם כן מטעם המבואר לעיל, שהחודש הזה הכנה לתורה. והנה הבאר מסוגל לידיעת והשגת התורה, **וידוע מה שעשה מרן האריז"ל לתלמידו מהרח"ו זללה"ה, ששט עמו בספינה ונתן לו לשתות מימה של טבריה ממקום הכברה בים, ששם הוא הבאר, ואמר לו שבזה יהיה לו לב מבין וידיעה והשכל ברזיך דאורייתא**" וכו', עי"ש. וע"ע ב'שם משמואל' בפרשתן תרע"ו דהאריך לבאר דמים של באר מרים הי' בכוחה להפוך החומר לצורה, ומה שאין האדם ראוי לסודות הוא משום שהוא מלובש בחומר הגוף, ובאשר מהות בארה של מרים היא התהפכות החומר לרוחני, ע"כ עושה נמי את השותה ממנה מזוכך וראוי לסודות, עי"ש.

כ"כ מצינו במס' מגילה (ו.) רקת זו טבריא ולמה נקרא שמה רקת שאפילו ריקנין שבה מלאים מצוות כרמון, ולכאורה קשה מאד להבין מאמרם ז"ל כאשר עמד עליהם ב'טורי אבן' (שם) וז"ל: "איני יודע מאי עדיפותא דטבריא בדבר זה מכל ערי ארץ ישראל" עי"ש מה שכ' בזה. ובס' 'טבור הארץ' (פ"א) מביא מס' 'שער החצר' (סי' רפ"א) דכיון דשותין שם ממי הכנרת דשם מונח הבאר, וא"כ נתרבו שם לומדי תורה, **והיינו דאהני לי' אף לריקנים שיהיו מלאים מצות כרימון**, עי"ש.

ועי' ב'ילקוט' שמעוני חלק ב' רמז תתקע"ב סגולת הבאר בימה של טבריא לרפואה, וז"ל: אמר רבי תנחומא אפילו במים הקב"ה עושה שליחותו, מעשה במוכה שחין אחד שירד לטבול בימה של טבריה וארעת שעתא וטפת בארה של מרים ואיתמי. היכן היא בארה של מרים, כתיב ונשקפה על פני הישימון, שכל מי שהוא עולה לראש ישימון ורואה כמין כברה קטנה בימה של טבריא, זו הוא בארה של מרים, עי"ש. וכן הוא ב'מדרש רבה' במדבר (פרשה יח פסקה כב).

ונסיים בדברי ה'כל בו' (הלכות מוצאי שבת והובא בבית יוסף סימן רצ"ט) שהביא: "ונהגו הנשים לדלות מים במוצאי שבת תיכף כששמעו ברכו, שמצינו בהגדה שבארה של מרים בימה של טבריא, וכל מוצאי שבת מחזירין על כל מעינות ועל כל בארות, וכל מי שהוא חולה ויזדמן לו מים וישתה אפי' כל גופו מוכה שחין מיד נרפא. ומעשה באדם אחד שהיה מוכה שחין, והלכה אשתו במוצאי שבת לשאוב מים ונתעכבה יותר מדאי, ונזדמן לה בארה של מרים ומלאה כדה מאותן המים, כיון שבאה אצל בעלה כעס עליה ומרוב כעסו נפלה כדה משכמה ותשבר הכד, ונפלו מטפי המים על בשרו, ובכל מקום שנתזו המים נרפא השחין, ועל זה אמרו חכמים לא עלתה בידו של רגזן אלא רגזנותו, ולכך נהגו לשאוב מים בכל מוצאי שבת" עי"ש.

וה'רמ"א' בשו"ע או"ח סימן רצט (סעיף י) כתב: "וי"א לדלות מים בכל מוצאי שבת דבארה של מרים סובב כל מוצאי שבת בכל הבארות **ומי שפוגע בו וישתה ממנו יתרפא כל תחלואיו**, ולא ראיתי למנהג זה", ע"כ.

ובס' 'חסד לאלפים' לבעל פלא יועץ (סי' ש') כתב: "וידוע שגם מסגולתם שמחכימין פתי, **לכן טוב לשאוב מים בכל מוצאי שבת, אולי יקרה ה' לקראתו ומצא כדי גאולתו**", עי"ש.

סימן טוב ומזל טוב

ידאו עינינו וישמח לבינו, בשמחת ידידינו, הוא הגבר ההולך לפני מוסדותינו, הקדיש את גופו ונפשו בעבודינו, בזכותו הגענו עד הלום הוא תפארתינו, הוא האיש העומד בראש המערכה, ופועל ברוב הצלחה, עושה ומעשה ללא הרף, שלא יבוטל התמיד קיץ וחורף, ויט שכמו לסבול עול להחזיק בית גדול זו שמגדלים בה תורה, מוסד עצמו למען החינוך המסורה, מרבה פעלים בתוכבי קהילתינו המעטידה, אחד כגיבור חיל, לטובת אנ"ש לא ישבות יומם וליל, גבור כארי לעשות רצון אביו שבשמים, ע"כ זמרון לך שידין בקדתא דשופריא ירושלים.

מוה"ר ישכר בצלאל יאקאב הי"ו

מנהל מוסדותינו הק'

לרגל יום שמחת לבו בנישואי בתו שתחי'

בסימן טוב ובמזל טוב

עב"ג היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, תורה ויר"ש אצלו בלולה, נודע לשם ולתהילה

החתן **חנני' יו"ט ליפא שטערן** נ"י

בן ידידינו עוז הדה"ח מוה"ר **זוסיא ארי' שטערן** הי"ו גבאי נאמן דבית מדרשינו

וברכותינו בזה שלוחה, כדת וכהלכה, בתוך ביתו להגיח ברכה, ויהי נועם ה' עליו, שיזכה עוד רבות בשנים להמשיך בפעליו, ולראות פרי קודש בעמליו, השפעות טובות עליו יחל כטל, אודה והדוה משמי מעל, ויזכה לראות מכל יוצאי חלציו רב תענוג ונחת דקדושה, הרבה במידה גדושה, אך טוב וחסד ירדוף אותו, שקט ושענן במעונתו, ונזכה ונחזה ונראה במהדה בימינו, ביאת משיח צדקינו, ומלכנו בראשינו, אמן

המברכים בהוקרה והערכה

הנהלת המוסדות

הנהלת התלמוד תורה
הנהלת הישיבה קטנה

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

ב. בְּשֶׁל רֹאשׁ יִכְתֹּב כָּל אַחַת בִּקְלָף לְבַדָּהּ, וְשֶׁל יָד כּוֹתֵב כֻּלָּם בִּקְלָף אֶחָד.

תמוצית הסת"ם[1]

ט. תפילין של ראש כותבים 'לכתחילה' כל פרשה בקלף לבדה (שו"ע, משנ"ב)[2]. **הטעם משום דכתיב** (שמות יג טז) **'ולטוטפות בין עיניך', 'טוטפת' היינו ד' בתים [טט שתיים, פת שתיים]. וכשם שמבחוץ מחולק לארבע. ה"ה בפנים צריך שיהיה מחולק לארבע.**

ותפילין של יד כותבים 'לכתחילה'[3] כל ארבעה פרשיות בקלף אחד (שו"ע, משנ"ב). **והטעם משום דבתפילין של יד נאמר** (שמות פרק יג פסוק ט) **'והיה לך לאות על ידך', דמשמע אות אחד, דהינו בית אחד מבחוץ. וכשם שמבחוץ הוה אות אחד. ה"ה מבפנים הכל קלף אחד.**

י. **אע"פ שבשל יד כותבים כל הפרשיות בקלף אחד. מ"מ צריך לכתוב כל פרשה בעמוד בפני עצמו** (מ"ב סק"ו) [והרי הוא לעיכובא].

---

1. והוא תמצית דברי השו"ע הרמ"א והמשנה ברורה. ומועיל מאד לחזור על עיקרי ההלכות בקצרה. וכן לעבור מבחן לתעודת קבלה. [בתמצית זה ימצא הקורא תשובות לכל השאלות של קונטרס השאלות של משמרת סת"ם].

2. תפילין של ראש יש לכתבו כל פרשה על קלף בפני עצמו. ולא שיכתוב כל הפרשיות על קלף אחד, ואח"כ יחתכם (תקון תפילין).

3. אם כבר כתב של יד בד' קלפים חשוב כבדיעבד, ומותר להניחם לכתחילה אם מדביקם מקודם. וכן אם נמצא טעות בפרשה רביעית, מותר לכתחילה לחתכם ולהדביק קלף חדש ולכתוב פרשה רביעית (מ"ב סימן לב ס"ק ריט).

ויש אומרים שהני מילי להסופר שאצלו הרי הוא בדיעבד. אבל להקונה אינו בדיעבד שהרי הוא יכול להזמין פרשיות חדשים מהסופר. או יכול לקנות מסופר אחר וכדו', זכותו לומר שאינו רוצה תפילין אלו. ולכן צריך הסופר להודיע להקונה.

והנה לפעמים לוקחים לכתחילה שני קלפים לשל יד ומדביקים אותם ביחד, באופן שבקלפים הארוכים אינם טובים כל כך כמו הקצרים. וע"י דיבק שני קלפים קצרים יכול להשיג בניקל קלף משובח יותר. הרי הוא מותר לכתחילה [ומ"מ עדיף למצוא קלף ארוך ומשובח כפי המבואר במ"ב הנ"ל]. ואפילו באופן כזה שמדביק משום שיהיה קלף משובח, י"א שצריך להודיע לקונה. משום כיון שבשוק זה שוה פחות, והמחיר נקבע לפי השוק, גם בדברים הנובעים מחמת חסרון ידיעה (יעויין בזה במשנת מרדכי (סימן לב ס"ק ב).

אמנם מאידך גיסא שמענו 'קולן של סופרים' שטוענים שמעולם לא שמענו שצריכים להודיע לקונה, על שאלה שהיה, והרב פסק שמותר לעשותו. והרי אם יודיעו להקונה כבר יחשוב הקונה שזה בדיעבד. נשמח לשמוע דעת הסופרים בזה.

שו״ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

ג. יִכְתְּבֵם בִּדְיוֹ (ה) שָׁחֹר בֵּין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מֵי עֲפָצִים בֵּין שֶׁלֹּא בְּמֵי עֲפָצִים: הגה: וּלְכַתְּחִלָּה יַחְמִיר לִכְתֹּב בִּדְיוֹ הֶעָשׂוּיָה מֵעֲשָׂן (ו) עֵצִים אוֹ שְׁמָנִים שָׁרוּי בְּמֵי עֲפָצִים (מַהֲרִי״ל סִי׳ קי״ט) וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִי׳ רע״א: כָּתַב אֲפִלּוּ אוֹת אַחַת בִּשְׁאָר מִינֵי צִבְעוֹנִים אוֹ בְּזָהָב, הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. אִם זָרַק עֲפָרוֹת זָהָב עַל הָאוֹתִיּוֹת מַעֲבִיר הַזָּהָב וְיִשָּׁאֵר כְּתָב הַתַּחְתּוֹן, וְכָשֵׁר, אֲבָל אִם זָרַק הַזָּהָב עַל אוֹת מֵאֵזְכָּרָה אֵין לוֹ תַּקָּנָה, לְפִי שֶׁאָסוּר לְהַעֲבִיר הַזָּהָב מִשּׁוּם דְּהָוֵי כְּמוֹחֵק אֶת הַשֵּׁם.

תְּמוּצִית הַסת״ם

יא. הלכה למשה מסיני שיכתבו ׳בדיו׳. והיינו שצריך שיהיה שחור. והלכה למשה מסיני בא למעט שאר מיני צבעונין. כגון האדום והירוק. אבל בכל דבר שיעשה ממנו מראה שחור כדיו כשר. ורק שיהיה מתקיים (ביה״ל בשם הרמב״ם).

יב. אם כתב בדיו משאר צבעים, כגון אדום או ירוק או זהב, אפילו אות אחת פסול (שו״ע). ואפילו אם כתב רק הקוצו של יו״ד בצבע אחר, פסול (מ״ב).

יג. מראה כחול, אע״פ שדומה לשחור, פסול (ביה״ל ד״ה יכתבם).[4]

דְּיוֹ הָעֲשׂוּיָה שְׁחוֹר לְאַחַר הַכְּתִיבָה

יד. אין לכתוב התפילין [סת״ם] בדיו שבשעת כתיבה אינה שחור, ונעשה שחור לאחר הכתיבה. שהרי הלכה למשה מסיני שיהיו ׳כותבין׳ בדיו. ולא שיהיו ׳כתובין׳ בדיו ודיו היינו שחור, וצ״ע (ביה״ל ד״ה יכתבם).

לִשְׁמָהּ

טו. אין צריך לעשות את הדיו לשמה (משנ״ב).[5]

---

4. כתב הביה״ל (ד״ה יכתבם) ״ואם היה המראה דומה למראה הכחל [שקורין בלשון אשכנ״ז בלא״ה], נראה לעניות דעתי שיש להחמיר בזה״, והוכיח כן מהגמרא (חולין מז:) דאיתא שם שריאה שדומה ״ככחלא [כחול] כשרה, כדיותא [כדיו] טריפה״, ומוכח דדיו אינו כחול ולכן אינה טריפה. וכתב בביה״ל (שם) דאף שדעת הרמב״ם דהלכה למשה מסיני הינו שיהיה מראה שחור, והדין ברצועות שיש עליה ג״כ הלכה למשה מסיני דצריכה להיות שחור, מ״מ סגי בשחרות שהיא ככחול.

מבאר הביאור הלכה החילוק, דדוקא הרצועות דהלכה למשה מסיני דצריכה להיות ׳שחור׳, די בשחרות שהוא ככחול, אבל בכתיבת סת״ם דהלמ״מ שיהיו כותבין ׳בדיו׳, ואע״ג דדיו לאו דוקא לדעת הרמב״ם, וה״ה כל מראה שחור, אבל עכ״פ בעינן שיהיה מראיתו שחור כמו דיו. וכש״כ לפירוש הרא״ש ושאר פוסקים דסוברים שלא סגי במראה שחור, אלא דיו ממש בעינן, מראה כחול בודאי אינו בכלל דיו, כדחזינן בגמרא חולין דכיול אינו דיו.

שחור כעורב. עוד הקשה הביאור הלכה (שם) דהנה איתא בגמרא (נדה כ.) דדם [שצבעו] שחור כדיו, טמאה, [אבל אם צבעו] כעורב הוא בכלל דיהא מכן וטהור, ומשמע מזה דמראית ׳דיו׳ שחור יותר ממראית העורב, וא״כ אמאי אמר במדרש ׳שחורות כעורב׳ (שה״ש ה יא) אלו האותיות. ותירץ בב׳ אופנים א. אין למדין הלכות מן האגדות. ב. כוונת הגמרא הנ״ל דדם שחור כעורב הוא הוא שחור ג״כ כדיו אלא כדיו הלח, ולכן כשר לכתיבת סת״ם.

5. (סק״ח). והטעם דאינו רק הכשר לסת״ם. ועיין במקדש מעט (יו״ד סימן רעא ס״ק לח).

כתב בשו״ת שבט הלוי (ח״ט סימן רטו) וז״ל אשר שאלת בענין הסופרים דמתייגים האותיות עם עט ברזל ממולא בדיו מבית חרושת, הנקרא רפידוגרף, אם ארוך או לא. אין מקום להאריך בזה, כי מעיקר הדין דיו לא בעינן עשיה לשמה, כמו שכתב בתשובת באר עשק המובא בפוסקים, אך מן הזהירות להדר אחרי דיו שנעשה לשמה וכו״.

סתם יינם

טז. מעיקר הדין מותר לכתוב תפילין ומזוזות בדיו הנעשה מסתם יינם[6]. [7] אמנם לדבר שבקדושה וכתיבת כמה שמות נכון לקדש עצמינו במותר לנו, ולהרחיק מן הכיעור ומן הדומה לו.[8]

אופן עשיית הדיו:

יז. לכתחילה, מצוה מן המובחר שיחמיר לכתוב בדיו העשויה מעשן עצים או שמנים ששרוים במי עפצים (רמ"א) ולא יטול בתוכו גומא או קנקנתום [קופער וואסער], דע"י מינים אלו הכתב עומד ואינו יכול להמחק. ולכתחילה בעינן שיהיה כתב שיכול להמחק.

יח. אבל לדינא מותר לעשות הדיו ממי עפצים גומא וקנקנתום.[9] [גם הרמ"א מודה לזה. ומש"כ שלכתחילה יעשה מעשן עצים היינו רק מצוה מן המובחר]. וכן נוהגים לעשות כהיום ע"י תערובות שלשתן וע"י בישול. דהכי עדיף טפי. וכן כתב המג"א דמימיו לא ראה גם כן לאחד מהגדולים שיעשה הדיו מעשן שמנים. דהדיו העשוי מעשן עצים ושמנים מתקלקל ונמחק בקל. [ויעוין עוד פרטי דינים בזה בביה"ל ד"ה בין שלא]

המשך תמצית דברי הרמ"א. אי"ה במאמר הבא.

מכותלי הלשכה:

שאלה: התחיל לכתוב חצי אות ראשונה של פרשה של תפילין, ושכח לומר 'הריני כותב לשם קדושת תפילין'. האם סגי לומר עכשיו לשם קדושת תפילין, ולגמור האות לשם קדושה. או שצריך למחוק מה שכתב כבר?

תשובה: לכתחילה יש למחוק מה שכתב כבר. ולומר הריני כותב לשם קדושת התפילין, משום שלכתחילה צריך לכתוב 'כל' האות 'לשמה'. אבל אם לא מחקו ולפני גמר האות קידשו, כשר. שהרי נקטינן כהסוברים שהעיקר 'לגמור' האות 'לשמה' [אבל לקדש אחר שכבר גמר האות הראשון לא מהני].

מקורות:

שאלה זו תלוי במחלוקת הפוסקים האם פוסל חק תוכות במקצת האות. להפוסקים הסוברים שפוסל חק תוכות במקצת האות. ה"ה שפוסל מקצת האות שלא לשמה. ובאמת כן פסק בקסת הסופר (סימן ד' ס"ג) דמקצת האות שלא לשמה פסול. דהקסת לשיטתו (סימן ח ס"ב) שסובר כהפוסקים הפוסלים מקצת האות ע"י חק תוכות. ולהלכה דעת הרבה פוסקים שאינו פוסל חק תוכות במקצת האות, ורק כשגמר האות ע"י ח"ת פסול. והמשנה ברורה (סימן לב ס"ק סז) הביא השיטות בזה. ומשמעות לשונו להקל בזה. ולכן לכתחילה יש לחוש להפוסלים ולמחוק מה שכתב כבר. אבל אם לא מחקו וקידשו וגמר האות כשר.

---

6. סתם יינם של גוי שדינו מדרבנן כיין נסך.

7. משנה ברורה (ס"ק ח) ציין להבאר היטב בשם הדבר שמואל. ואף שכתוב בגמרא (שבת כח:) שלא הוכשר למלאכת שמים אלא ממין המותר באכילה, מ"מ אפשר לעשות דיו מסתם יינם, מכח ב' טעמים: א. שרק מין האסור באכילה פסול למלאכת שמים, כגון עור של בהמה טמאה, אבל יין היא מין המותר באכילה. ומה שאסרו לאכול משום גוי אינו פוסל למלאכת שמים. ב. שלאחר שמערב היין בדיו הוא נפסל מאכילה ואין איסור לאכלו. והנפ"מ בין ב' הסברות במערב בדיו חומר ממין טמא. דלטעם א' פסול, ולטעם ב' כשר, הואיל ואין איסור לאכלו כיון שנפסל. וע"ע בגדולי הקדש (סימן רעא ס"ק טו).

8. שערי תשובה (סימן לב סק"ה), קסת הסופר (סימן ג הלכה ג), בשם דבר שמואל (סימן קסב וקסד).

9. ולכן סתם המחבר דבריו ולא פירש ממה לעשות הדיו. משום דאפילו אם עשוי מקנקנתום ומי עפצים או מגומא ומי עפצים כשר (בביה"ל ד"ה בין שיש בו).וכוונת השו"ע 'בין שיש בו מי עפצים בין שלא במי עפצים'. ולא כתב אפילו אם הדיו מעפצים לבד. דצריך שיהיה שני מינים. וכל שיש בה שני מינים כשר. ודלא כר"ת שאוסר בזה.

קרן

מלבושי כבוד

אנשי שלומינו
ר' סאטמאר
בני ברק

מלבושי חתן וכלה
מלבושי יו"ט

ברכה משולשת

מלבושי יו"ט
פאר משפחות אנ"ש

מלבושי חתן
פאר חתני אנ"ש

תעודה !!!

קישוטי כלה
פאר כלות אנ"ש

עוד ידינו נטויה...

די דריטע רינגל
אין די גאלדענעם קייט

פון די מפעלות החסד

קישוטי כלה

פאר די כלות פון אנשי שלומינו

חוקים להורותם
הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת גיאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני הפסק בין הברכה לטעימה (ב)

הפסק לצורך האכילה

הפסיק בדיבור לצורך האכילה, כגון שאמר לאחר המוציא הביאו מלח, או הביאו סכין, אינו צריך לחזור ולברך.

דהוי צורך סעודה, אולם לכתחילה אין להפסיק אף בזה, וכבר הארכנו בזה בגיליון הקודם.

הפסק בטעות לצורך האכילה

הפסיק בטעות בדיבור, כגון שחשב שאין מלח על השולחן וביקש שיביאו מלח, ולבסוף נודע שיש מלח יש אומרים דאין צריך לחזור ולברך.

הנה בענין שגוף הדיבור היה לצורך הסעודה, ולבסוף נתגלה שהדיבור היה בטעות, מסתבר דלא נחשב להפסק, דהרי הדיבור היה לצורך האכילה אלא שהיה בטעות, ואם נאמר דהטעם דבהפסק צריך לחזור ולברך הוא משום היסח הדעת, מובן דבזה אינו הפסק כיון דלא היה כאן היסח הדעת דהרי היה בטעות, ואף אי נאמר דהטעם הוא משום הפסק בין הברכה לאכילה, אפשר דאם היה צורך האכילה אלא דהיה טעות אינו הפסק, ויש לדמותו להא דמי שקידש על היין ונמצא חומץ, דכתב המג"א (בס"ד רע"א ס"ק ל"ב) דצריך לחזור ולקדש על היין, אולם ברכת הגפן אינו צריך לחזור ולברך, כשהיה בדעתו לשתות עוד יין, ואף שהקידוש הראשון לא היה כהוגן, ונמצא שהקידוש היה הפסק בין ברכת הגפן לטעימה, עכ"ז פסקינן דלא הוי הפסק כיון דהיה בטעות, וברעק"א מסתפק (שם) ומובא במשנ"ב (סקע"ח) וסתם דלא הוי הפסק, ובשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' כ') כתב דהוא הדין בהא דמובא בגמ' (ברכות מ'.) ובשו"ע (סי' קס"ז סעי' ו') לגבי מי שהפסיק בין הברכה לאכילת פת ואמר תנו מאכל לבהמה, דאינו נחשב הפסק שזה צורך הסעודה, כיון שצריך להאכיל הבהמה לפני שאוכל בעצמו, הוא הדין דאינו הפסק אפי' כשנזכר לאחר שהפסיק שכבר מכר את הבהמה, או שהבהמה מתה, עכ"ז אינו הפסק כיון שהיה הפסק בטעות.

אלא דעדיין יש לדון בזה, דהנה בדין ההפסק בטעות מצינו קצת סתירה במשנ"ב, דלגבי קידוש פסק (שם) כהמ"א דאינו הפסק, ובסי' רצ"ח (סעי' ה', בביאוה"ל ד"ה אין) העתיק דברי הרעק"א לגבי הבדלה בהא דכתב המ"א (סק"ו) דמי שבירך על האש שלא שבת ממלאכת עבירה דלא יצא, ומסתימת המ"א משמע דאינו צריך לחזור ולברך בורא פרי הגפן, והרעק"א כתב דצריך לחזור ולברך בורא פרי הגפן, דכיון דלא יצא בברכה זו נמצא דהוי הפסק בין הגפן לטעימה, ולכאו' דבריו סותרים למה שפסק כהמ"א לגבי קידוש דאפי' כשלא יצא בברכת הקידוש כיון דהיה מים, עכ"ז אינו הפסק בין ברכת הגפן לטעימה, ושמעתי מהגאון רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל דמתאמרא בזה דיש לחלק ביניהם, דדוקא בקידוש אינו הפסק כיון דקידוש אי אפשר בלא נוסח הקידוש, דהרי בלא נוסח הקידוש אסור לו לשתות, ומשו"ה נוסח הקידוש הוא דבר המוכרח והוא חלק מכל הברכה, ולכן אפילו כשלא יצא בברכת הקידוש עדיין נחשב כחלק מהקידוש ואינו נחשב להפסק, משא"כ בהבדלה דאף בלא ברכת מאורי האש יוצא חובת הבדלה ויהא מותר לו לשתות, ולכן כל זמן שהוא חלק מההבדלה אין זה הפסק, משא"כ כשאינו יוצא בברכה זו, הרי זה נחשב כמי שאינה שייכת להבדלה והוי הפסק, ועפי"ז מובן מה שהבאנו בשם המנחת שלמה דאם אמר גביל לתורי ונזכר שמכר השור דאינו הפסק, כיון דנתינת מאכל לבהמה לפני אכילת האדם, הוא דבר מוכרח ואסור לאדם לאכול לפני אכילת הבהמה, והרי זה דומה לקידוש ולכן אינו הפסק אפילו כשהיה בטעות, ולפי סברא זו יש לדון כשאמר

הביאו מלח או הביאו סכין וכדו' וראה שיש מלח או שיש סכין, האם זה דומה לקידוש או להבדלה, במלח ובסכין אינם דברים שאסור לאכול בלעדם כמו בקידוש, ואפשר דיש להשוותם להבדלה, דאם היה בטעות נחשב להפסק, אולם יש לומר סברא אחרת לחלק בין קידוש להבדלה, דקידוש נוסח הקידוש הוא חלק מהקידוש ובלא זה אינו נחשב לקידוש כלל, ולכן אף כשאינו יוצא בה אינו נחשב להפסק, דברכה זו הוא חלק מהקידוש, משא"כ בהבדלה ברכת מאורי האש אינם חלק מההבדלה עצמה, והא דמברכים בשעת ההבדלה כיון שרצו לסדר הברכה על הכוס, ובלא ברכה זו יוצא ידי הבדלה, ולכן כל זמן שיוצא בברכה זו אינו נחשב להפסק משא"כ כשאינו יוצא בה הריהו הפסק, ולפי זה אפשר דמלח או סכין כיון שהם חלק בלתי נפרד מהסעודה, אף שאפשר גם בלעדם, אינם נחשבים להפסק אפילו כשהיה בטעות.

נמצא למעשה באמר הביאו מלח ונמצא דאינו צריך מלח, לפי המ"א בקידוש ובהבדלה דאינו הפסק, גם בזה אינו הפסק, ולפי הרעק"א דבשניהם הוי הפסק, אפשר דגם בזה הוי הפסק, ולפי המשנ"ב יש לדון, ואולי באמר תיבת "מלח" לחוד יש לצרף הפוסקים דסברי דבתיבה לחוד אינו הפסק.

ונעתיק כמה דוגמאות שהפסיק בטעות

א) בירך "לישב בסוכה" בסוכה וראה שהגג היה סגור דלא יצא בברכת לישב בסוכה, האם נחשב הפסק בין ברכת המוציא לאכילה.

ב) בירך שהחיינו על פרי חדש ולאחר הברכה נזכר שכבר בירך שהחיינו על אותו פרי.

ג) בירך על מאכל שני פעמים בטעות, האם הפעם השנית נחשב להפסק לברכה הראשונה.

ד) בירך על מאכל ולאחר הברכה חשב שאינו צריך לברך ואמר "ברוך שם כבוד,,, ושוב נזכר שהיה צריך לברך, האם אמירת ברוך שם נחשב הפסק דהיה בטעות.

ועי' במשנ"ב (סי' ר"ט בשעה"צ סק"ב) לגבי מי שבירך על כוס יין וראה שהוא מים דאם נתכוין להוציא אחרים בברכתו יכול לשתות על סמך ברכה זו, אולם אם אמר בינתים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כתב במשנ"ב דצריך לחזור ולברך, ולא מהני בזה מה שמוציא אחרים ברכתו לגבי דידיה, אולם דמהתם אפשר דאין ראיה דהרי אמירתו לא היה בטעות, דהרי באמת היה מים ולא יין.

ובפשטות יש לומר דאפילו אי נאמר דהפסק בטעות אינו חשיב הפסק, זהו דוקא כשההפסק היה לצורך האכילה אלא דהיה בטעות, משא"כ כשההפסק אינו לצורך האכילה, אפשר דבכל ענין הוי הפסק, ולכן באמירת "ברוך שם" או כשבירך בטעות ודאי דהוי הפסק.

הפסיק בלא כוונה

אמר שיביאו מלח וידע שיש כבר מלח אלא שלא נתכוון בעת אמירתו, הרי זה הפסק.

דאינו דומה להפסק בטעות, דשם בשעה שהפסיק חשב שבאמת הוא צריך להפסיק לדבר זה, אבל בזה שהוא יד ע שאינו צריך לזה, אלא שאמר בסתם הרי זה הפסק.

הפסיק בטעות

בירך כהוגן על מאכל ולאחר סיום ברכתו חשב שטעה בברכתו, ותוך כדי דיבור שינה את ברכתו והזכיר סיום אחר, כגון שבירך על פרי ברכת "בורא פרי העץ" ומיד אמר "בורא פרי אדמה", וברצונו לאכול הפרי יצא בברכתו.

ולא אמרי' דמה שהזכיר בורא פרי אדמה נחשב להפסק בין הברכה שהזכיר בראשונה דהיינו העץ לאכילה, כן מבואר במ"א (סי' ר"ט סק"ח) ומובא במשנ"ב (סק"ו) לגבי מי שאחר ברכת היין בהבדלה אמר בורא מאורי האש ונזכר וסיים בורא מיני בשמים, דאם בשעת הברכה נתכוין באמת לומר מאורי האש, אז יצא בברכת מאורי האש, ואח"כ יברך על הבשמים, ומבואר דאף שהפסיק באמרו בורא מיני בשמים לאחר הברכה עכ"ז יצא, כיון שההפסק היה בטעות.

ה' ישמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום!

שמירה

• לימי הקיץ ולכל ימות השנה •

Yossi Goldberger | 917.549.4378

פארגעסט נישט:

רבי מאיר בעל הנס
איז די וויכטיגסטע זאך
מיטצונעמען סיי וואו איר
פארט, אין די קאנטרי
אדער אויף וואקאציע!

צו באקומען אדער אויסצולייגן פושקעס אדער
צו מנדב זיין געלט פאר רבי מאיר בעל הנס רופט 24 שעה א טאג:

1888-REB-MEIR

(1888-732-6347)

משיב כהלכה
תלמיזי השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

חרם דרבינו גרשום בקריאת מכתבים (ג') ומגלה סודות חבירו

א] מכתב שנשלח לחבירו שלא באופן שהיא מוסתרת וסגורה אלא ע"י מכשיר "פקס" בצורה שהיא פתוחה וגלויה יש להסתפק אם יש איסור לקרוא בו מצד "חרם דרבינו גרשום [א] ויש שכתב להחמיר בזה דגם באופן זה שייך תקנת רבינו גרשום מאור הגולה [ב].

ב] מה שכתבנו [בגליון הקודם] להתיר להורים ומחנכים לשלוח כתב ידו של הילד או התלמיד לגרפולוג היינו במקרה מיוחד שיודעים בוודאות שיש כאן דבר הצריך טיפול ובירור ובזה יש לצדד להתיר כדי למנוע נזק רוחני אבל באופן כללי אף שהתלמיד נותן רשות להסתכל בכתב ידו כגון שנותן לו דפי חידושיו או דפי הבחינות שכתב מ"מ אין לו רשות להתבונן בסתרי חבירו [ג]. ויש בזה שלשה טעמים, א) מצד חרם דרבינו גרשום, [ד] ב) מגלה סודותיו של חבירו, [ה] ג) איסור דאורייתא של לשון הרע [ו]

ג] האומר לחבירו איזה דבר אסור לו לספר אח"כ לאחרים אלא אם כן נתן לו רשות על זה ובתנאי שהוא דבר שאין בו לשן הרע [ז].

ביאורים והוספות

(א) בערוך השולחן (יו"ד סימן של"ד סכ"א) כתב "ואני מסתפק בזמן הזה שהרבה שולחים מכתבים פתוחים על בתי הדואר אם מותר לקרוא בהם כיון שאינו מסתיר אותו".

(ב) בספר מעשה איש ח"א עמוד קמ"ו מביא בשם הג"ר שמריהו גריינימן שהחזון איש זצ"ל השיב פעם לשואל דחרם דרבינו גרשום שלא לקרוא מכתב של חבירו הוא גם כשהמכתב פתוח ואף בגלויות דואר שאסור לקרוא בו ללא רשות הבעלים.

(ג) ומן הראוי להביא כאן מה שכתב בשו"ת יחוה דעת הלוי (חו"מ ענינים שונים סימן ג') בשם זקינו בעל שבט הלוי זצ"ל וז"ל "בענין הגרופולגיה שהיה איזה מחנך ידוע בעולם הישיבות שהמליץ ודחף אותי ללמוד דבר זה כי זה מסייע מאוד לדעת נסתרות התלמידים ובכך ניתן לעזור להם יותר ואחרי שסרבתי הרבה מלילך ללמוד חכמה זו אמר לי מדוע לא אשאל את זקיני מו"ר ואכן עשיתי כן והיה לי שיחה ארוכה בזה והיוצא משיחתו" ג' דברים יסודיים ביותר - האחד, לימוד זה הוא בגדר "חכמה חיצונית" ואין להם למחנכים מרביצי תורה וכל כלי הקודש ללמוד חכמה זו כאשר מסורת בידינו ממרן החתם סופר זי"ע שמרביצי תורה ויראה וכל המשפיעים בעם צריכים לשאוב את תורתם ויראתם דברי החיזוק והתעוררות "אך ורק" ממקור מים חיים זכים וטהורים מתורה שבכתב ותורה שבע"פ ומסורת אבותינו ורבותינו וח"ו לא לילך ולחצוב להם בורות נשברים לשאוב משם מים המרים גם אם יודעים איך להמתיקם, השני, כל אב וכל רב או מחנך יהיה מי שיהיה צריך שיאמין שהקב"ה יזמין לו שידע כל מה שצריך לדעת לתועלת חינוך צאצאיו ותלמידיו על ידי שיראה או שישמע והדבר יבוא לידיעתו ומה שלא הגיע לידיעתו הוא אינו צריך לדעת כי אין שום תועלת וענין שידע האב או הרב כל נסתרות בנו או תלמידו אנחנו צריכים לתת חינוך יסודי מעמיק ומקיף לפי תכונתו לפי מעשיו הנראים והשאר ישא הבן או התלמיד נסתרות לבבו ויתמודד עמהם לתקנם ולהעמידם על מקומם הנכון ואין זה ענינינו, השלישי, שיקח הכתב יד להתבונן בו רק אחר נטילת הרשות להביט בו לצורך הנ"ל כי כמו שידוע החרם דרבינו גרשום שלא להביט בכתב יד של חבירו בלי רשותו כמו כן נראה שיש איסור להסתכל על ידי חכמה זו כי הגם שנתן לך חבירו רשות להסתכל בכתב ידו מ"מ אם לא נתן לך רשות להסתכל ע"י חכמה זו לחדור לתוך רשות היחיד שלו גם זה נראה שהוא בכלל חרם דרבינו גרשום, עכ"ד, וכל דברי מרן בעל שבט הלוי המה קילורין לעינים הלכה למעשה.

(ד) כאשר הבאנו באות הקודמת מבעל שבט הלוי.

(ה) עיין בספר מנוחת אמת פט"ז סעיף מ"ז דיש בזה איסור כמו שכתב בשו"ת הלכות קטנות ח"א סי' רע"ו שהמחטט לידע סודו ומסתוריו של חבירו עובר על לא תלך רכיל בעמך דמאי נפק"מ אם מגלה סוד חבירו לאחר או שמגלה לעצמו ועיין בשו"ע הרב הלכות נזקי ממון סעיף י"א שכתב "ואפילו בעסקיו ומעשיו של חבירו שאין בהם חשש היזק עין הרע אם עושה בביתו וברשותו אסור לראות שלא מדעתו כי שמא אינו חפץ שידעו ממעשיו ומעסקיו" והיינו דהסתכלות במסתריו נחשב נזק.

(ו) חוט שני (שמירת הלשון פ"ד סק"ה פ"ג סק"ג) דלמסור כתב יד של אדם אחר לגרפולוג ללא הסכמתו יש בזה איסור דהרי הוא כמוסר לחבירו מכתב להראות גנותו של הכותב שאינו חכם או למדן דמבואר בח"ח הל' לשון הרע (כלל א' במ"ח ס"ק י"ד) דאף שאינו מדבר וכותב שום גנות אלא שניכר מכותלי המכתב גנות הוי ג"כ לשון הרע והביא ראיה מהפסוק שאמר דוד המלך "וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה" ומביא רש"י שם בשם התנחומא שהראה לסנהדרין את המכתב ששלח לו דוד שיעמוד את אוריה בעת חזקת המלחמה כדי שיתמעט על ידי זה מדרגת דוד בעיניהם, וכן הוא בדידן שמתבונן בתוך הכתב ומתגלה כל מהותו ותכונתו וחסרונותיו – אכן דעת הגר"נ קרליץ שם דאם יש תועלת בדבר מותר אף בלא רשות הבעלים אבל אסור לספר לאחרים אם אין בכך תועלת – כמו"כ לגבי הגרפולוג עצמו אם מותר לו לעיין מעצמו בכתבים של אנשים שנמצא תחת ידו להתבונן בהם בזה דעת הגרנ"ק שאין עליו שם איסור להסתכל בכתב של אנשים וכמו שלא נאסר למי שמכיר בחכמת הפרצוף להסתכל בפני האנשים משום שלכ"א יש תכונות מסוימות שחנן לו ה' להכיר בני אדם.

ד] אך כל האיסור הוא דווקא באופן שהכניסו ביחידות ומסר לו באופן שלא ישמעו אחרים דנראה שהוא מקפיד בדבר שלא יתגלה אבל אם סיפר לו בחוץ דאין שום גילוי מילתא שהוא מקפיד מותר ואין שום חשש [ח] אמנם גם באופן זה שאין בו איסור מ"מ היא מדה טובה שצריך האדם להרגיל את עצמו שלא יספר דבר ששמע מחבירו עד שיאמר לו בפירוש שיכול לאמרו לחבירו [ט].

ה] כתב רבינו יונה [י] "חייב אדם להסתיר הסוד אשר יגלה לו חבירו דרך סתר אע"פ שאין בגילוי הסוד ענין רכילות כי יש בגילוי הסוד נזק לבעליו וסיבה להפר מחשבתו גם בזה הוא יוצא מדרך הצניעות והוא מעביר על דעת בעל הסוד וכו' תביאהו המדה הזאת להיות הולך רכיל שהוא מארבע כתות הרעות אחרי אשר אין שפתיו ברשותו לשמרן" [יא].

ו] אם אחד גילה לחבירו איזה דבר שאם יספר זאת לאחר יכול לצאת מזה היזק לחבירו בגופו או בממונו [יב] או אפילו יגרום רק צער או פחד לחבירו יש בזה איסור לשון הרע לגלותו לאחר [יג].

ז] אם האומר את דבריו [דברי סוד או לשון הרע] הזהיר בפירוש שלא לגלותו אפילו אמרו בפני רבים יש בו משום לשון הרע מי שיגלה אח"כ אפילו במקרה [יד] ואף אם אחד או שנים לא שמרו הסוד וגילוהו לאחרים אעפ"כ השלישי הזה אין לו לגלות לאחרים אפילו במקרה [טו].

ח] אם גילה ענין עסקו ומסחרו דברים אשר מסתמא אסור אח"כ לגלותו דיכול להיות לו נזק וצער אמנם אם גילה זאת בפני שלשה אנשים מותר לשומעים לגלות הדבר לאחרים אפילו לכתחילה [טז].

ט] לסיכום הדברים יוצא שאם הדבר יכול לגרום הפסד או צער אסור בכל אופן לגלות משום איסור לשון הרע ובאופן שאין חשש נזק וצער והדבר נאמר ביחידות יש איסור לגלות הסוד מפני שעובר על ידי זה על דעת חבירו ודבר זה הוא חמור הרבה יותר מסתם אבק לשון הרע ורכילות [יז].

י] אם נודע לו הדבר בלא שחבירו יגלה לו כגון שראה הדבר בעצמו [או ששמע מאחד שראה או ששמע בשעה שסיפר אחד לשני את הסוד] ג"כ אין לספרו לאחרים אפילו אין בו שום גנאי ולשה"ר [יח].

ביאורים והוספות

(ז) חפץ חיים הלכות לשוה"ר (כלל ט' סעיף ו') ומקורו מגמ' יומא (ד' ע"ב) "מנין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור פירש רש"י לא אמור הדברים אא"כ נותן לו רשות" והרי שם האיסור הוא אפילו כשאינו מזיק לו דהרי אצל הקב"ה לא שייך להצר לו ולהזיקו ונשמע מזה דבכל אופן אסור למסור לשני עד שיתן לו רשות בפירוש.

(ח) ח"ח הלכות לשה"ר כלל ד' (במח' ס"ק כ"ז) דומיא דהתם דהכניסו הקב"ה למעשה לאהל מועד ביחידי וקולו של הקב"ה לא היה נשמע חוץ לאהל ולכן אסור אף דלא חזינן שום ריעותא על ידי הגילוי.

(ט) בבאר מים חיים שם ס"ק כ"ז והטעם בזה כדי להרגיל את עצמו כדי שלא יבוא לעולם לקלקול על ידי זה.

(י) בשערי תשובה שער ג' אות רכ"ה והעתיקו הח"ח להלכה בהלכות רכילות (כלל ח' סעיף ה').

(יא) ומבואר בדברי רבינו יונה שלשה סיבות אשר מחמתן חייב אדם לשמור סוד שגילה לו חבירו א) כי ע"י גילוי הסוד עלול להגרם נזק לחבירו ב) כי עובר בזה על דעת חבירו ג) כי על ידי שמספר דברים שנאמרו לו יבוא לבסוף לספר גם דברי רכילות ששמע מחבירו כגון כך אמר עליך פלוני ויכשל באיסור רכילות.

(יב) כגון שסיפר לו כי ברצונו לנסוע למקום פלוני לקנות סחורה אצל אדם פלוני – ח"ח הל' לשוה"ר כלל ב' במח' סק"ג.

(יג) כמבואר במג"א סימן קנ"ו וציין שם לגמ' שבת (לג ע"ב) בעובדא דרשב"י שסיפר יהודה בן גרים את דברי רבי יהודה ורשב"י ור' יוסי וע"י כך נשמעו למלכות ואמרו "יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג".

(יד) ח"ח הל' לשון הרע כלל ב' סעיף ז' ועיין בסנהדרין ל"א ההוא תלמידא דנפיק עליה קלא דגלי מילתא דאיתמר ביה מדרשא בתר עשרין ותרתין שנין [פי' שהתלמיד גילה והוציא לחוץ איזה דבר שנאמר בבית המדרש מלפני עשרים ושתים שנה והיה בזה ענין של סוד שנאמרה רק לחכמי בית המדרש] אפקיה רב אמי מבית מדרשא אמר דין גליא רזיא [הוציאו מבית המדרש כיון שמגלה סוד] ופירוש הדברים אף שלא היה כלל ענין של לה"ר שיכול לגרום נזק אלא שהיה סוד בעלמא וגם נאמר בבהמד"ר בפני רבים מ"מ נאמר בצורה של "סוד" שאין לגלותו.

(טו) והטעם מבואר בבמ"ח כיון שהמספר מסר להם הדבר בסוד ועל זה נאמר הולך רכיל ומגלה סוד וכי משום ששנים עברו על הדבר הותר לו להשלישי לספר.

(טז) ח"ח הל' לשוה"ר כלל ב' סעיף י"ג כיון דראינו שאינו חושש ולא מפריע לו אם יתגלה הדבר בסוף.

(יז) ח"ח הל' רכילות כלל ח' במח' סק"ז.

(יח) לכאו' באופן זה לא שייך הטעם של נזק לחבירו דהרי הוא דבר שאין מזיק לו כלל וכמו"כ לא שייך הטעם דעובר על דעת חבירו דהרי לא יודע זאת מחבירו ולא הבטיח לו מאומה ובאמת דעת הגרנ"ק דאין בזה חשש משום גילוי סוד שהרי לא נמסר לו הדבר בסוד אך אם היה אסור לו לראות הדבר משום היזק ראיה וכדומה שהציץ לתוך דירתו של חבירו וראה שם אסור לו לספר לאחרים משום לשון הרע כמבואר בחידושי הרמב"ן (ב"ב נ"ט ע"א) שיש בהיזק ראיה משום לשון הרע ועין רעה ופגיעה בצניעות ובשו"ת ויצב אברהם (סימן קפ"ה) כתב דאף שאין בזה לשוה"ר וכן אין בזה משום "בל תאמר" שהרי לא נאמר לו ע"י חבירו מ"מ יש כאן איסור מצד "ואהבת לרעך כמוך" כל מה ששנוא עליך לא תעשה לחבירך וכיון שאדם אינו רוצה שיחקרו אחר סודותיו וכש"כ שאינו רוצה שיספרום לאחרים אסור לו לנהוג כן לגבי סודותיהם של אחרים.

כי שם ציוה ה' את הברכה חיי"ם

מריחוק מקום וקירוב לב, נברך בזה ברכת מזל טוב, וברכות לרוב, קדם מעלת כבוד האי גברא יקירא, ארי שבחבורה, רב פעלים לתעודה ולתורה, עומד לימין קהילתינו המעטירה, מוזיל זהב מכיסו למען מפעלינו הכבירה, בעין יפה ברוח נדיבה ומסורה, נודע לתהילה ולתפארה

הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר חיים אברהם ראזענפעלד הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בקרית יואל יע"א

לרגל שמחת נישואי בתו שתחי'

למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

יה"ר שיזכה לראות ולרווות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות, תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

קרן "מלבושי כבוד"

ד'סאטמאר בני ברק יצ"ו

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ימשיהם המובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם קובים:

י"א תמוז

הגה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע
בעמח"ס "עטרת צבי"

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תקכ"ג לאביו הרה"ק ר' יצחק אייזיק בכפר סאפרין שבגאליציע מבני בניו של התויו"ט, ר' יצחק אייזיק היה איש צדיק ומורם מעם אך מעולם לא נהג ברבנות והיה נוסע אל החוזה מלובלין זי"ע, זכה לנטוע חמשה ארזים בכרם בית ה' הלא המה האחים הקדושים: ר' צבי הירש מזידיטשוב, ר' משה מסאמבור, ר' סנדר מקאמארנא, ר' ישכר בעריש מזידיטשוב, ור' ליפא מסאמבור – מסופר, שלעת זקנותו נאנח פעם ר' יצחק אייזיק לפני זוגתו הרבנית ואמר בענווה: הנה אנו הולכים בדרך כל הארץ ואיך נעלה אל אבינו שבשמים כשבידינו אין מאומה, ענתה לו הרבנית בחכמה: במסל"ה נעלה (במדבר כ' י"ט) ורמזה לו שבכח תורתם של בניהם יעלו, שהרי אותיות במסל"ה הן ר"ת שמות הבנים הק': ב'עריש, מ'שה, ס'נדר, ל'יפא, ה'ירש. אמו היתה צדקנית ודרכה היתה שהוליכה את בני' לתפילה בכל יום וזירזה אותם שיתפללו בכוונה ובהתלהבות, ובחזרם היתה בוחנת על מצחם אם יש זיעה שם וכך ידעה אם התפללו בהתלהבות, ופ"א בדקה את ר' הירש'עלע ומצאה מצחו יבש, והוכיחה אותו למה לא התפלל בכוונה, אמר לה: אמי, אל תדוני ע"פ זיעת פני, צאי וראי שהסוסים העצלים מזיעים תמיד בעבודתם משא"כ הסוסים הזריזים אינם מזיעם כלל.

ימי ההילולא

ט' תמוז

- **רבי יעקב טעמירלש ב"ר אליעזר ליפמאן** (ספרא דצניעותא דיעקב) – **תכ"ז**
- **רבי יחיאל מקרילאוויץ ב"ר משולם זוסיא מזינקוב – תרע"ז**
- **רבי יוסף בראשא ב"ר ישכר בעריש** (בערצ) **מנאדבורנא – תרע"ז**

י' תמוז

- **רבי אליעזר מניישטאט ב"ר צבי בן החוזה מלובלין – תר"ג**
- **רבי ישראל יעקב ב"ר משה מקאברין**
- **רבי שלמה ארי' לייב מטיטשין ב"ר זאב וואלף** (הכנת לב לתפלה) – **תרפ"ז**

י"א תמוז

- **רבי יצחק חיות ב"ר אברהם** (אפי רברבי) – **שמ"ה**
- **רבי צבי הירש מזידיטשוב ב"ר יצחק אייזיק** (עטרת צבי) – **תקצ"א**
- **רבי אהרן משה טוביש ב"ר יעקב** (קרני ראם) – **תרי"ב**

י"ב תמוז

- **רבי יעקב ב"ר אשר** (בעל הטורים) – **ה"א ק"ח**
- **רבי אורי שרגא פייביל מדובענקא ב"ר אהרן** (אור החכמה) – **תקע"א**
- **רבי ארי' יהודה ליב הלוי מוואלטשיסק ב"ר שלום** (תלמיד המגיד)– **תקע"ג**
- **רבי דוד שיף מקריפטש – תקפ"ד**
- **רבי אליהו יוסף ריבלין מדריבין ב"ר ארי' לייב מאולע – תרכ"ה**
- **רבי יצחק יואל מקנטיקוזיבא ב"ר גדלי' אהרן מלינץ – תרמ"ה**

במעלליו יתנכר נער

כבר בצעירותו יתנכר במדריגותיו הק', התמדתו בתורה בימי נעוריו הי' עד להפליא ושם לו לחוק ללמוד כל יום שבעה דפים והי' חוזר על כל דף ז' פעמים, וע"ז הספיק לגמור כל סדר הש"ס במשך שנה אחת ז' פעמים, ובימי בחרותו כבר הי' לו חיבור כתוב בסוגיות הש"ס ובפוסקים, אך כאשר התחיל לעסוק בסתרי תורה לא רצה להוציאו לאור וגונזו. כשהי' בחור צעיר בשנות הבר מצוה באו פעם להזכיר לפניו מקשה לילד והלך ותבר גזיזא דברדא וירד וטבל בנהר, וכשרצה לצאת הנהר אבד פתאום החור שנכנס בו והי' בסכנה רח"ל אז קיבל על עצמו מסירת נפש אפילו להשאר שם ח"ו רק היולדת תילד בניקל ותיכף אח"כ מצא את החור ויצא בשלום ובאו לבשר שילדה כבר למז"ט.

בשערי החסידות

אחרי נישואיו ישב על שולחן חותנו והשלים את עצמו בעבודת הבורא, ועסק בתורה ועבודה בקדושה וטהרה בנגלה ובנסתר, פע"א נזדמן בבית חותנו צדיק אחד מתלמידי הבעש"ט הק' כיון שנודע לו להרה"ק מזידיטשוב שהאורח בקי בתורת החסידות של הבעשטה"ק הפציר בו שילמדו בתורה זו, אבל האורח אץ לדרכו לאסוף ממון עבור הכנסת כלה, הבטיח לו הרה"ק מזידיטשוב שהוא ישלם לו מכיסו הפסידו, והאורח נענה לו, ושהה כמה ימים ומאז התחמם בתורת הבעשטה"ק, אולם חסיד ממש הנסע לרבי עוד לא נעשה, ובזה הקדימו אחיו הצעיר הרה"ק ר' משה מסאמבור זי"ע שהוא כבר היה מקודם מקורב להרה"ק החוזה מלובלין, ופעם אחת שאלו החוזה: הנכון הדבר שיש לך אח גדול ממך, ענה לו: כן, אחי גדול ממני לא רק בשנים אלא אף בחכמה אלא שפיו לא פסיק מגירסא לכן אינו

פונה לנסוע אל הרבי, וביקשו החוזה שישפיע עליו שיבוא אליו, ולבסוף אחרי השתדלות הצליח להשפיע על אחיו להפסיק ימים מועטים את משנתו ולנסוע אל החוזה, ואכן אז נעשה תלמיד מובהק של החוזה, שם עלה ונתעלה עד שנתקדש להיות כחד משרפי מעלה – הוא בעצמו החזיק א"ע דור שלישי של הבעשטה"ק בגלל שתחילת התקרבותו לתורת החסידות הי' ע"י תלמיד הבעשטה"ק כנ"ל.

בצל רבותיו

כאמור הי' תלמידו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע וסיפר הרה"ק ר' אייזיק'ל זידיטשוב'ער זי"ע על גודל התקשרותו ברבו שסיפר לו רבו העטרת צבי שפ"א אמר לו רבו ה'לובלינער זי"ע בזה"ל: רבי הערשעלי זידטשובער כל זמן שאנו בחיים אין אנו יראים שמא תפלו ממדריגתכם אבל אח"כ מי יודע, השיב לו אין אנו רוצים לחיות יותר מאדמו"ר, אמר לו הרה"ק מלובלין: רבי הערשעלע מה אתם אומרים הלא אתם צעיר לימים ואני ישיש והשיב לו אתפלל שיחי' הרבי לעולם, שאל לו הרה"ק מלובלין: וכי אדם חי לעולם, והשיב לו כוונתינו שיחי' הרבי ק"כ שנה כמו שחי' משה רבינו ע"ה, ושאל אותו עוד הפעם, רבי הערשעלע מה זאת קודם אמרתם לעולם ועכשיו אתם אומרים ק"כ שנה, והשיבו: ראיתי בספר אשר משה רבינו ע"ה חי' ק"כ שנה כנגד שני היובלות שיש בעולם כי ששת אלפים שנה הוי עלמא ובששה אלפים יש ק"כ יובלות ויובל נקרא עולם נמצא כי ק"כ שנה נקרא עולם ונהנה הרה"ק מלובלין זצלה"ה מאוד מהדיבורים ההם ושאל אותו באיזה ספר ראיתם דבר זה והשיב לו: אפשר בספר שלי, וקלסיה – גם נסע אל כמה מצדיקי דורו ה"ה הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב, הרה"ק המגיד מקאזניץ, הרה"ק ר' מנחם מענדעל מרימנוב, הרה"ק ר' ברוך ממעזי'בוז', הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע.

גדלותו בתורה

היה מפורסם לגאון בכל מכמני התורה, ואף גאוני וגדולי דורו שהיו רחוקים מדרך החסידות הודו לזה שהוא גאון אמיתי, פע"א ביקש הגאון בעל קצות החושן את אביו של הרה"ק מזידיטשוב שישפיע עליו שיבוא אצלו להשתעשע עמו בדברי תורה, ואביו חשש כי בנו לא ירצה לבוא כי הדרך גורם לבישול תורה, אולם הוא הפציר בו ואף גזר עליו שיביאו אצלו, והרה"ק נענה לבקשתו ובא אליו להתפלפל עמו, וכיון שכבר שמע שהרה"ק מזידיטשוב מעורב כבר עם כת החסידות, הוכיח אותו: היתכן שלמדן כמותך מתערב בכת החסידות שאף רבותיהם קטנים בידיעת הם בידיעת התורה, כששמע הדברים קשים כגידים על תורת החסידות ורבותיהם, פתח בויכוח חריף עם הגאון הקצוה"ח והוכיח לו בטוב טעם ודעת שתורת החסידות הם לאמיתה של תורה, עד כדי כך שבסוף הויכוח חשש הקצוה"ח שאולי הוא עצמו כבר נתפס לחסידות, גם בא במגע עם הגאון בעל הישועות יעקב, שגם הוא שאלו בתימה איך שלמדן מופלג כמותו הבקי בש"ס ופוסקים בנגלה ובנסתר מביא עצמו לביטול תורה, ואף הוא ענה לעומתו שלהוי ידוע שאצל הרבי מלובלין נעשית התורה שלמדתי אצלו תורת חיים ממש עד שהם נראים לעיני בשר, ואיך אתאפק שלא לכתת רגלי אפי' מאות פרסאות כדי לקבל את פני קדשו, כמו"כ היה נו"נ בהלכה עם בעל נתיבות המשפט זי"ע ושוחחו בענינים שונים בתורה ובחכמה ושיבחו מאד, אולם עיקר מעייניו היו בחכמת הקבלה ותורת הנסתר עד שצדיקי הדור הכתירוהו בתואר הנשגב "שר בית הזוהר".

שר בית הזהר

כידוע שהי' רב חילי' של העטרת צבי בחכמת הח"ן וכתב פירוש על הזהר הק' והוא ספרו עטרת צבי בס' עשר קדושות מביא מפי אחד קדוש מדבר בשבחו של הרב הק' העטרת צבי כי לא כתב שום דבר בפירוש דברי הזוהר הק' עד כי חזר דברי הזוהר מאה ואחד פעמים, ולא הי' כותב שום פירוש מחידושיו כי אם במסירת נפש כמו ביחוד קריאת שמע וכל דבר ודבר שהי' עושה הי' רק ליחד שמו יתברך, והי' הולך בחורף לטבול בנהר תחת הקרח ובידו נר והי' לומד הפרי עץ או התיקונים.

ימי ההילולא

י"ג תמוז

- רבי חיים הכהן ראפאפורט אב"ד לבוב ב"ר שמחה - תקל"א
- רבי ארי' לייב הלוי עפשטיין ב"ר מרדכי (בעל הפרדס, אור השנים)- תקל"ה
- רבי מרדכי שפירא אב"ד קארין ב"ר פנחס - תקע"ז
- רבי מרדכי מקרעמניץ ב"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב - תקע"ז
- רבי יצחק ליב סופר ב"ר אברהם שמואל בנימין בעל כ"ס - תרס"ז

י"ד תמוז

- רבי חיים אברהם ארנשטיין אב"ד בארדיוב ב"ר מרדכי (דברי אברהם) -תרל"א
- רבי פנחס שפירא מסלאוויטא ב"ר משה - תרל"ב

ט"ו תמוז

- רבי חיים ב"ר משה בן עטר (אור החיים) - תק"ג
- רבי ארי' לייביש הלברשטאם ב"ר שמחה (אבי הד"ח) - תקצ"א
- רבי אלעזר מרישא ב"ר אלימלך מרידניק - תר"ע
- רבי יצחק טוביה מצאנז ב"ר מאיר מגלאגוב (חתן הד"ח) - תרפ"ז
- רבי יעקב משה מקאמארנא ב"ר אליעזר צבי - תרפ"ט

ט"ז תמוז

- רבי דוד היילפירן אב"ד אוסטראה ב"ר ישראל - תקכ"ה
- רבי צבי הירש שיף מזבארוב (אבי מרן הישמח משה) ב"ר יצחק - תקע"ד

פעם באו אצלו אנשים מארה"ק וקירב אותם וכשהלכו לקבל ממנו ברכת פרידה ממנו לשוב לארה"ק הלך הרה"ק רבי אייזיקל זידיטשוב'ער לשמוע איך שפירד מאתם, ושמע שאמר להם שנותן להם הקונטרס שבספרו עטרת צבי המכונה קונטרס השמות וציום שבבואם לארה"ק יניחו הקונטרס על ציון של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי ז"ל, וכשיצאו לחוץ קרא הרה"ק הנזכר בהקונטרס וראה שכתב בזה"ל: "אבקש לגלות לי אם כוונתי לאמיתות כוונתו הקדושה" ואתם את עצמו "תלמידך צבי הירש בן הינדא מזידיטשוב" וביקש הרה"ק הנזכר מאנשי ארה"ק שיכתבו לו מכתב משם איך שהי' שם בעת שהניחו הקונטרס על הציון הקדוש ונתן להם מעות תשלומי מחיר מכתבם בחזרה, והשיג מכתב מהם שהניחו המכתב וכהרף עין הביטו ולא ראו עוד המכתב.

בקרב קדושים תתהלל

בטל ילדותו קרא עליו רבו הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע את הפסוק: 'פרח ב'ימיו צ'דיק (תהלים ע"ב ז') ר"ת צב"י ואף סמך ידיו עליו בתור "ת"ח גדול בחכמה ובנסתר ויש לו דעת המכריע, להכריע את ישראל לכף זכות"

רעו ועמיתו הגה"ק בעל הישמח משה זי"ע כותב בהסכמה לספרו "עטרת צבי" שבחים מופלאים ביותר: "איש אלוקים קדוש צדיק יסוד עולם, רבן של ישראל, ידעתי נאמנה שהיה מלא וגדוש בחכמה זו, בחכמה, בינה, דעת, עד להפליא... ועשה פירוש על כל הזוהר, ואולי הוא מהשלמת התגלות חיבורו דהזוה"ק, דעל ידו ייתי פורקנא דישראל".

מחותנו הק' – שהסתופף בצל קדשו – הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע חיבר הערות לספרו של הרה"ק מזידיטשוב "סור מרע ועשה טוב" בשם "הוספת מהרצ"א", ובתוך דבריו הוא מציין וז"ל: "ומצאתי ראיתי אשר לב הרב מבעית בחכמה הקדושה היא חכמת הקבלה, וכמעט לא ראיתי ולא שמתי בדורינו דוגמתו, מי אשר העמיק בחכמה הנפלאה כמוהו" ובהסכמתו על ספרו הק' עטרת צבי כתב וזל"ק: "וידוע לכל אשר עם גודל קדושתו ופרישתו וחסידותו, זכה שנפתחו לו שערי חכמה ובינה, והיה יחיד בדורו בחכמת האמת, יראה הקולמוס מלספר עומק השגתו בחכמת האמת הלזו", עכ"ל.

הרה"ק ר' צבי הירש מרימינוב זי"ע כותב בהערצה מיוחדת (שם בהסכמה): "מודעת זאת בכל הארץ גודל יקרת והדר תפארת קדושתו של הרב הקדוש החסיד המפורסם בוצינא דנהורא אספקלריא המאירה רשכבה"ג מו"ה צבי הירש זלה"ה מזידיטשוב אשר הופיע בתורתו וגודל קדושתו וחכמתו ואור תורתו אשר האירה פני תבל בתורתו, איש אשר רוח אלקים דיבר בו...".

אחיו הרה"ק ר' משה מסאמבור זי"ע מפליג לכתוב (בהקדמה לספרו "תפלה למשה"): "אשר השגתי בו מחסידותו ופרישותו וענוותנותו, ומעיינות החכמה אשר בו, לו אספר בשבחו כל הימים, לא אוכל לספר אפס קצהו, וזאת השגתי: אשר כל השגתי אשר בו לאפס ותוהו נחשבו, מגודל עמקות החכמה והקדוש והפרישות והענווה אשר בו".

הגה"ק ר' יוסף שאול נאטנזאהן זי"ע (בהסכמתו לספריו בית ישראל ועטרת צבי): "וכבר שבחוהו רבנן לדצבי, והוא היה שר בית הזוהר ובכל חדריו נאמן הוא, ופתח מנעוליו וחדריו וגנזיו" וחותם "המדבר לכבוד קדושת רוממות מעלת הרב המחבר, והמחברת אשר היא מלא תורה ויראה".

המהר"ם א"ש (בספרו שו"ת "אמרי א"ש) מכתיר אותו בתואר: "הגאון איש אלקים... ומי בדורינו זה אשר ישאהו לבו לדמות את עצמו להרב הגאון ר' צבי הירש".

וז"ל המלבי"ם זצוק"ל שזכה לקבל ממנו את תורת הרז (בהקדמתו לספרו ארצות החיים על שו"ע או"ח): "אשר האיר עיני בה (בחכמת האמת) מורי בחכמה זו, איש קדוש גאון צבאות ישראל מוהר"ר צבי זצ"ל מזידיטשוב.

נשמתו הק'

דרכו הי' שבפרשת בלק לא אמר תורה, ואמר אחד הצדיקים טעם לדבר, לפי שהי' דרכו בעת עמקן מחשבותיו הק' בעריכת השולחן לפרר פירורין על השולחן, ואמרו עליו רבותינו שלאשר הי' בו נשמת האי ינוקא שבזוהר פר' בלק (כאשר נשמע כן פע"א מפה קדשו) ודרכו של תינוק לפרר, והנה כי כן בפר' בלק נזכר כל תורתו של האי ינוקא לכן שותק בשבת זו שדבריו כבר נאמרו אז בשער בת רבים בזוה"ק בפרשה זו.

שפלות רוחו

בספר זוהר חי (פר' בראשית) כתב דפעם אחת כשהאיר היום בחג השבועות נכנסתי אצל מורי דודי הקדוש ז"ל והוא לא ראה שנכנסתי ושמעתי שהי' הולך כאן וכאן ובוכה ומבכה לפני קונו, והי' שם על חג לערך ארבע או חמש מאות אנשים ואמר אפשר שזה העולם שלח לו הס"מ ימח שמו להדיחני מעליך והי' בוכה בדמעות שליש חוס וחמול על נפש העני הזה שלא אדחה מעל פניך והאריך בדברים ואחזתני חיל ורעדה ופתחתי הדלת ונסתי.

אחר הסתלקות רבו החוזה מלובלין התאספו החבריא קדישא לטכס עצה למי לנסוע עכשיו הלא צריכים לרבי אז אמר העטרת צבי וכי מה חסר לכם אצלינו והתחיל העטרת צבי לפרט שני שעות מדרגות על עצמו ופנה להרה"ק מראפשיץ זי"ע ואמר לו: "הלא זקינכם השל"ה הק' זי"ע איז בי אונז אפטער גאסט", ואח"כ התפלל העטרת צבי לפני העמוד תפלת מנחה ואמר הרה"ק מראפשיץ ע"ז כי מזמן הרבי ר' אלימלך זי"ע לא שמענו עוד תפלת מנחה כזה אבל אנחנו רוצים אַ רבי פון רעבעס, וספרו לפני האוהב ישראל מאפטא זי"ע האיך שהעטרת צבי אמר שני שעות מדרגות על עצמו, והי' אח"כ הרה"ק מראפשיץ אצל הרב מאפטא ושאל את הרה"ק מראפשיץ מה אומר על מעשי העטרת צבי אמר ה'ראפשיצער אמת לא ראיתי שפלות רוח כזה מה שראיתי על העטרת צבי באלו השני שעות שפרט על עצמו המדרגות.

גילוי צדיקים

סיפר הרה"ק רבי אייזיקל מקאמארנא זי"ע שפעם כשהי' רבו העטרת צבי חולה מאוד כשהי' בלובלין על המועדים והתאכסן בחצר קדשו של רבו הק' ובחג הסוכות ביקש שיקחוהו אל הסוכה הקטנה של הרבי לאכול שם כזית והלך משמשו להביא לו קצת מרק וכשחזר להסוכה מצא זקן אחד בלתי ניכר יושב אצל רבו בהסוכה ותהי' לפלא בעיניו ונתן לו שלום ואחרי זמן מה נעלם

ממנו והגיד אח"כ העטרת צבי כי הוא הי' אברהם אבינו עליו השלום.

והעטרת ישועה מדזיקוב זי"ע סיפר בשם זקיני הרה"ק מראפשיץ זי"ע כי העטרת צבי הי' בילדותו בלובלין בליל פורים והי' הולך הנה והנה לפני בית הרב הקדוש ומקטרתו בפיו וראה איש ואשה מעוטפים נכנסו אל הבית והתמהמו שם זמן רב וכאשר ראה אותם יוצאים מן הבית נכנס אל הרה"ק ואמר לו החוזה בזה"ל: "אָה אשאד וואס ביזט פריהר נישט אריין געקומען עס איז דא גיעווען מרדכי ואסתר", והעטרת צבי עשה עצמו כאלו לא ידע ולא ראה מאומה ובאמת ראה אותם בבואם ובצאתם.

מתנה מן השמים

העטרת צבי הי' לו תקופה אחת קודם שנתפרסם בעולם שהי' עני ואביון ל"ע ופעם היצר לו כ"כ עד שאמר: רבונו של עולם ווי לאנג נאך וועל איך נאך ליידען אזא עניות, בלילה כשישב ועסק בתורה כדרכו לאור הנר, וכלה הנר, והלך לחפש איזה נר, ולפתע צנץ מן הארון שבחדר אור חזק, ניגש לשם וראה אבן טובה מונח שם, והבין שהוא שווה סכום עצום נסע ללעמבערג לסוחר אבנים אחד ושאל אותו כמה הוא שווה שאל אותו הסוחר אם יש ברצונו למוכרו אמר לו לא אך אעפ"י כן רוצה לידע כמה הוא שוה אמר לו הסוחר כי כל העסטרייכ'שע מלכות עם כל הרכוש של המדינה אינו מספיק לשלם בעד אבן זה ושאל ג"כ לכמה סוחרים אחרים וכולם אמרו לו כזה, התיישב בדעתו כי קודם שיקח אותו ישאל בשמים אם יקח אותו או לא ועשה פעולות לזה ושאל שאלת חלום אם יקח אותו והשיבו לו שהברירה בידו להניח ברשותו את האבן ועל ידה להגיע לעושר רב, או לקבל מוח כמוחו של האר"י הק' ולהיות עני כל ימי חייו מיד בחר במוח כמוחו של האריז"ל, ושאל מה לעשות עם האבן, והשיבו לו מן השמים שיזרקו בחוץ השמימה וכן עשה, ופרח כמו ניצוצי אש עד שלא נראה עוד, והודיעו לו מן השמים שהאבן הזה הי' אבן אחת מן השתים עשרה אבנים של החושן והגם שמן השמים מיהב יהבו משקל לא שקלו (תענית כ"ה) פונדעסטוועגן בייא איהם האט מען דאך צוגעגומען.

המהלך על כנפי רוח

פעם נסע העטרת צבי זי"ע לאיזה עיר והאכסניא שלו הי' באיזה דירה חדשה ובזה הבית הי' מרפסת שלא הי' עדיין על זה מעקה והעטרת צבי נפל בדבקות והלך אנה ואנה ויצא על המרפסת ולא הרגיש כי אין שם מעקה והלך הלאה על האויר בדביקות, ולמטה נתקבצו אנשים לראות איך שהעטרת צבי הולך באויר, והתלמידים עמדו בפחד כי באם יקיץ עצמו מהדביקות יכול ליפול ח"ו והתפללו שהשי"ת יתן במחשבתו לחזור להבית ואכן חזר להבית וסגרו תלמידיו הדלת אחריו שלא יצא עוד פעם וכשסיפרו לו שהלך באויר שינה את אכסניתו כי לא רצה לישאר במקום סכנה.

משדד מערכות

מרן הק' מלובלין זצוק"ל, בשנה האחרונה לימי חייו בירח מרחשון במוצאי שבת קודש זמן קידוש לבנה, התקשרו השמים בעבים וגשם שוטף, ולא היה לבנה, והוליך רבינו צבי בידו את רבו מלובלין אחר הבדלה מבית המדרש לביתו כי לא היה רבו בקו הבריאות, ובלכתם אמר מרן מלובלין: "אצינד וואלט אונז בעדארפט רבי הערשעלע זידיטשוב'ער געבען א לבנה", ותיכף לקח רבינו צבי את רבו, והוליכו בחזרה לבית המדרש, והעמידו אצל חלון הראשון, ואמר הא לכם לבנה יפה וקידש הלבנה מתוך החלון, והיה לפלא מיוחדת שהחלון הזה היה באותו הצד אשר משם לא נראית הלבנה מעולם, ואמר מרן הק' מלובלין אחרי קידוש לבנה אתם תדמו כי רבי הערשעלע הפך כותלי בית המדרש לא כן הוא רק רבי הערשעלע הפך כל מערכת השמים, עד שהלבנה תאיר אצל חלון זה שלא נצטרך להטריח יותר בחולשת כוחינו לחלון הרחוק.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בשנת תקצ"א בעת ששלטה החולי רע וחללים רבים הפילה רחמנא ליצלן, וביום אחד הגיע לרבינו צבי מכתבים מרורים מאנשי בריתו, מרחוק ומקרוב, מחוזק החולאת רחמנא ליצלן, ונמסרו לו המכתבים בבית מדרשו בעמדו עוד מעוטף בטלית ותפילין, ותציקהו רוחו בצערן של ישראל, והיה בצאתו מבית המדרש מעוטף בטלית ותפילין כמנהגו, ובעברו לפני המזוזה נתן ידו עליה, ואמר בזו הלשון "הריני כפרת כל ישראל".

בשבת שאחד זה בלבשו הטלית של שבת קודם התפילה, ראה כי ציצה אחת נפסלה, והוכרח לקחת הטלית של חול, ואמר אז: "הנה בשבוע הבאה יהיה איזה חדשות" ובשבוע הבאה נפטרה זוגתו, הרבנית הצדיקת מרת רחל פערל עליה השלום בהחולי רע רח"ל, ואחר כך נחלה הוא בעצמו באותה החולאת, ולא היה יכול לשבת בשבת בסעודה שלישית כמנהגו בקודש.

בשב"ק ז' תמוז תקפה עליו מחלתו, וביום ג' עשירי לירח תמוז הוקלה עליו המחלה, ושאל לחתנו הק' מראזלא: אם אדם רשאי למצוא בעצמו איזה מעלה טובה, וחתנו החכם הק' הנ"ל המציא לו תיכף על פי התורה, כי רשאי, ואחר זמן מה אמר לחתנו הנ"ל, הן בדקתי כל שנותי, וחפשתי מכל צד, ולא מצאתי בי שום מעלה, רק מה שהשיא ארבעים יתומים, ובכל עת שעשה נשואין לאחד מצאצאיו השיא יתומה גם כן, ונתן להם נדן ומזונות על שלחנו. כעבור איזה שעות התחיל לקונן בזה הלשון: "רבי שמעון בן יוחאי מיט די זוהר'ס ווער וועט אייך נאך אזוי לערנען ווי אונז, נעכט מיט טעג גייט'ס ארויף קלאגן, ווער וועט אייך נאך אזוי אבפיהרען ווי אונז", ואמר אחר כך תורה, וביאר המדרש כך דמך רבי אבהו אחזו ליה י"ג נהרי אפרסמון, אמר להון אליך דמן אמר ליה דידך אמר אלין דאבהו, ואני אמרתי לריק יגעתי להבל כחי כליתי וכו' ובתוך הפירושים על זה אמר הפירוש אשר הצדיקים אף בעולם העליון חושדין את עצמן, אולי כל המדריגות שלהם הוא מעולם התוהו ובוהו, אולי חס ושלום לא זכו עוד אל האמת, וזה פירושו כל אלין דאבהו מלשון בהו וכו' ובאמצע הדרוש עלתה נשמתו השמימה אור ליום י"א תמוז שנת תקצ"א, ועם פטירתו לחיי העולם הבא נעצרה המגיפה.

בספר זוהר חי (פר' בשלח עח:) מספר תלמידו הרה"ק רי"א מקאמארנא זי"ע, כי הרה"ק סיים כתיבת ספרו על הזוה"ק בתיבת "קדוש" – "ובערש"ק שנת "כימי צאתך" (תקצ"א) סיים חיבורו

בשלש קדושות ובשבת נחלה, ונגנז בליל רביעי י״א תמוז, ועמדתי אצלו בעת ההוא ואמרתי כמה תשבחת והיה מלהיט ומאיר וכל הבית היה מלא אור ונשמות, וברעו עילאה אסתלק לרעו דלעילא, קדוש, קדוש, קדוש״.

בספר דברי תורה מהרה״ק ממונקאטש כתוב וז״ל: שמעתי מאדמו״ר הרה״ק ר׳ יחזקאל שרגא זי״ע משינאווא שאמר כי מי שהוא בחו״ל שאי אפשר לו להיות בל״ג בעומר במירון, עכ״פ יהי׳ בזידיטשוב בי״א תמוז ביומא דהילולא על ציון הרה״ק בעל עטרת צבי זי״ע, וירגיש טעם מעין זה, עכדה״ק. וידוע כי מאמרי צדיקי אמת כאלו כל דבריהם כגחלי אש וטובא גניז בגווי׳ וליכא מידי דלא רמיז באורייתא, וי״ל עה״כ גדלו לה׳ אתי ונרוממה שמו יחדיו, כי ג׳דלו ל׳ה׳ ר״ת ל״ג בעומר, את״י ר״ת י״א תמוז, ונרוממה שמו יחדיו, שיבוא מזה התרוממות וקידוש ה׳, עכ״ל.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה הרבה כתבים שמהם נדפסו ספריו הקדושים: ״עטרת צבי״ על זוה״ק, ״צבי לצדיק״ על תיקו״ז, ״פרי קודש הילולים״ על פע״ח, ״בית ישראל״, וספר ״סור מרע ועשה טוב״.

י״ב תמוז

הגה״ק רבינו יעקב אשכנזי זי״ע

״בעל הטורים״

מתולדותיו

רבינו יעקב בעל הטורים נולד באשכנז בשנת ה׳ אלפים כ״ט לאביו רבינו אשר הרא״ש ז״ל, כבנו השלישי בין שמונת (ובספר היוחסין שבעת) בניו הגדולים של הרא״ש ז״ל, הראשון רבינו יחיאל ומביאו הטור פעמים רבות ונפטר על פני אביו, (ובא בחלום לאביו וא״ל שהי׳ ראוי להיות מבני עלייה אלא שדחפוני מפני שלא הי׳ לי בנים), ור׳ שלמה החסיד ומת גם הוא בחור, ואחריו רבינו יעקב בעל הטורים, ר׳ יהודה הי׳ הרביעי, וגם אותו מזכיר אותו הטור עיין בטא״ח בה׳ ר״ח סי׳ תי״ז שכ״ב שם ושמעתי מאחי ה״ר יאודה טעם לדבר וכו׳ (הוא הי׳ חתנו של אחיו רבינו יעקב, וכתב בספר יוחסין שבזמן צרה הרגו עצמם רבינו יהודה ואשתו וחמותו אשת רבינו יעקב בעל הטורים בטוליטילא, עיין שה״ג חלק גדולים מערכת י׳ אות י״ז), ר׳ אליקום, ר׳ משה, ור׳ אלעזר, ור׳ שמעון, שהי׳ כולם חכמים בטוליטולא, וחברו פסקים ושיטות על גמרא ולא נמצאו אצלנו כי אבד זכרם מהזרע הקדוש הזה וחבוריהם (סדה״ד ה״א פ״ח), את תורתו למד אצל אביו הרא״ש ז״ל ומפי אחיו הגדול ר׳ יחיאל ז״ל.

הוי גולה

עקב הגזירות והרדיפות שעלו בעת ההיא על עדת ישראל במדינת אשכנז עבר עם משפחת אביו מאשכנז לספרד, כמה שנים התעכב בברצלונא אצל אחיו הגדול רבי יחיאל, לאחר שמת אחיו עבר לטוליטולא (טולידו) מקום מגורי אביו הרא״ש. הי׳ דואג מאד לקרוביו ולחבידיו שנשארו באשכנז, וביקשם שיעזבו גם המה את מדינת אשכנז, וז״ל במכתבו אשר כתב לאחד מרבני אשכנז משנת פ״ט: אם תרצה לבוא לארץ הזאת (ספרד) אבקש לך מנוח אשר יטב לך, ידעת שאסור לאדם אפילו לעבור במקום סכנה, כ״ש לדור בארץ גזירה כל שחייו תלויים לו מנגד יומם ולילה, ואם יש מקרובינו שם, מי יתן שיבואו הנה, כי כל מי שיוציא נפש משם הוא בעיני כאילו מציל נפש מישראל, עכ״ל.

תורה מתוך הדחק

למד תורה מתוך דוחק גדול, שהי׳ עני גדול כל ימיו כמו שכותב בספרו הגדול ״טור״ (סי׳ רמ״ב) וז״ל: וכמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני א״א ז״ל כמוני היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים, אם אני בכלל עשה שבתך חול ואם לאו השיבני דבר ברור, עכ״ל, [בספר אור הגליל מביא מגדלותו של הגה״ק ר׳ עמרם חסידא זצ״ל בעודו ילד, מביא שם שבילדותו קבע אתו אביו שיעור טור אורח חיים הלכות שבת, כשלמדו בסימן הנ״ל, פנה לפתע לאביו יוצא מכאן שגם הרא״ש לא הי׳ לו צרכי שבת, כי אחרת הי׳ נותן לבנו שיקנה לצרכי שבת, והרי הדבר נורא, קרא הקטן בהתרגשות, שני גדולי עולם אלה מגדולי הראשונים ענקים בתורה ועשירים בחכמה ולא הי׳ להם לצרכי שבת, עכ״ל, א״ה דבספר היוחסין כשמדבר מהרא״ש כותב וז״ל: והי׳ לו עושר ושבע בנים ובנות ג״כ], לא רצה לקבל עליו שום משרת רבנות כי לא רצה להנות מקופת הקהל ועסק במסחר זעיר, אבל הי׳ חבר באחד מבתי הדינים שבעיר, אפילו לאחר פטירת אביו לא מילא את מקומו של אביו רק אחיו הצעיר ר׳ יהודה הוא אשר מילא את מקום אביו בטוליטולא.

טעם לחיבורו

סיבתו של רבינו יעקב להחיש את ספרו היתה, כי באותו הזמן הונהגו בכמה קהילות בספרד להורות אלא על פי ספרו של הרמב״ם, ואחרי מות הרא״ש החליטו גם מנהיגי קהילות טוליטולא להתקין בעירם הסכמה זו, באמרם שנתרבה המחלוקת בין פוסקי הדיינים זה אומר בכה וזה אומר בכה, על כן הסכימו להורות על פי הרמב״ם בלבד, זולת במה שחולק עליו רבם הרא״ש יעשו כדבריו, ר׳ יהודה בן הרא״ש שישב על כסא הרבנות העיר במקום אביו, הוכיח את מנהיגי הקהל בדברים קשים, שבמקום שיש מחלוקת בין הפוסקים אין רשות לאדם לפסוק מדעתו כאחד מהם בלי ראיות, ואף הזהיר באם ינהגו כך יפרוק מעליו את עול הרבנות, גם רבינו יעקב שגר שם באתו זמן חיזק את טענת אחיו, כמו שכותב בהקדמה לחלק חושן משפט וז״ל: ובראותי אני יעקב בן הר״ר אשר ז״ל כי בעונינו חרב מקדשינו ובטלו כל אלה ואין לשכה ואין סנהדרין איש הישר בעיניו יעשה, ומי יאמר לו מה תעשה יש אשר ידרוש דבר משפט, ולא ישכון עליו ענן אורו, כי קט מהשיגו שכלו, ויש אשר ישכון עליו ענן אורו, אבל הוא ברצונו יחשיך מאורו, כי יראת הדין מתוחה כנגדו יאמר משפט אבחרה לי בדבר אחד מהמחברים ובהם אדברה ויורה לי ומקלי יגיד לי, עכ״ל, על כן נתעורר לחבר את ספרו הגדול שימצא בו הדיין את רוב דעות הראשונים ואת ההכרעה הנכונה על פי מסקנת הרא״ש.

ארבעה טורים

כדי להקל מעליו את מלאכת סידור של ספרו הגדול עשה תחילה קיצור מהלכות אביו הרא"ש ומתשובותיו בשם "קצור פסקי הרא"ש", וזה הכשיר לו את הקרקע לבניני הגדול, כשם שפירוש המשניות שימש להרמב"ם הכנה לחיבורו הגדול משנה תורה, אבל יש הבדל בין חיבורו לחיבורו של הרמב"ם שכתב את ספרו כמו שכתב הרא"ש (שו"ת הרא"ש כלל לא סימן ט ד"ה מה שכתב) וכן טועים כל המורים הוראות מתוך דברי הרמב"ם ז"ל ואינן בקיאין בגמרא, לידע מהיכן הוציא דבריו, טועין להתיר האסור ולאסור את המותר. כי לא עשה כשאר המחברים, שהביאו ראיות לדבריהם והראו על המקומות היכן דבריהם בגמרא, ומתוך זה יכול לעמוד על העיקר ועל האמת. אבל הוא כתב ספרו כמתנבא מפי הגבורה, בלא טעם ובלא ראיה, עכ"ל, וכידוע שסוף ימיו ביקש להשלים את ספרו ולהוסיף עליו מראה מקומות, אבל רבינו יעקב נזהר הי' בתחלה בזה, וציין בספרו את מקורותיו, והביא גם דעות שונות בין הפוסקים, עוד חילוק יש דהרמב"ם כתב כל הלכות אפי' שלא שייך בזמן הזה משא"כ הטור היא מיוסד רק על הלכות הנוהגות בזמן הזה,

חיבורו מחולק לארבע טורים כדבריו בהקדמה לחלק ד' וז"ל: ובו נשלמו ארבע הטורים, אשר חצבתי בעזרת שוכן מרומים: הטור האחד "אורח חיים" שבו נתתי את הברכות ואת התפלה והלכות שבת ומועד ומשפטיהן, וקראתיו אורח חיים כי ממנו תוצאת חיים, והטור השני, "יורה דעה" ההולך קדמת "אסור" להורות את בני ישראל המותר והאסור וקראתיו יורה דעה כי הוא יורה דעה ויבין משפט, והטור השלישי "אבן העזר" שם עשיתי לאדם עזר כנגדו גם כשלחה איך יגרשנה מנגדו וקראתיו אבן העזר יען כי הוא להועיל גם לעזר, והטור הרביעי "חשן משפט" שם חקקתי חוק ומשפט, עכ"ל,

הספר אך יצא לאור העולם נתקבל ונתפשט מהר בכל תפוצות הגולה, גדולי חכמים כתבו הגהות וביאורים על הטורים, עיקר פירסומו של הטור נעשה ע"י מרן רבינו יוסף קארו בספרו הב"י והרמ"א בספרו "דרכי משה" על הטור, "וגדולי דורות עשו חיבור עליו כמו מהר"י אבוהב ומהר"י ן' חביב ומהר"ם אלשקר. וזכה מרן בית יוסף שחיבורו יצא לאור ונתפשטו לכל ישראל ואחריו הרב דרישה והרב בית חדש" (שה"ג חלק גדולים מערכת י אות רח), "ולגודל קדושת נשמתו ונשמת מרן זכו שכל מורה הוראה בריש כל מראי"ן לקוחים הם בידו טור ובית יוסף ומבלעדם לא ירים איש את ידו בהוראה, והרב ברכת הזבח בתשובתו הובאה בספר נחלת שבעה שו"ת סי' נ' כתב לו שימכור ספרי האחרונים ויקנה טורים ובית יוסף, (שה"ג חלק ספרים מערכת ט אות יז),

שמעתי בשם אדמו"ר (השר שלום) מבעלזא זללה"ה שאמר שכל היראת שמים שלו הושפע עליו מחמת התמדתו בלימוד הטורים עם פירוש הב"י, ובפרטות בלמדו טור או"ח הי' שואב יראת שמים במדה גדושה, הוסיף על זה הגאון המהרש"ם זצ"ל, אני שמעתי כי פ"א הי' לבנו הגה"ק מהר"י חולי קדחת רח"ל, ונודע ומפורסם ובדוק ומנוסה אצלי כי בבא חולי כזו לפני מרן זי"ע ואמר שלא יהי' עוד, חלפה והלכה לה המחלה תיכף ומיד, ובבוא בנו הנ"ל לפני אביו אמר לו כדרכו ולא הועיל, ובא שנית אמר השר שלום "כי בטור וב"י יש כל מיני רפואות ויש סימן א' המסוגל שאם לומד סימן זה אז יש בכוחו לגרש מחלה הנ"ל וזה זמן רב לא למד סימן זה" וחזר ולמדו, ואז אמר לו כדרכו ותיכף פסקה המחלה (דברי יצחק דף ט"ז אות מ), הגה"צ רבי מרדכי חיים מסלאנים זצ"ל סיפר ששמע מהרה"צ ר' שמואל העלר זצ"ל רב של צפת ת"ו שללמוד טור וב"י זה מסוגל לאריכות ימים, ומעשה שהי' הרה"צ ר' שמואל חולה אנוש ובא אליו הב"י בחלום ואמר לו שילמד טור וב"י וע"ז יבריא, הגה"צ רמ"ח שלמד כסדר טור וב"י חי פ"ו שנים, הגה"צ ר' שמואל חי פ"ו שנים, והב"י עצמו יש ספק אם חי פ"ו או פ"ז שנים (לד"ב בשם רשא"ל), פ"א בא הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע אצל הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע ואמר לו כי הרה"ק ר' יוסף קארו בא אליו בחלום באלו הימים וא"ל כי מי שישקוד על חבורו הבית יוסף וילמוד ויגמור בשנה זאת כל הארבעה טורים עם הב"י הוא מבטיח לו שיזכה בשנה זאת למדרגת גילוי אליהו ז"ל, הגה"ק ר' משה בנו של הרה"ק מטשערנאביל שהי' עומד שם בשעת מעשה לקח את הדברים אל לבו וישקוד על לימוד הטור עם הב"י וגמר באותה השנה כל הד' טורים עם הב"י וזכה בשנה ההיא למדרגת גילוי אליהו ז"ל (ספורים ומאמרים יקרים, סקווער).

בעל הטורים

ורבינו יעקב כתב פרפראות על התורה. ולפי מ"ש בהקדמתו מוכח שזה שבידינו אינו כל החיבור בשלמות אפס קצהו וכוונתי אל האמת, כי נמצא החבור בשלמות בעיר מנטובה והוא פירוש גדול כמו שלש מאות פוליו"ס [דפים], ובתחלת הפרשה כותב הגימטריאות וטעמי המסורת ואח"כ חוזר על כל הפרשה ומפרש כל פסוק הדק היטב. ועל הרוב מביא פירש"י והרמב"ן ושקיל וטרי עליהם ולפעמים מביא דברי הרב אברהם ן' עזרא. ובהקדמתו הפליא בשבח פירוש הרמב"ן. (שה"ג חלק גדולים בערכו), פ"א אמר הרה"ק בעל התפארת שלמה זי"ע בדרך צחות מה זה שבעל הטורים לא הי' לו שם אחד לקרוא את מה שחיבר על התורה, רק בשם בעל הטורים והלא אין זה שם הספר אלא הוא תואר המחבר, לידע מי הוא המחבר והלא כמה מחברים שהיו עד ימיו ואשר היו אחריו כולם בשם יקראו לספריהם שמם הנאות להם, והוא לא מצא לספרו שם, ואמר הרה"ק דהענין הוא, יען שהספר בעל הטורים הוא כולו אך גימטריאות ונוטריקון אשר ענינו רואות שכמה בדחנים קלי הדעת יאמרו ג"כ גימטריאות ונוטריקון בבדחנות, והם דברים נפלאים, חשש המחבר אולי ברבות הימים יזלזלו בספרו ח"ו ויאמרו מי יודע מבטן מי יצאו הדברים לכן בכוונה חתם עצמו על ספרו בשם בעל הטורים, למען דעת כי המחבר הזה הוא אשר חיבר ארבעה טורים, אשר כל בית ישראל נשאן עליהם ומפיהם אנו חיים (ספרן של צדיקים, ח"ב דף כ"ג).

ובא השמש

רבינו יעקב בעל הטורים נסע מאשכנז לבא לארץ ישראל

ובעיר כיא"ו נתבקש בישיבה של מעלה והיתה מנוחתו כבוד (שה"ג חלק גדולים בערכו), והביאו אותו לקבר אביו, וזה אשר חרות על מצבת קבורתו: עדה המצבה הזאת, מחזה עליון לחזות, כי תחתיה נגנז איש תם יושב אהלים, רב פעלים, צדיק מושל ביראת אלקים הר' יעקב בן הרא"ש ז"ל, אמרת כטל תזל, מפי ספרים אשר חיבר בשפה ברורה, פירוש לפסקים ולתורה ופסקים לשלשלה סדרים, ומלאכת ארבעה טורים, אבן העזר וחושן משפט לנחשלים, יורה דעה ואורחות חיים לנכשלים, כל ימיו היו מכאובים וסבל יסורין בחבה ונפטר באהבה רבה, וביי"ב בתמוז הובא עד אביו הרא"ש ז"ל לשכב אצלו בקברו אשר קרה לו, ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים.

ט"ו תמוז

הגה"ק רבינו חיים בן עטר זי"ע
בעמח"ס "אור החיים"

מתולדותיו

נולד בעיר סאלי אשר בארץ מארוקו בשנת תנ"ז לאביו ר' משה, ונקרא שמו ע"ש זקנו הגדול אבי אביו ר' חיים שהי' עוד חי אז, ומזקנו זה למד תורה והוא הי' רבו המובהק כמו שכתב האוהחה"ק בהקדמה לספרו "חפץ ה' " וז"ל: ושבתי ללמוד תורה מפי מורי ורבי, הרב המפרסם אדוני זקני מורי, אשר נודע בשערים שמו המופלג, החסיד הענו כמוהר"ר חיים בן עטר זלה"ה, אשר מימיו שתיתי באר מים חיים, ובין ברכיו גדלתי, ובחקו ישבתי, מיום היותי, לשאוב מדבריו הטובים, ומרוב חסידות, כמעט אני אומר, שלא עבר עליו חצי לילה בשנה, אפילו לילי תמוז, מלקונן ולספוד כאשה אלמנה, על חרבן בית אלקינו, בבכי גדול, ולהשלים כל הלילה בתלמוד, עמי וכיוצא בי מיוצאי חלציו, עכ"ל, וכך עלה ונתעלה במעלות התורה, – אחרי חתונתו פתח ישיבה בביתו והי' מרביץ תורה לעדרים בלי שום תשלום גמול, כי אביו וחותנו נתנו לו כסדר הרבה ממון לצדקה וחסד, ושמו הגדול הלך לפניו ומוראתו נפל גם על הגוים, ועל כל חיות השדה, כידוע הסיפר שניצל מגוב האריות, כשמושל העיר שם אותו לשם על שלא רצה למלאות בקשתו.

חיי צער

כל ימי חייו הי' סדר של גלגולים ונדודים שונים, מתחלה, כידוע קיבל עליו את הגזירה מן השמים לילך גלות, משום מעשה שהי', שידוע שדרכו הי' לחלק הרבה מעות לכל באי פתח ביתו, ובפרט לעניי בני תורה, ומנהג הי' לו שבכל ערב שבת קודש הי' שוחט עגל והי' מחלק את הבשר בין התלמידי חכמים, ופ"א פרצה מחלה בבהמות שבעיר סאלי, וכל הבהמות שנשחטו באותו שבוע נמצאו טריפה, חוץ מאותו עגל ששחטו בשבילו, והי' שם אחד מבני העיר עשיר גדול שהצטער על שלא יהי' לו בשר לכבוד שב"ק, הלך אל האוהחה"ק וביקשו שיתן לו חלק מן הבשר, אבל האוהחה"ק סירב באמרו שהוא צריך את זה להתלמידי חכמים, ותוך כדי דיבורם נכנס עני תלמיד חכם אחד, והאוהחה"ק נתן לו חלקו בסבר פנים, והעשיר כשראה זאת חרה הדבר עד מאד, והפיל דברים של גנאי על חשבון של אותו תלמיד חכם, והאוהחה"ק לא רצה להתוכח אתו ולא נענה לבקשתו, בלילה חלם האוהחה"ק שיען שלא מיחה על כבוד של התלמוד חכם, נגזרה עליו גלות, שנה שלימה ערך גלות, עד שהי' העובדא הידוע מהמ"ב פשטים שלו על "אם בחוקתי תלכו" שחידש, ורב שבאותו העיר אמר אז זאת אצל שלחנו באמרו ששמע זאת במתיבתא דרקיע בשם רבי חיים בן עטר, והאוהחה"ק כשמעו זאת אמר חיים בן עטר בלי לומר "רבי", כך הי' כמה פעמים עד שסגר אותו בחדר עד אחרי שב"ק כדי שאחר שבת יטיל אותו לחרם כדינו של המבזה ת"ח, לפתע נשמע קול סערה חזקה והי' נראה כאילו העולם עומד ליחרב, והמרא דאתרא עשה שאלת חלום והודיעו לו מן השמים שהיות שבעל האוהחה"ק נמצא סגור אצלו ואינו יכול לעשות הבדלה, והשר של גיהנם אינו יכול לפתוח שוב את הגיהנם, לכן הרעיש השר את העולם, תיכף הוציאו את האוהחה"ק מן החדר ופיסוהו, ואז הודיעו להאוהחה"ק כי כבר השלים את את שנת גלותו ויכול לחזור לביתו לשלום.

ביקש לישב בשלוה קפצה עליו רוגזו של חותנו, שבשנת תפ"ה מת חותנו והשאיר לו הון רב, אבל באו אליו הרבה אנשים בתביעות שונות וגם הי' לו צרות מטעם הממשלה, עד שנתפס לבית הסוהר, ונאלץ לעזוב את עיר מולדתו סאלי ונדד ממקום למקום עד עיר פאס ושם גבר עצמו על צרותיו וישב על התורה ועל העבודה, כמו שהוא עצמו כותב כל זה בהקדמה לספרו "אור החיים" וז"ל: דלקוני בתפיסה במסירה ועלילה, באין מבטח לרגע, מחיי להרגיע, ואני בתוך עמקי ים הצרות, תפיסות על עסק ממון ועל עסקי נפשות, ולמות מתוך תורה חשבי, ואל אור החיים נתתי לבי ועיני שכלי, ונדדתי מעיר לעיר, ונתקיים בי "הנמלט מן הפחד יפל אל הפחת", שנים אחדות ישב בעיר פאס, וגם שם הרביץ תורה לרבים, בשנת תצ"ח הי' במרוקו רעב כבד מאד, אז גלה לעיר הבירה טיטואן ושם היתה קצת הרווחה, – בראותו כל ההרפתקאות שהשתרגו עליו, גמר בדעתו לעלות לארץ הקדש, כמו שכותב בהקדמתו על האוהחה"ק וז"ל: והנה מלחמה רץ אחר רץ לצר ולצורר וצרה נוגעת בחברתה עד צואר הגיע וכו' והאיר ה' עיני שכלי, אין זה אלא לקום ולעלות אל מקום חשבתי בו, הוא מקום השכינה, עכ"ל, והי' בדעתו ליסד את ישיבתו בעיר הקדש שמה, על כן סבב בערי איטליא שעשירי ישראל יבטיחו לו את נידבתם לתמוך את ישיבתו, שם באיטליא הדפיס את ספריו "אור החיים" ו"פרי תואר" על שו"ע יו"ד, ובשנת תק"א בחודש אלול דרכה רגליו על עפרה של ארץ הקדש.

בארץ החיים

מתחילה, חדשים אחדים הי' הישיבה בעיר עכו, עד חודש סיון, ואז קרה שנפטרו שנים מבני החבורה אז עקר את הישיבה מעכו, לכפר פקיעין, כמו שכתב באחת ממכתביו, וז"ל: לאחר שנפטרו שנים מבני החבורה, איש חכם וחסיד רבי שמואל נחמן, ואחד סמוך, נער קטן, יהודה הכהן, ואחזתני רעדה בראותי פרץ על פרץ, קטן וגדול, תיכף רעשתי ועקרתי ממקום זה עכו, שהוא

בספק ארץ ישראל, והלכנו כלנו לכפר פקיעין תבנה ותכונן במהרה בימינו, שהוא ודאי ארץ ישראל כצפת וטבריי... עכ"ל, ובסוף שנת תק"ב התישב ביחד עם ישיבתו בעיה"ק ירושלים, התרגשות גדולה הי' לו כשבא לירושלים כמו שכותב באחת ממכתביו על יום הכיפורים הראשונה שהי' שם, וז"ל: וראיתי הארה גדולה בשעת כל נדריי... ובשעה שפתחתי ההיכל ממש הי' בעיני כפתיחת שערי גן עדן... עכ"ל, רבני ירושלים נכנעו לפניו מאד ודיבורו הי' אצלם קדוש, שם בירושלים הוסיף קדושה על קדושתו והי' יושב על התורה ועבודה ובקדושה יתירה, כמו שכותב תלמידו ה"חיד"א" ואני ראיתי להרב המופלא חסידא קדישא כמוהר"ר חיים בן עטר זלה"ה שהתענה ג' ימים קודם פורים רצופים, לילה ויום והיא הפסקת ג' ימים שכתב רבנו האר"י ז"ל שעולה במקום ארבעים יום, זכר לתענית שעשו בימי מרדכי ואסתר, מסופר שהי' מערה מהבית הכנסת עד המקוה שדרך שם הי' הולך כל פעם לטבול, וכן המשיך בהרבצת תורה לתלמידים בישיבתו, כמו שכותב תלמידו הגדול ה"חיד"א" שהי לומד בישיבתו בירושלים, וז"ל בספרו שם הגדולים: ואני הצעיר זכיתי והייתי בישיבתו הרמתה, ועיני ראו גדלת תורתו, עוקר הרי הרים וקדשתו הפלא ופלא, ולפי דורנו הי' לב הרב מבעית בתלמוד והי' כמעין המתגבר... וחופף עליו כל היום סדר קדשה והבדלה מעניני עולם הזה ורב עזו נוראותיו... עכ"ל, וכן דרכו הי' בארץ ישראל להשתטח הרבה על קברי צדיקים ביחד עם ישיבתו הן על קברים שבירושלים והן אשר בגליל, כמו שכותב ה"חיד"א": ואני זכיתי בילדותי לילך עם הרב הנזכר וכל בני ישיבתו לעשות זיארה על מצבות הצדיקים שבעיר הקודש ירושלים ..., וידוע איך כשהגיע להר הקדש מירון ירד מן חמורו והלך על ידיו ורגליו, כשהוא אומר בקול מר איכה אני יכול השפל נכנס למקום אש שלהבת קודשא בריך הוא ושכינתיה, וכל פמליא של מעלה הכא וכל נשמות הצדיקים, – והסביר מטרת בקוריו על קברי צדיקים שרוצה להרבות בתפלות ובתחנונים לישועת ישראל, לעורר רחמים על גלות השכינה, וכן להתפלל להצלחת הנדיבים שהתנדבו לסייע את ישיבתו.

אחותי רעיתי

סיפר הרה"צ בעל מנח"א ממונקאטש זצ"ל, שפ"א בא לפני האוה"ח הק' איש אחד מאנשי שלומו בבכי רבה שנהפך עליו הגלגל ונעשה לעני ואביון ואין לו ממש לחם לאכול, ונכמרו רחמיו עליו, וכתב פיתקא בקלף בכתב אשידות ובירכו, ונתן לו את הפיתקא ואמר לו שילך אל כותל המערבי ויחפש מקום חלל מעט, ויניח שם את הפיתקא ויהי' לו ישועה, האיש עשה כן ולקח את הפיתקא בידו והלך לילך לכותל המערבי, באמצע הדרך התחיל לנשב רוח סערה עד מאד והשליך מעל ראשו את כובעו העליון, והוא לא חש לזה, ונשאר בכובע התחתון שהחזיק בידו אחת והפיתקא בידו השנית, והרוח הלך ונתגבר והפיל מעל ראשו גם כובע התחתון וכשרצה להגביהו נפל מידו הפיתקא ונעלם מעיניו, וחזר לביתו של האוהח"ק בלב נשבר וסיפר לו הדבר, נענה לו האוהח"ק ואמר לו מה אעשה לך, לא איסתייע מילתא, ואח"כ מצאו ברחובות של ירושלים הפיתקא וראו שכתוב בו להשכינה הקדושה "אחותי רעיתי יונתי תמתי אבקשך ברחמים תשפיע פרנסה טובה לפלוני בן פלוני, חיים בן עטר".

קללת צדיק

פ"א יצאה גזירה מאת המושל על היהודים, התאספו ראשי הקהילות לאסיפה דחופה כדת מה לעשות כדי לבטל הגזירה, וגם האוהח"ק הוזמן לשם, האסיפה התקיימה בבית תפלתם של הקראים (כת כופרים בתורה שבעל פה), כיון שבית תפלתם היו במחתרת והיו צריכים למקום שבל יודע לאף אחד מאסיפתם, כאשר האוהח"ק בא להאסיפה ודרך רגלו על מדריגה הראשונה, נתעלף, ובקושי העירו אותו, וכשהעירו אותו צוה להגביה את המדריגה, ומצאו תחתיו ספרי הרמב"ם ששמו הקראים שם לבזיון (מכיון שהרמב"ם החרימם כידוע), כשראה האוהח"ק את זה קללם קללה נמרצת שלעולם לא יהי' להם מנין בירושלים, וכך הוה, מעולם לא הי' להם מנין וכשאחד מהם בא מחו"ל מת אחד מהם.

אשכבתי' דרבי

לא ארכו לו הימים בעיר הקדש ירושלים לפני שמלאה שנה לישיבתו שמה נתבקש לישיבה של מעלה, בליל הושענא רבא של אותו שנה, בהגיע חצות לילה נכנס לחדרו לבדו ופשט את בגדיו הלבנים ולבש בגדים שחורים ונפל על פניו בפשוט ידים ורגלים, ובכה בבכיות נוראות כך הי' עד תפלת שחרית ואחר התפלה חזר לחדרו ושכב עוד פעם עד ליל שמיני עצרת ואז לבש הלבנים, לאחר החג שאלו תלמידו ה"חיד"א" על פשר הדבר, ענה לו, שהתפלל על ביאת משיח צדקינו, משראה הס"מ את זאת יצא והסית בכל כחו להרבות עבירות בעולם, והצליחו מעשיו כל כך עד שפעל ההפך ונגזרה כלי ר"ל, אז הרבה בתפילה ופעל שקיבל עליו הגזירה והציל את דורו, וסיים ה"חיד"א" שהבין ממאמר שהוא הי' משיח והי' מוכן להתגלות ולבוא אך בעוונותיו הרבים לא הסתייע מילתא, בשבוע האחרון לפני הסלקותו לבש בגדים חשובים ואמר לתלמידיו בואו ונצא לקראת משיח צדקינו, לאחר זמן מה פשט את בגדיו, ואמר שכעת הי' העולם מחצה על מחצה והי' קרוב לביאת הגואל, אבל כרגע נכשל עשיר אחד באיסטאנבול בעבירה והכריע את כל העולם, במוצאי שב"ק ט"ו תמוז שנת תק"ג נצחו אראלים את המצוקים ונשבה הארון הקדש, והוא רק בן מ"ז שנה, [עיין מה שאמר רביה"ק בחדו"ת פ' משפטים תשי"ח על דברי האוהח"ק פ' כי תשא את ראש בני ישראל, שמפרש הכתוב שמרמז על צדיק הדור שנסתלק בימי עלומיו בעוון הדור, ואמר רבינו שהאוהח"ק עצמו נסתלק בימי עלומיו בדמי ימיו, ע"כ ראה לרמז זאת בפסוק זה] באותו זמן נטל הבעשטה"ק את ידיו לסעודת רעוא דרעוין ועמד לרגע ואמר כבה נר המערבי, ואח"כ הסביר ואמר שסוד נטילת ידים יודע בכל דור רק הצדיק הדור והאוהח"ק ידע את זאת ועכשיו בשעת נטילה נתגלה לו הסוד, הבין שהאוהח"ק נסתלק לגנזי מרומים, – הוטמן בשפולי הר הזיתים, וזה אשר חרות על מצבת קבורתו: "ציון נברשת דדהבא, ההר חמד אלקים אבן יקרה, ושיחה קלה שלו אלקים חשבה לטובה, והארץ האירה מכבודו, כאשר יאירו שבעת

הנרות, ירכה וקנה היא העולה עמו, וקרא שמה חפצי המוציא לאור כל תעלומה, הוא זיוה הוא הדרה, ה"ה הרב המופלא וכבוד ה' מלא, המקובל אלקי חסידא קדישא כמוהר"ר חיים בן עטר זי"ל, נתבקש לישיבה של מעלה יום ט"ו לחדש בשנת תק"ג, להנות מזיו השכינה, הוא המחבר ספר חפץ ה', וספר פרי תאר וספר אור החיים וספר ראשון לציון", – ציונו נעשה לתל תלפיות ורבים באים להשתטח עליה כל ימות השנה, ובפרט ביומא דהילולא ט"ו תמוז שאז באים אלפים לפקוד את ציונו ליפקד בישועה ורחמים.

מורשתו הרוחנית

מורשתו הרוחנית זכינו לספריו הקדושים, ספר "פרי תואר" על שלחן ערוך יורה דעה, "חפץ ה' " ו"ראשון לציון" על מסכתות הש"ס, וספר "מאור חיים" חדושים שנרשמו על ידי אחד מתלמידיו, וספרו הגדול שעל שמו מקודש הוא לדורות "אור החיים" הקדוש, ספרו זה נתפשט בקרב עם סגולה, בין אצל האשכנזים ובין אצל הספרדים, וגם אצל החסידים נערץ ונקדש הספר עד מאד, ודברים גדולים אמרו עליה רבותינו גדולי החסידים, הרה"ק החוזה מלובלין אמר ששלשה ספרים הקדושים הזהר הקדוש ואור החיים הקדוש וספר מאור עינים להרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע מאירים את נשמת האדם, עיין בהסכמתו של הרה"ק מברדיטשוב זי"ע על ספר "ראשון לציון" וז"ל: רבים שתו מבאר מים חיים, שיצא מאותו צדיק, המאור הגדול, גאון הגאונים, הרב המופלא חסידא קדישא, אשר מודעת זאת בכל הארץ, את יקר תפארת גדלתו והדרת שפעת יקרת אור תורתו ויראתו בספרו אור החיים, עכ"ל, ובספר ערבי נחל בסוף פרשת אחרי כותב עיין מה שכתב בזה רוח אפינו בספר אור החיים ודבריו בלתי מושגים רק ברוח הקדש, עכ"ל, הרה"ק מצאנז זי"ע פסק בשו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' קה) להלכה על מלמד אחד שאמר שאור החיים לא נאמר ברוח הקודש ... יפה עשיתם שלא עזבתם את בניכם בידו ויישר כחכם בזה..., רביה"ק זי"ע כשהי' לומד בכל יום חומש ורש"י עם תפילין דר"ת הי' לומד גם אור החיים הק' וזה הי' מספרי יסוד שלו, וכל דבריו היו שגורים על פיו, עיין בספה"ק ויואל משה (מאמר ב' סי' ה') שרבינו כותב עליו בתואר "גדול אחרונים", ובמאמר א' סי' ט"ו מביא דברי האוהחה"ק פ' בחוקותי שרשע הוא כי יאמר למה ה' הוציאם מארצם ויגלם בין האומות וכו' וכתב ע"ז רבינו דרוח הקודש הופיע בבית מדרשו של האוהחה"ק כי עכשיו הרשעים מתעטפים בדברים כאלו.

י"ב תמוז

הגה"ק רבי אלעזר מריישא זי"ע

בעמח"ס "משנה למלך"

ואלה תולדות

הרה"ק ר' אלעזר ריישער זי"ע נולד בשעת תקצ"ח לאביו הרה"ק ר' אלימלך מרודניק זי"ע בן הרה"ק ר' מענדיל בער מפשעווארסק זי"ע [שנפטר בימי עלומיו בהיותו בן ל' שנה, והגה"ק הרבי ר' מענדיל מרימונב זי"ע אמר עליו שהעולם לא היה ראוי ליהנות מאורו] בן הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק זי"ע בן רבינו איש האלקים הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע.

אביו הרה"ק ר' אלימלך מרודניק זי"ע היה מגדולי הצדיקים בדורו, מבני היכלא קדישא של הרה"ק ה"זרע קודש" מראפשיץ זי"ע, וידיד קרוב מאד למרן הדברי חיים מצאנז זי"ע, לימים כשהיה כבר מרן הד"ח מפורסם לגדול הדור, נענה פעם ואמר למקורביו: הכי אתם יודעים מי הוא ר' אלימלך מרודניק, אני אספר לכם מי הוא וסיפר כך: כשהייתי אברך הרי היה לי שם של עילוי, פעם אחת באתי לביהמ"ד סמוך לכניסת השבת וראיתי שר' אלימלך מרודניק יושב ומתייגע באיזה מדברי הר"ן החמורים ובוכה בדמעות שליש, נגשתי אליו ואמרתי לו אני אגיד לך פשט בדברי הר"ן, השיב לי ר' אלימלך מרודניק, לא, אני רוצה בעצמי להתייגע ולהשיג את הפשט האמיתי ואפי' אם הר"ן הקדוש בעצמו יתגלה אלי וירצה להגיד לי הפשט בדבריו, ג"כ איני רוצה, וסיים מרן הד"ח ואמר: מה אומר לכם, ר' אלימלך מרודניק אמר לי אח"כ פשט בדברי הר"ן שלא שייך להשיג פשט כזה בשכל אנושי רק מן השמים גילו לו את הפשט האמיתי, "דאס איז ר' אלימלך רודניקער".

כשנולד בנו הרה"ק ר' אלעזר נכנס אצלו אביו הק', והסתכל עליו כרגעים אחדים תפוס בשרעפיו, ולפתע הכה באצבע צרידה ואמר: "אט אט דאס האב איך געמיינט" וקראו בשם "אלעזר" על שם זקינו הקדוש ר' אלעזר מליזענסק זי"ע.

בהיותו כבן עשר שנה נתייתם מאביו ויסופר שטרם הסתלקותו לקח את בנו הילד אלעזר'ל שהיה אז בן י"א שנה ונסע עמו לציאנז למרן הד"ח ואמר להד"ח הנני מניח את בני פה בידכם שתשגיחו עליו... ואחזור לחתונתו.

בצל עץ החיי"ם

בצלו של מרן הד"ח עלה ונתעלה בתורה ועבודה עד כי גדל מאוד, וכשהגיע לפרקו נשא את נכדתו של הד"ח, בת בנו הגה"ק ר' דוד מקשאנוב זי"ע והחתונה התקיימה בשנת תרי"ב, גם אחרי חתונתו נשאר רבינו סמוך על שולחן חו"ז מרן הד"ח והיה חביב אצלו מאוד מאוד, ומסופר שכל תשובה שכתב הד"ח בעניני עגונה, טרם שלחה ליעדו, נתנה מקודם להראותו לפני ר' אלעזר שתעבור תחת עין פיקוחו.

סיפר רבינו הק' זי"ע שהסדר אצל מרן הד"ח היה, לפני חג הסוכות, היה אחד החסידים ממונה להביא לפניו הרבה אתרוגים והד"ח היה בוחר לעצמו אתרוג ואח"כ לקחו בני המשפחה והאורחים, והנה כשהיה ר' אלעזר בתוך השנה הראשונה אחרי חתונתו, חשש שעקב צעירותו ישאר בעדו אתרוג שאינו מהודר כ"כ, לכן עשה מעשה, ותיכף כשהגיע האתרוגים עוד טרם שמרן הד"ח בחר לעצמו, בחר ר' אלעזר לעצמו אתרוג מובחר בהחבא, איך שהוא נודע הדבר למרן הד"ח והקפיד על זה, ושלח ר' אלעזר את זוגתו נכדת הד"ח לפייס את זקינו בשמו ולא נתפייס וכן שלח את דודו הרה"ק מגארליץ וג"כ לא הועיל, עד שנכנס בעצמו

להד"ח אבל הד"ח הסיב את פניו מעמו, נענה ר' אלעזר ואמר: "רבי, איך וועל שוין גיט זיין", תיכף חבקו הד"ח ואמר לו בחיבה: "דו גייסט שוין גוט זיין, אין איך גיי שוין גיט זיין, לאמיר שוין ביידע גיט זיין".

ר' אלעזר היה נחשב לתלמיד מובהק של מרן הד"ח, וכל ימי חייו היה דבוק ברבו זה ובכל שב"ק היה רגיל ללמד ברבים בספה"ק דברי חיים בהתלהבות נפלאה בדחילו ורחימו, ויהי אחרי פטירת מרן הד"ח, התאספו אליו החבריא של חסידים שהיו עוד מנאמניו וחסידיו של אביו הק' והכתירוהו להיות ממלא מקומו של אביו.

ראשי"ת מלכותו

כשדנו מקורביו באיזה עיר יקבע את חצר קדשו, הביע ר' אלעזר את רצון קדשו לגור בעיר ריישא, ונימוקו עמו שבימי זקנו הקדוש הרבי ר' אלימלך מליזענסק היה ריישא עיר של מתנגדים ואמר אז הרבי ר' אלימלך באיזה הזדמנות בזה"ל: "איך שעלט ריישא אז פון מיינע קינדער וועלן דארט אריינפירן גאט אין יודישע הערצער" ולכן, סיים ר' אלעזר ואמר": "איך וויל זיין דער אייניקל וואס דער הייליגער זיידע דער רבי ר' אלימלך האט פון איהם געריידט", ואכן כך הוה שבעיר ריישא פרסם את אלקותו ית"ש בעולם וחיזק את לבן של בני ישראל כדברת זקינו איש האלקים.

בעיר ריישא התחיל לזרוח אור שמש על פני תבל ונתפרסם לגאון וקדוש הפועל ישועות בקרב הארץ, והמונים נהרו אליו מכל רחבי גאליציע ואונגארן תלמידי חכמים ובני עליה לצד פשוטי עמך, כולם כאחד מצאו אצלו את מקומם, במיוחד נתפרסם שמו בעניני רפואה, כמו שסיפר הרה"ק ר' אברהם שלום מסטראפקוב זי"ע בשם אביו הגה"ק משינאווא זי"ע שאמר פעם: לכל צדיק נותנים כח מיוחד מן השמים, ולרבי אלעזר ריישער מסרו כח מיוחד מן השמים לרפא חולי בני ישראל, והי' נותן סמים ותרופות שעשה מ'קוגעל יבישה, שנשאר משבת וכן מ'בעבעס ובצלים ועפר של לבינה שבונים ממנה ועוד דברים שבזה הסתיר את ישועותיו וסיפר הרה"צ רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל שהי' מלקט הקופסאות של טיי וקאווע וכדו' שהיו עשויים מצורות אנשים שונים חיות משונות וכדומה, והי' לו שני שקים מזה, וכל ילד שהביא קופסא כזה נתן לו מטבע או שנים עבורה ומי שבא אליו עבור רפואה וישועה הי' אומר שיתנו קופסא זו על מכתו.

ומסופר שפ"א בא אחד להגה"ק משינאווא זי"ע והזכיר את עצמו שנכנסו בעיניו שברי זכוכית ל"ע והחליטו הרופאים שלא שייך להצילו רק ע"י ניתוח בעיניו כדי להוציא השברים וזה מסוכן מאוד ולכן בא אליו לבקש את ברכתו שהניתוח יצליח, אבל הגה"ק משינאווא ציווהו שיסע תיכף לרבי אלעזר ריישער, כשהגיע השכיבו רבי אלעזר על שולחנו ועשה פתילה דקה משעוה ובין רגע הוציא את כל השברים, ושלחו בחזרה לדודו הקדוש משינאווא [אחי חמיו הגה"ק מקשאנוב], כששמע הגה"ק משינאווא עובדא היכי הוה נענה ואמר: עליו – על ר' אלעזר – יש לומר כמו שאמרו על הרמב"ם, שיותר ממה דעביד באסוותא עביד בצלותא.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בפטירתו של ר' אלעזר היה כמה דברים נפלאים ועובדא הכי הוה: ביום עש"ק ט"ו תמוז שנת תר"ע לפ"ק נחשכו המאורות ונשמתו עלתה בסערה השמימה בהיותו בכפר באגאכוואלא, הובילו את ארונו לעיר ריישא ושם נערכה לויה גדולה וכל בית ישראל בכו על השריפה ששרף ה', אבל מצאו בצוואתו הק' שברצונו להקבר על יד אביו הק' בעיר סאקאלאוו, והוצרכו לסדר רשיון שיהא מותר להובילו מעיר לעיר ועלתה הדבר בקושי רב, כשנודע מזה להרבנית ניגשה תיכף להנפטר הקדוש ואמרה לו: כשם שהיית בעל מופת בחייך כן תהיה בעל מופת גם עתה, ותיכף אחר זה קיבלו הרשיון, וכיון שהיה עש"ק מיהרו מאוד והספיקו לקברו בעיר סאקאלאוו לפני כניסת השבת, ואמר ע"ז הגה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זי"ע שלפי דרך הטבע לא היה שייך לעשות את כל הדרך בזמן קצר כזה רק שהשמש עמדה דום לכבודו של ר' אלעזר עד אחר סתימת הגולל.

עוד דבר פלא הי' דבחייו ואמר להרה"ק מפלאנטש זי"ע בזה"ל: פלאנטש'ער רב כשתלך מהאי עלמא, יעשו החסידים רעש גדול שרבם נפטר, וועז איך וועל גיין וועט מען מיך אריינרוקן ווי א טשאלענט (היינו כמו שמטמינים החמין במהירות) וכנ"ל שמיהרו מאוד בהלוויתו וכשהגיעו לסאקאלאוו כמעט החשיך היום ומרוב חפזון לכרות את הקבר טעו אנשי החברא קדישא ועשו קבר קטן מכפי מדתו ולא ידעו מה לעשות כיון שהשבת כבר נכנסת ואין בכדי שיעשה להרחיב את הקבר, וא' מהעסקנים איש חסיד ובר דעת פנה להנפטר ואמר: זאל זיך דער נפטר איינעמען ולפליאת כל ראו בחוש שציית הנפטר ותיכף הכניסו את גופו הטהור לתוך הקבר ונתקיימה דבריו, מיך וועט מען אריין רוקן ווי א טשאלענט.

ספרו הק' משנה למלך

הרה"ק ר' אלעזר הניח אחריו ברכה, ספרו הנפלא "משנה למלך" עה"ת ומועדים שכתבו בעצם כי"ק והדפיסו בחייו, הפסר מלא בדרושים נפלאים מתוקים מדפש ונופת צופים ומלהיב את לב הלומד בו ליראה ולאהבה את הבורא ית"ש, הספר מסוגל גם לישועה ובעיר ריישא היה נהוג להניחו תחת מקשה לילד לסגולה. הספר היה חביב מאוד אצל רביה"ק זי"ע והיה רגיל ללמוד בו ופעם אף התבטא עליו: "עס איז זייער א בעטעמט ספר" ופ"א אמר הרה"צ מקאלבסוב זצ"ל [בן גיסו של רבי אלעזר] לרבינו הק' זי"ע שברצונו להדפיס עוה"פ את הספר משנה למלך של דודו, נהנה רביה"ק זי"ע הנאה מרובה ואמר לו שכשידפיס יתן לו מכתב הסכמה אך לא איסתייעא מילתא ולא נדפס אז. אגב, רביה"ק זי"ע אמר להרב מקאלבסוב: ראיתי את הרה"ק ר' אלעזר רק פעם אחת וכמדומה שזה היה אצל הברית שלך בעיר ריישא [בשנת תרס"ט] וסיפר הרה"ח ר' ישראל בריעף ע"ה ששמע מהרה"צ ר' יוסף גליקליך זצ"ל ששמע בעצמו מפה קדשו של רבי אלעזר שאמר אז על רביה"ק זי"ע בזה"ל: "די צורה געפעלט מיר זייער, איך האב שוין לאנג נישט געזעהן אזא צורה".

ה' ישמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום!

א גראנטירטע שמירה
פאר א געזונטן זומער!

פארגעסט נישט:

רבי מאיר בעל הנס
איז די וויכטיגסטע זאך
מיטצונעמען סיי וואו איר
פארט, אין די קאנטרי
אדער אויף וואקאציע!

צו באקומען אדער אויסצוליידיגן פושקעס אדער
צו מנדב זיין געלט פאר רבי מאיר בעל הנס רופט 24 שעה א טאג:

1888-REB-MEIR
(1888-732-6347)

לשמירה
בכל עת
מינה לא תזיע,
צו יעדע צייט
א ישועה.

Yossi Goldberger | 917.549.4378

פרק ג' - הספרים הלבנים

התחלת מלחמה מדממת

הצהרת באלפור אכן היוותה ציון דרך משמעות לטובת תנועת ומנהיגי הציונים, אבל לא ארכה הזמן, ובממשלת ענגלאנד התחילו לשיר זמירות חדשות בנודע הימצאות היהודים בארץ ישראל.

כפי שהבאנו לעיל הבטיחו מקודם בענגלאנד לערביים שישלטו על מזרח התיכון , ולכן התקבלה ההצהרה ע"י הערביים השכנים בהתנגדות גלויה וברוגז.

כעבור שנה מההצהרה הכריזו הערביים מסביב על הפסקת עבודה כללית, והקימו ארגאניזאציע ללחום נגד הציונים ונסיונם לקבל את את ישראל, אותו תקופה מצויינת כהתחלת מלחמה עקובה מדם ללא סוף שנמשכת לדאבונינו עד ימינו אלה.

וכך על אף הבטחתו של שר החוץ הבריטי זשעימס באלפור , שיקום ארץ מולדת לטובת היהודים בארץ ישראל, לא היתה זאת סוף פסוק, חוץ מזה שעל אותה כברת ארץ היתה הבטחה מהענגלאנדער להערביים, היה באלפור שר החוץ של ממשלה שהיתה מעורבת מב' צדדי המתרס הליבראלים והקאנסערוואטיוון, ועל אף שהיה לו תפקיד חזק כמנהיג תנועת הקאנסערוואטיוון, כלל לא היה חלק מההנהגה הפנימית של ממשלת לאיד דזשארזש, והרבה פעמים נשאר מחוץ להאסיפות החשובות ואסיפות הקאבינעט בנוגע המלחמה.

באותו זמן שהציונים רקדו משמחה על ההצהרה, רתחו הערביים מזעם וכעסם גדלה עד מאוד, ההצהרה התקבלה אצלם כבגידה מצד הענגלאנדער, ובענגלאנד ראו עצמם בביצה טובענית, מצד אחד אכן הריצו את הציונים, אבל במחיר של הסתת כל עולם הערבי, וכל הנושא של מדינה יהודית נהפכה לדיון בוער בפאליטיק האנגלי, כזכור הקימו האומות המאוחדות בסוף שנת 902' למספרם את המאנדאט הבריטי בסאן-רעמא, שהעביר כח חוקי לענגלאנד לשלוט על כל השטח הכולל בתוכו את מדינת ישראל וירדן, ובמשך הכ"ח שנים הבאות ניסו בכל כוחם לרצות את ב' הצדדים, גם את הצד היהודי וגם את הערביים, דבר שכמובן השאיר את שניהם כועסים ורוגזים על המושלים האנגליים.

فلسطين
La Palestine
A Special Edition in English issued on the occasion of the visit to Palestine of LORD BALFOUR, the statesman with whose name is associated the Declaration which to the Arabs signifies the death knell of all the hopes they cherished when the victorious British Armies entered their country in 1918
J'ACCUSE!
I call upon
3. THE ROYAL PROCLAMATION
TO THE PEOPLE OF PALESTINE
6. THE ANGLO-FRENCH DECLARATION
Imperium in Imperio
כתב-עת ערבי "לע פאלסטיין" שופך בוז וקללן נגד הצהרת באלפור

דבר זה הביא ללחץ גדול על האנגליים, שכתוצאה מכך צמצמו כמה פעמים במשך שנות שלטונם על ארץ ישראל, את משמעות ההצהרה בצורה של ג' "ספרים הלבנים" כפי שנקראו שנתפרסמו על ידי ממשלת ענגלאנד, הספרים הלבנים הם מסמכים שהכיל בתוכו את דעת הממשלה

האנגלי, אחד בשנת תרפ"א, והשני בשנת תרפ"ט, ובעיקר בשנת תרצ"ט, שצמצם את עליות היהודים לארץ ישראל, איסור מכירת שדות וקרקעות ליהודים רק עם תנאים קשים, ובעיקרו הגדול נסיון לצמצם את תנאי ההצהרה ולנטות מזה.

הספר הלבן הראשון

בשנת תרפ"א לפ"ק, אחר ביקורו בארץ ישראל של "ווינסטאן טשורטשיל" שכיהן כשר ולימים כראש ממשלה בממשלת ענגלאנד, פרצו באזור ארץ ישראל "השתוללות התרפ"א" על ידי המון העם הערבי הכעוס, ורצחו אז מ"ג יהודים ל"ע ביפו והגלילות.

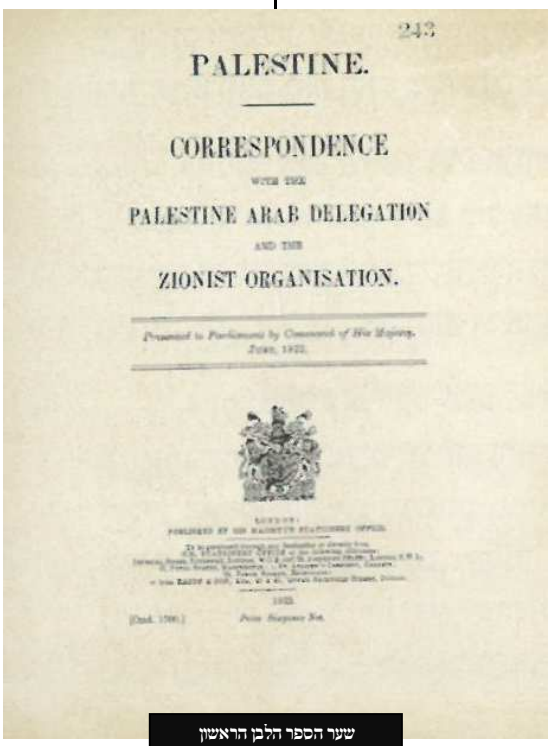
כאמור כעס הערבים התבטא ברציחות והשתוללות, אך בד בבד הפעילו לחץ פוליטי כבד על כלל הגורמים, וכתוצאה מכך פרסמו בענגלאנד את הספר הלבן הראשון, אשר בתוך השאר היו בו התנאים דלהלן:

ענגלאנד ימשיך לתמוך ביסודות הצהרת באלפור, אבל מתנערת מדברי ווייצמאן שאמר בשנת תרע"ט ש"פאלעסטין יהיה מדינת היהודים כמו שענגלאנד הוא מדינת הענגלאנדער ופראנקרייך הוא מדינת הפראנצויזן", ומבאר בברירות שאין זה דעת הממשלה הבריטית, באלפור לא הבטיח אף פעם מדינה יהודית או ממשלה יהודית, רק דיבר מבית יהודי בפאלעסטינע, וכוונתו היתה שהיהודים יגורו בין רוב הערבים.

מתוך התחשבות עם טענות הערבים שהעליות ההמוניות של הציונים מזיק את מקור פרנסתם, הוחלט שעליית היהודים לארץ ישראל יצומצם לכמות מסויימת לכל שנה, ויעמדו על זה בתוקף, בכדי לא להרגיז את התושבים הערבים שהם רוב התושבים בארץ, וזה יאפשר שהארץ יקבל את העולים החדשים מהיבט כלכלי, מבלי לגרום נזקים לתושבים הישנים.

אזור עבר הירדן, מזרח ארץ ישראל, יתפרד משאר חלקי הארץ, ובמקום שישמש כשטח לבית יהודי, יקימו בו מלכות ערבית, תחת ממשלת עבדאללא, בנו של חוסעין בן עלי הנזכר לעיל שהיה אחד מהמנהיגים הערבים ומלכה של חיגאז.

כמובן שאחרי פרסום הדברים הללו הרגישו הציונים שעורבא פרח מכל הצהרת באלפור, כי עם מספר היהודים שהורשו לעלות לארץ ישראל אי אפשר לבנות יישובים, ובפרט שהמאנדאט הבריטי התעלמו לגמרי מכל הערביים שבאו לגור בגבולות הארץ בלי רשיון, ובד בבד עמדו על המשמר בכל תוקף שכמעט לא יעלו יהודים לארץ, לכן לא יכלו הציונים להשלים עם הספר הזה, ואז נזרעו היסודות לתנועת ה"ההגנה" הטרור הציוני, אשר לקחו על עצמם מטרה ללחום במלחמת חרמה נגד הערביים.

243

PALESTINE.

CORRESPONDENCE

WITH THE

PALESTINE ARAB DELEGATION

AND THE

ZIONIST ORGANISATION.

Presented to Parliament by Command of His Majesty.
June, 1922.

שער הספר הלבן הראשון

מנהיגי הציונים כבר תבעו מזמן שהם רוצים למנות שומרים עצמאים לשמור עליהם, ומיד אחרי הפאגראם ופרסום הספר הלבן החליטו שהגיע הזמן להוציא את רעיונם מן הכח אל הפועל, ודבר זה קיבל את השם "ההגנה", וברבות הימים נהפכו להצבא הציוני, אשר נקרא בלשונם בשם צה"ל, צ'בא ה'גנה ל'ישראל הידועים לשמצה עד היום הזה.

[וכפי שיתואר עוד בעזהשי"ת, לפני הקמת המדינה היה מלחמה גדולה בין הצדדים הימיניים והשמאליים של הציונים על השליטה על התנועה, הצד הימיני היו האצ"ל, והצד השמאלי היו המתונים יותר, תחת השם "הגנה", ואח"כ בשנת תש"ח כשבן גוריון הכריז על מדינה, ורצה לוודא שחבריו מצד השמאלי ישארו מנהיגי המדינה בפועל, ולכן על ידי קריאת הצבא בשם "צבא הגנה לישראל", הראה בזה שההגנה השמאלי נשאר בשליטה, ואכמ"ל].

אמנם המכה שנחלו הציונים בהופעת הספר הלבן הראשון לא נחשב ככלום, לעומת הספרים הבאים, אשר אכזבו ביותר ופוצצו לגמרי את חלומם של הציונים מלקבל בית לאומי בהסכמת ממשלת בריטאניע הגדולה.

המשך יבוא א"ה

פנימי הערב"ה בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור בבית הרב הגאון רבי חיים הלוי היימליך שליט"א

ראש הדיינים דק"ק מחזיקי הדת מאנטשעסטער יצ"ו

יום ד' פרשת ויקהל תשפ"ב לפ"ק

גם היו שם הראה"ק דק"ק מחזיקי הדת ה"ה הרבני הנכבד מוה"ר עקיבא משה רייך חי"ו ואתו עמו עוד כמה מראשי ועסקני הקהלה שיחיו, ורבינו שליט"א דרש בשלומם

הגר"ח היימליך: דער ראש הקהל איז א שוואגער מיט ר' שלום ברוך ראטבארט (מנכבדי וראשי קהלתינו הק' במאנטשעסטער) עם איז שוין די דריטע מדינה וואס איך בין זוכה זיך צו טרעפן מיטן רבי'ן.

רבינו: אין אויסטראליע.

הגר"ח היימליך: יא, דאס ערשטע מאל איז געווען אין אויסטראליע (הגר"ח שליט"א שימש כדומ"ץ באוסטראליע רבות בשנים). נאכדעם אין קרית יואל, מיט דריי יאר צוריק, ווען עם האט געהייסן אז דער רבי קומט דא, דעמאלטס א וואך פריער בין איך געווען דארט.

רבינו: די שטאט וואקסט בליעה"ר, אידישקייט וואקסט איבעראל.

מוה"ר עקיבא משה רייך חי"ו: יא, ברוך ה', עם וואקסט קיעה"ר, עם האט זיך ממש געטאפלט די שטאט אין די לעצטע פאהר יאר.

הגר"ח היימליך: דער רבי איז שוין געווען אין דא אין מאנטשעסטער?

רבינו: כ'בין שוין אמאל געווען דא, נאך מיט יארן צוריק, שוין מער ווי צוואנציג יאר.

א' הנוכחים: שפעטער איז דער רבי אויך דא געווען תשס"ח, ביי די הכנסת ספר תורה.

רבינו: יא געדענקט, כ'בין געווען דעמאלטס אויף א טאג צוויי, ווען ר' בעריש וויים (ראה"ק דקהלתינו דשם רבות בשנים, בנו של הגאון הגדול בעל מנחת יצחק ז"ל נאב"ד עיה"ק ירושלים ת"ו,) האט אריין געגעבן א ספר תורה. אבער אויף א שבת בין איך נאר געווען שוין מיט מער ווי צוואנציג יאר צוריק.

א' הנוכחים: ס'איז געווען פ' תולדות, דער רבי האט געזאגט דא איבעראל דרשות, די שטאט איז נאך געווען קליין, אבער ס'איז אזוי אויך געווען אפשר צוואנציג דרשות.

(וגם י"ל אז קונטרס בשם 'א"ך טוב' כ"א דרשות שנאמרו ע"י מרן רבינו שליט"א במשך ימי הביקור).

הגר"ח היימליך: כ'קען פרעגן א שאלה? ווען דער רבי איז געווען אין אויסטראליע, ווי אזוי האט דער רבי געטוהן מיטן דאוונען אויפן וועג?

רבינו: כ'בין געפארן דורך אייראפע.

הגר"ח היימליך: מ'איז געפארן אויף אן אנדערן וועג, טאקע וועגן דעם?

רבינו: וועגן שבת אויך, כ'האב נישט געוואלט האבן קיין שאלות, ס'איז אסאך לענגער, ס'איז טאקע שווערער געווען, אבער כ'האב נישט געוואלט האבן אין וואך זעקס טעג און איין וואך אכט טעג.

הגר"ח היימליך: אין בצל החכמה איז דא א תשובה אז ווען איינער איז געבוירן געווארן אין אויסטראליע און ער פארט אויף אמעריקא, ער ווערט בר מצוה א טאג פריער. (עי' בשו"ת בצל החכמה ח"ה מסימן קכ"א ואילך כל השאלות המסתעפים מזה, עיי"ש)

רבינו: אין די ימי הספירה האט מען גרויסע שאלות וועלכן טאג מ'ציילט.[1] אויף איין וועג פארלירט מען א טאג, און ווען מ'קומט אהיים באקומט מען צו נאך א טאג.[2]

---

1 עיין בספר ישראל והזמנים (ח"ב פרק י"ג אות ב) דהנה הנוסעים בימי ספירת העומר מאויסטראליע לאמעריקא ובדרך נסיעתם הם עוברים את קו התאריך הבין לאומי (אינטערנאציונאל), שם מוחזר התאריך יום שלם, איך עליהם להתנהג בנוגע למצות ספירת העומר אחרי חצותם את קו התאריך הנזכר, על דרך משל מי שקודם נסיעתו מאויסטראליע ספר שם אור ליום כ"ח ניסן היום שלושה עשר יום וכו' לעומר, וכאשר חצה

ס׳איז דא א אינטערעסאנטער חתם סופר אין פרשת בראשית, ער האט אזא אויפטוה, אויף די גמרא (שבת פז.) מכאן שהוסיף משה יום אחד מדעתו, און מ׳האט נישט געגעבן די תורה ו׳ בסיון, פרעגט דאך יעדער נו אויב אזוי וויאזוי איז די וועלט שטיין געבלין, די גמרא זאגט דאך (שם פח.) תנאי התנה הקב״ה עם מעשי בראשית, אם ישראל מקבלין את התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, מ׳לערנט עס ארוים פון יום ׳השישי׳ (דה״א יתירא בא לדרשה זו), און דער תנאי איז דאך געווען אויפן זעקסטן טאג (ר׳ סיון).

זאגט דער חתם סופר אזוי, אז אין די אנדערע עק וועלט איז נאך געווען דעם זעקסטן טאג, ס׳איז נאך געווען ו׳ בסיון, איז טאקע יא נתקיים געווארן דער תנאי, ס׳איז א אינטערסאנטער חידוש פונעם חתם סופר.

ער זאגט נאך מער, אז דער מגן אברהם אין (או״ח) סימן תצ״ד זאגט אז מיטן הוסיף משה יום א׳ מדעתו איז א רמז אויף יום טוב שני של גליות, זאגט דער חתם סופר פארדעם קען מען זאגן דעם צווייטן טאג יום טוב אויך יום חג השבועות הזה, און ס׳איז נישט מיחזי כשיקרא, וויייל דא איז טאקע יום שני אבער ערגעץ אנדערש אין די וועלט איז נאך יום טוב ראשון.

ס׳איז אינטערעסאנט אזוי זיין אויפטוה.

א׳ הנוכחים: עס איז מעגליך צו האבן דריי טעג ראש חודש לויט דעם.

רבינו: אויב מ׳קומט אהיים דורך לאם אנדזשעלעס, קומט צו נאך א טאג. איז אויב מ׳פארט ראש חודש קען אויסקומען א מציאות אז מ׳זאל האבן דריי טאג ראש חודש.

ס׳איז באמת א קאמפליצירטע זאך, וויייל ס׳איז אזא שאלה וואם איז נישט מבואר אין די ראשונים, וויייל ס׳איז נישט געווען דער מציאות בימים ההם, און די אמאליגע גדולי הפוסקים אויך נישט, מ׳קען נישט טרעפן נישט קיין חתם סופר אויף דעם, נישט קיין נודע ביהודה, און מ׳קען נישט טרעפן בכלל א שמועס פון דעם, ניטאמאל מדמה צו זיין מילתא למילתא.

א׳ הנוכחים: וועלן מ׳האט געהאט קפיצת הדרך וווייסט מען ווי אזוי מ׳האט געטוהן?

רבינו: די וואם האבן געהאט קפיצת הדרך, זיי האבן נישט געהאט קיין שאלות...

הגר״ח הייכלין: לגבי ׳ותן טל ומטר׳ און ׳ותן ברכה׳ איז אויך אנדערש דארטן, דארטן זאגט מען אלעם פארקערט. אין אויסטראליע טוט מען אנדערש ווי אין דרום אמעריקא וועגן ׳ותן טל ומטר׳, מ׳איז פשוט מהפך דער סדר כאילו מ׳וואלט געוואוינט אויבן.

רבינו: ס׳איז דא פונעם פעטער ז״ל א בריוו צו רבי אברהם לייטנער וועלן ער האט געוואוינט אין מאנטיווידעא. ער האט געזאגט מ׳זאל זאגן ביי שומע תפילה.[3]

דרך טיסה את קו התאריך באמצע היום הוחזר שם התאריך יום שלם, והרי הוא שם אמצע יום כ״ז בניסן שהוא יום י״ב לעומר, איך ימשיך לספור כאשר יהי׳ לילה שהוא אז במקום המצאו אור ליום כ״ח ניסן שהוא יום י״ג לעומר.

2

ועי׳ בשו״ת בצל החכמה (ח״ה מסימן קכ״א ואילך) אחר שהאריך בבירור ההלכה כ׳ שהעולה לדינא, א׳. אם חצה את קו התאריך הבין לאומי באמצע ימי הספירה מאויסטראליא לאמעריקע על דעת להשאר שם, יספור בלילה הראשון אחר חצותו את הקו אותו היום שספר במקומו בלילה שלפני חצותו את הקו, אבל בלא ברכה, ושוב בלילות הבאים ימשיך לספור בברכה. ב׳. דוקא כשבמקומו הי׳ יום ט׳ וספר יו״ד לא יצא אפי׳ דיעבד, אבל אם בשעה שספר הי׳ במקומו יו״ד, אף שבא אח״כ למקום ששם הי׳ בעת ספירתו יו״ד רק יום ט׳, שפיר יצא, ויכול להמשיך ולספור הלאה בברכה כל הימים כחשבון של עכשיו.

ועי׳ עוד בזה בשו״ת מנחת יצחק (ח״ה סי׳ נ׳) ובשו״ת בצל החכמה (ח״ה סי׳ צ״ו), וע״ע בס׳ מועדים וזמנים (ח״ה) אריכות בזה, ובס׳ שו״ת ישראל והזמנים שמביא דו״ד ארוך שהיה לו עם הגאון בעל שו״ת בצל החכמה בנידון זה.

3

דהנה בתחילת התייסדות הקהילה באוסטראליע כנראה הנהיגו שם עפ״י הוראת הגאון רבי נתן אדלער ז״ל אבד״ק לאנדאן שלא להזכיר ושלא לשאול בין בקיץ ובין בחורף שם, אמנם אח״כ הגרא״ע הערשאוויץ ז״ל מח״ס בית אברהם ערער על המנהג, וכתב דגם באוסטראליע חייבים להזכיר ולשאול מתשרי עד ניסן ככל ארצות חו״ל, מאחר שהגשמים מועילים להם.

והביא הבית אברהם שכן הסכים עמו הג״ר יצחק אלחנן ז״ל, והביא עוד שם שבתחילה גם הגאון ר׳ שמואל סאלאנט ז״ל הורה להם ע״ד השאלה שמסוכות ועד ניסן מזיקים הגשמים לבריאות הגוף וליבול האדמה שלא ישאלו גשמים טל ומטר לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, אכן בהזכרה יזכירו גבורות גשמים היינו משיב הרוח ומוה״ג מאחרון של חג הסוכות כנהוג בכל תפוצות ישראל, והוסיף דאם כבר נהגו שלא להזכיר אל ישנו ממנהגם.

אמנם אחר שפנה אליו וכתב לו שגם בימי הקיץ של אוסטראליע דהיינו מתשרי ועד ניסן הגשמים הם שם לברכה, השיב ע״ז הגרש״ס ז״ל דאם אכן כך הוא, שאין הגשמים מזיקים, בודאי בלי ספק ראוי שגם שמה ישאלו גשמים ותן טל ומטר גם בברכת השנים.

וע״ש בשו״ת בית אברהם במכתב שלישי מהגרש״ס ז״ל דלמעשה לא רצה להכריע בזה מחמת ספקו במציאות שם, וגם שכבר נהגו שלא לשאול ולהזכיר, אמנם הגרא״ע ז״ל כתב שזהו מנהג בטעות, וו״ל שגם

דער מנחת יצחק (שו"ת ח"ו סי' קע"א) דערמאנט דעם פעטערס הוראה.[4]

א' הנוכחים: דארטן איז ווינטער זומער פארקערט אין צייט?

רבינו: אוודאי, ווען דא איז ווינטער איז דארט זוממער, און ווען דארט איז זוממער איז דא ווינטער.

דער ישועות יעקב (סי' קי"ז סק"ב) שרייבט אז אויב ס'איז נישט קיין ברכה זאל מען נישט בעטן אויף גשם.[5]

א' הנוכחים: ביי די ד' מינים וועט זיין א נפקא מינא וועגן יוצא זיין מיט א לולב פון דאהי?

רבינו: דאם איז שוין א אלטע שאלה אויף אמעריקא אין ביכורי יעקב (סי' תרנ"א), צו מ'קען דארט יוצא זיין מיט א לולב וואם איז געוואקסן דא, ווייל ס'איז נישט דרך גדילתן, מ'וואלט עס געדארפט האלטן אויף אראפ...[6]

אבער למעשה נעמט מען נישט אהן די סברא.

דאם איז יא אינטערעסאנט אזוי, אז מ'זעהט די לבנה אויך עפעם פארקערט.

הגר"ח היימליך: יא, אזוי זאגט מען, ס'איז אויסגעדרייט אויף די אנדערע זייט.

רבינו: און דאם וואסער גייט אויך אראפ אויף די פארקערטע זייט, ס'איז זייער אינטערסאנט. דאם איז די טבע הבריאה וואם דער אויבערשטער האט געמאכט אז וואסער גייט אראפ, און דארט גייט דאם וואסער פארקערט אראפ.

ביים דאוונען איז אויך דא א חילוק, דארט דאוונט מען צו מערים, מ'דאוונט צו ארץ ישראל, און ביי בואי בשלום דרייט מען זיך נישט אוים, נאר מ'שטייט אזוי ווי מ'שטייט אלעמאל, כ'האב עס געזעהן דארט.[7]

אין צפת דאוונט מען צו דרום, און ביי בואי בשלום דרייט מען זיך אוים נאר האלב, ווייל צפת איז דאך אין גליל, דאם איז דאך צפון ארץ ישראל, דאוונט מען דאך אויף דרום, ממילא ביי בואי בשלום דרייט מען זיך אוים האלב.[8]

הגר"נ אדלער ז"ל כנראה פסק שלא להזכיר ולשאול על סמך השאלה שהגשמים מזיקים שם, ועיי"ש אריכות בזה.

ועי' בתורת חיים להמרה"ש (ח"ג סי' ז), ועי' מה שכ' בזה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' קע"א), ועיי"ש שמביא הוראת רביה"ק זי"ע שיזכירו שאלת גשמים בשומע תפלה.

ועי' עוד בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' כ"א), ובשו"ת בצל החכמה (ח"ו סי' פ"א), ובתשובות והנהגות (ח"א סי' צ"ה).

4 וז"ל: "...ונראה דמדאי טעמא ס"ל לרבינו הקדוש מסאטמאר שליט"א דבזה שלא לשאול אלא בשומע תפילה, דבזה שפיר יש לומר דאף אם מזיק באותו מקום, מ"מ כיון שהוי טובה לרוב העולם לא גרעי מיחידים הצריכים לגשם בזמן שמזיק לרוב העולם, דאמרינן דכיחידים דמי, ומזכירין בשומע תפילה (תענית י"ד ע"ב)...", עיי"ש אריכות בזה.

5 שכתב דבמקומות שימי הגשמים מניסן וימי החמה מתשרי והגשמים רע להם אז לא יאמרו הגשם וגם לא ישאלו גשמים משום שהוא סימן קללה, עיי"ש.

6 עיין בס' ביכורי יעקב (סי' תת"א ס"ק י"ג) שחוקר האם כאשר תושב ארץ ישראל נוטל ד' מינים שגדלו באמעריקא עליו ליטול אותו הפוך כדי שזה יהיה דרך גדילתן, שהרי באמעריקא מתהלכים האנשים הפוך מכאן, וזה לשונו: "שידוע מה שכתבו הטבעיים שרגליהם (של אנשי אמעריקא) נגד רגלינו, ומה שאין נופלין נגד השמים הוא מפני ששם הבורא כח מושך בארץ, וא"כ המינים שגדלו שם אם נוטלין אצלנו הוא היפך מדרך גדילתן שאצלנו גדלו ראשי הלולב וההדס ההם יותר למטה מזנבם, אך מצד שני ייתכן ש'דרך גדילתן' הוא ביחס למקום בו המינים נמצאים כעת, והוא מסיים שאכן 'הכי מסתברא'.

ויש לציין שבספר חיים וברכה על ארבעת המינים כ' שהרמב"ם בדיוק לשונו פושט חקירה זו, כי זה לשון הרמב"ם (פ"ו מהלכות לולב ה"י) 'ונוטלן דרך גדילתן שיהיו עיקריהן למטה לארץ וראשיהן למעלה לאויר'. לכאורה המילים 'לארץ' ו'לאויר' מיותרות לחלוטין, שכן פשוט שלמטה היינו לארץ, ולמעלה היינו 'לאויר', אלא שהרמב"ם בא לשלול שנהפוך את הלולב בהיכי תמצי שה'למעלה' היינו לא כמו לולב שגדל באמעריקא וניטל בארץ ישראל, ע"ש.

7 הנה טעמא דמילתא שלההפיכת פניו באמירת בואו בשלום ישנן ב' טעמים. א. עפ"י נגלה המבואר בשו"ע (רס"ב ס"ג) ישמח בביאת שבת כיוצא לקראת המלך, וכיוצא לקראת חתן וכלה, דר' חנינא מעטף ואמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא, ובמשנ"ב (סק"י) מביא בשם כנה"ג שבקצת מקומות נוהגים לצאת מביהכ"נ לעזרה, ואומרים בואו ונצא לקראת שבת מלכתא לחקל תפוחין קדישין, ופמ"ג כ' דאנו נוהגין שמהפכין פניהם לצד מערב, וכ' כנה"ג שנוהגין לעמוד כמו שמקבל אדם גדול, והיינו שכל ענין ההפיכה הוא לעשות דוגמא לקבלת פני אדם גדול, לכן לכתחילה עדיף לצאת לקראתו, ועכ"פ להפוך עצמו מול כניסתו בדלת, וכיון שברוב ביהכ"נ הדלת במערב, פונים ממזרח למערב, ואפילו בכ"מ שהדלת בצד אינם משנים משאר ביהכ"נ שבעולם.

טעם ב. הוא עפ"י נסתר, כי מקום השכינה במערב (כ"ב כה, וזח"ג קיט), וקבלת שבת הוא קבלת פני השכינה, לכן פונים מול צד השכינה לקבלה אלינו, ואין לזה שייכות לדלת הכניסה, כי לא אדם גדול ממש מקבלים, אלא פני השכינה שמקומה במערב, וזהו יסוד מנהג עה"ק צפת ומירון לפנות למערב, הגם שאינו לצד אחוריו, וגם אינו לצד הדלת ואדרבא פונה אחוריו לדלת.

8 הנה בעיה"ק צפת ת"ו ובציון רשב"י זי"ע במירון, הגם שמתפללים לדרום לצד ירושלים, בכל זאת פונים בבואי בשלום למערב, עפ"י מש"כ בשער הכוונות (דף סה) להחזיר פניו למערב לקבל השכינה שהיא במערב, ולכן הגם שבמירון ובכמה בתי כנסת בצפת דלת הכניסה לבהכ"נ היא במזרח, בכ"ז פונים למערב כשאחוריהם אל הדלת.

כ׳האב זיי געזאגט אמאל, זיי בלאזן די ערשטע שופר, זיי עסן די ערשטע דעם כזית מצה, ממזרח שמש עד מבואו דאם מיינט מען אויסטראליע.

שטייט אין פסוק ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה׳ (תהלים קי״ג, ג), ממזרח שמש איז דאך דארט אין אויסטראליע. זיי זענען די ערשטע וואס עסן אין די סוכה און נעמען ד׳ מינים, אלע מצוות זענען זיי די ערשטע, זיי זענען די מתחילים במצוה, הכל בתר רישא גרירא.

ס׳איז ביי יעדע זאך אזוי, יעדן שבת יעדן יום טוב, אזן יעדן טאג אויך, זיי לייגן די ערשטע תפילין.

מוה״ר שלום ברוך ראטבארט הי״ו: כ׳האב געהערט אמאל אז רבי יחזקאל׳ע מערין (כ״ק האדמו״ר מתולעת יעקב זי״ל ומח״ס תפארת יחזקאל) האט געדארפט צו פארן קיין אויסטראליע נאך די קריג, פארן פארן האט ער געהערט אז זוממער איז דארט ווינטער, אזן אזוי פארקערט, האט ער געזאגט אז ער פארט נישט, אז פסח איז נישט בחודש האביב פארט ער נישט אהין, אזן ער איז טאקע נישט געפארן.

רבינו: אין הלכה איז עס נישט קיין עיכוב.

אבער דער מנחת יצחק (ח״י סי׳ ט״ז) האט זיי טאקע געפסקנ׳ט אז זיי זאלן מאכן ברכת אילנות אלול תשרי.

הגר״ח היימליך: דרום אמעריקא האט אויך דעם פראבלעם.

רבינו: יא, ס׳איז די זעלבע ווי דרום אמעריקא.

אין אמת׳ן מ׳זאגט אויף יעדן שבת איז דא א שאלה.

דאם איז שוין יא דא, ס׳איז דא א בעל המאור, פון דעם איז שוין דא, מ׳רעדט שוין פון דעם.[9]

הגר״ח היימליך: דער חזון איש, האט אויף דעם געשריבן, אין יענע צייטן.[10]

---

9 הנה בגמרא לא מצינו שידונו בפירוש היכן הוא מקום התחלת היום, אך במס׳ ראש השנה (דף כ:) יש סוגיה שדנה בעניני קידוש החודש והמולד ולשיטת בעל המאור הכוזרי ועוד ראשונים דברי הגמ׳ שם הם ע״פ הנחה מוקדמת שקו התאריך הוא ב׳קצה המזרח׳ היינו הקצה המזרחי של יבשת אסיה, שמקומו במרחק שש שעות (רבע כדור הארץ - 90 מעלות) מירושלים לצד מזרח שזה מרחק של י״ח שעות (שלשת רבעי כדור - 270 מעלות) מירושלים למערב. במקום זה השקיעה מקדימה שש שעות לירושלים והיום מתחיל לפני ירושלים, ומשם השקיעה שהיא רגע התחלת היום מתקדמת והולכת על פני הכדור עד שחוזרת לנקודה האחרונה שלפני הקו. בנקודה זו שוקעת השמש י״ח שעות אחרי שקיעתה בירושלים והיא השקיעה האחרונה של יום זה. רגע אח״כ השמש שוקעת פעם שניה בקצה המזרח ויום חדש בא לעולם.

10 דהנה כפי המבואר שקו התחלפות היום (קו התאריך) הוא ב׳קצה המזרח׳ והיינו בקצה המזרחי של היבשה הנמשכת מירושלים מזרחה. ופירשו הראשונים שהוא בחוף הים שבסין על שפת האוקינוס. ויש לדון מה נעשה במקום שקו קצה המזרח, והיינו קו החוף, אינו קו ישר אלא מתעקם, וכדרך החופים בכל מקום שאין החוף ישר. וסיבת הספק, דהנה הרז״ה והכוזרי נקטו שני גדרים למקום התחלפות היום, א) קצה המזרח, ב) קו 90 מעלות. ויש לעיין מה נעשה במקום שאין שני ההגדרות חופפות וחוף הים מתעקם ובולט הלאה אחרי קו 90 מעלות, ומהו הגדר הקובע. והכריע החזו״א כדבר פשוט שהדין תלוי בקצה המזרח בפועל, ואין לחדש שע״פ ההלכה יש קו שחוצה היבשה והים באמצע. על פי זה מדגיש החזו״א לאורך דבריו כמה פעמים שהקו שבין הים ליבשה הוא קו התאריך אף שאינו קו ישר ויש ׳קצוות המאריכים׳ ובולטים והקו מתפתל.

וז״ל החזו״א בס״ק ה׳: יסוד הדבר דהתחלת היום הוא בתחילת מזרח היישוב העליון אינו מסתמך על פירוש הרז״ה והכוזרי בסוגיא אלא מיוסד ע״פ דברי היסו״ע בשם כל הראשונים והם לא הזכירו צ׳ מעלות אלא תחילת המזרח, וא״כ איפוא כל ישוב העליון, ובין הקצוות המאריכים למזרח כמו ארץ סיביר כולם מקדימים לירושלים, והים והאיים מאחרים״.

ובאגרות החזו״א כתב גם כן כנ״ל: ״ששטח היבשה אינו הולך בקו ישר, אלא יש לו הרבה בליטות, ועלינו לחקור אם מידת צ׳ מעלות הוא משפט הקיים בכל ההיקף, או שקצה המזרח של היבשה בכל אתר ואתר הוא משפט הקיים להתחלת היום. ומסתבר שאין כאן מקום לקביעת צ׳ מעלות אלא העיקר היא היבשה. יעו״ש.

ולמעשה יש לדון לפי זה מה דינם של אי המתחיל ביישוב וממשיך ובולט מחוץ לגבול היישוב כגון אוסטראליע וחלק מאיי הפיליפינים. והכריע החזו״א שם שגם הוא חלק מהיישוב. וטעמו, לפי שמסתבר שהיישוב המזרחי כולל גם את האיים שמתחילים ביישוב. וכפי שכל בליטה של יבשה שמתחברת ליישוב היא המשך של היישוב, ואין היישוב המזרחי נפסק לפי חיתוך קוים מסויים אלא בהתאם לסיום המציאות של היבשה כך בליטת היבשה של אי המתחיל בתוך היישוב ראוי לראותה כהמשך היישוב. וממילא, קצה המזרח של כלל היישוב הוא בקצה המזרחי של אותו אי.

ובשו״ת נשמת שבת (סימן שד״מ, ח״ז סימן תקכ״א ואילך) אסף הרבה מדברי הפוסקים בזה ונקט שהגם שלהלכה נראה יותר שהעיקר כשיטת הרז״ה וכהוראת החזו״א, מ״מ למעשה יעשה שאלת חכם. וכעי״ז בספרו ישראל והזמנים (מהדורת תשס״ב, פרק י״ג) שאין בידינו להכריע ספק זה, וא״א להקל ביום הראשון שלשיטת המאור הוא יום השבת. והוסיף ״אבל נראה דמי שרוצה לסמוך על הוראת החזו״א ולעשות מלאכה ביום השביעי שלהם יש לו על מי לסמוך דרב גובריה״. ועיי״ש עוד שהביא עצות בכמה פרטים לצאת שתי השיטות. ולענין מזרח סיביר ומזרח אוסטראליע מן הדין א״צ לשנות מהתאריך המקומי וכהוראת החזו״א אבל יש לבעל נפש להחמיר בדאורייתא. וכן לגבי הוואי נקט שם שהעיקר לדינא כחזו״א שא״צ לשנות מהתאריך המקומי, אבל יש מקום לבעל נפש להחמיר בדאורייתא וראוי להחמיר להימנע ממלאכה ביום שישי שלהם וראה שם שדן אף באלסקה, ובנשמת שבת שגם שם

א׳ הנוכחים: ס׳איז געווען א מדובר וועגן יאפאן.[11]

הגר״ח היימליך: ס׳איז דא פון סאטמאר רב עפעס א מיכרא אויף דעם?, מעגטשן זאגן נאך זאכן בשמו, אבער ס׳איז נישט קראנט.[12]

רבינו: כ׳וויים נישט, איך האב נישט געהערט קיין קראנטע זאך איבער דעם.

דאהי זוממער איז דער טאג זייער לאנג, ס׳איז זייער א קורצע נאכט.

הרר״מ רייך: ארום עלף אזייגער איז מוצאי שבת. נאך עלף אפילו, א פערטל נאך עלף.

הגר״ח היימליך: ווינטער איז א קורצער טאג, און זוממער איז זייער א לאנגער טאג.

ווינטער ווערט שוין האלב פיר שבת, און זוממער איז עלף אזייגער נאכט.

רבינו: שבועות איז דארט אין די מקומות א קורצע נאכט, א קליינע תיקון ליל שבועות...

הרר״מ רייך: אנדערע זאגן אז ס׳איז נישטא בכלל קיין נאכט.

א׳ הנוכחים: דער רבי איז געווען אמאל אין אנטווערפן, האט מען גערעדט איבער די שאלה וועגן ספירה ציילן.

רבינו: יא, אין אנטווערפן איז אויך זייער א לאנגער טאג, און אין לאנדאן אויך. ווי מער העכער, מער צו צפון איז לענגער דער טאג זוממער.

הרר״ב ראטבארט: אין געיטסעיד איז טאקע נאך שפעטער.

רבינו: געיטסעיד איז נאך העכער.

הגר״ח היימליך: ס׳איז א פערטל שעה שפעטער. אפילו א האלבע שעה שפעטער.

רבינו: ס׳איז דא פלעצער וואו עס ווערט בכלל נישט אינגאנצן נאכט.

הרר״ב ראטבארט: אין די סקאנדינאלישע מדינות נעבן רוסלאנד.

רבינו: דאס איז נאך העכער.

א׳ הנוכחים אין סידור פון תניא שטייט אז ס׳איז דא פלעצער וואו מ׳טאר נישט מאכן קיין ברכה אויף ספירת העומר נאך חצות, וויל ס׳הייבט שוין אן צו טאגן, זאגט ער, בארצות הצפון זאל מען נישט מאכן קיין ברכה אויף ספירת העומר נאך חצות, עס איז אריין געדרוקט אין סידור.

ראוי לבעל נפש לפרוש בשישי שלהם ממלאכות דאורייתא. ועיין שם שעכ״פ יש להזהר מתרתי דסתרי.

11 כי לפי האמור לעיל נתעוררה השאלה אודות יאפאן שהיא מורכבת מכמה איים העומדים באוקינוס מזרחית לסין, והחזו״א נקט לדינא שכיון שכבר התחיל האוקינוס, ויאפאן היא אי בתוך האוקינוס ואינה מתחילה באיזור של עיקר היבשה, הרי א״א לשייך אותה למזרח וע״כ היא מונה עם המערב, ויום ראשון למנין תושבי יאפאן הוא יום השבת. ועיין במכתביו (קובץ אגרות חלק ג׳ אג׳ קפ״ו) שהרחיב קצת בזה, ומסיק וז״ל: ״בשאנו באים לדון על איי יפאן, א״א בשום צד להאריך את היבשת עד הקו המכניס את האיים האלה, ואין בזה מקום לדון עליו״.

בשנת ת״ש לפ״ק הגיעו ליאפאן יהודים רבים מפולין שהיתה כבושה על ידי הנאצים, ותיכף כשהגיעו התעוררה פולמוס גדול אודות קביעת יום השבת ביאפאן: בעיר קוֹבֶה שביאפאן כבר היתה אז קהילה יהודית, אשר שבתו מלאכה ביום שנקרא ׳יום שבת׳ על פי מנין הימים המקובל במדינה. אולם בתוך קהל הגולים, היו תלמידי ישיבות רבים אשר ידעו שעל פי שיטות מסויימות, צריך לאחר ביממה את מנין ימי השבוע ביאפאן. לפי השיטות האלה יוצא שהשבת ה׳אמיתית׳ ביאפאן חלה ביום שנחשב שם ליום ראשון, והשבת לפי מה שהיה מקובל עד אז ביאפאן, היא למעשה יום שישי.

בני הישיבות פנו אל גדולי הדור בשאלה כיצד לנהוג. בתשובה התקבלו שתי הוראות סותרות. קהל היהודים בקובה נחלק לשתי קבוצות. יוצאי הישיבות הליטאיות, ובראשם תלמידי ישיבת ׳מיר׳ קיבלו את הוראת החזון א״ש, אשר פסק שיש לשנות את מנין הימים ולשמור שבת ביאפאן ביום ראשון. מנגד היו גדולי ישראל שהורו לא לשנות את יום השבת מכפי שהיה מקובל עד אז, בדעה זאת החזיקו כמובן גם תושבי המקום. הרוחות סערו ובסוף הסכימו כולם לשמור שבת ב׳ ימים מספק. שבת אחת ב׳יום שבת׳, וביום ראשון להימנע לכל הפחות מאיסורי שבת חמורים ממלאכות דאורייתא.

אך לקראת יום הכיפורים של שנת תש״א, התעוררה הפולמוס מחדש, כאשר לפי המנין הרגיל חל יום הכיפורים בשנה זו ביום רביעי, אך לפי שיטת החזון א״ש יום הכיפורים חל ביום חמישי. ואף אלו שנקטו לחומרא לשמור שבת ב׳ ימים, אבל לצום יומיים ברציפות זה כבר סכנת נפשות. בינתיים הרבה מהיהודים עברו בפקודת השלטונות ביאפאן לגעטא שאנגחאי שבסין, ויצאו מן הספק. אבל היהודים שנשארו בקובה שלחו טעלעגראם דחופה לגדולי הרבנים בארץ ישראל להשיב להם כדת מה לעשות.

החזון א״ש עמד בקשר ישיר עם תלמידי ישיבת מיר, שפנו אליו בשאלה כיצד לנהוג וקיבלו עליהם את פסיקתו. התברר שהוא הקדים ושלח בעצמו ליאפאן טעלעגראם בזה״ל: ״אחים יקרים, אכלו ביום הרביעי וצומו צום יום הכיפורים ביום החמישי ואל תחושו לשום דבר״. אמנם רוב תושבי המקום קיבלו שצריכים לצום ביום רביעי, והיו כאלו שחששו לצום בב׳ הימים, או לאכול ביום חמישי פחות מכשיעור.

12 בענין דעת רביה״ק בעל דברי יואל זי״ע בזה, עיין בספר אסיפות דברי יואל (עמ׳ ק״ח ואילך) שמביא שם שמרן רביה״ק חזר בו ממה שסבר בתחילה כהחזו״א. ועיין שם שהורה שא״צ להחמיר ואף בדאורייתא. אמנם בס׳ ישראל והזמנים הביא כמה עדויות שמסרו שמרן רביה״ק בעל דברי יואל זי״ע כן צידד וחשש כהחזו״א. ואף לדינא פסק שהוא ספק דאורייתא וא״א להקל דלא כהחזו״א. אך מסיק דהרוצה להקל ע״פ החזו״א לעשות מלאכה בשביעי שלמנין יאפאן ״יש לו על מי לסמוך דרב גובריה״.

רבינו: אבער דאס טרעפט מען שוין אין די פוסקים, ווייל ס׳האבן געווואוינט אידן בימים ההם דארט אויך, אין רוסלאנד איז אויך אזוי, דארט אין פעטעסבורג איז אויך זייער לאנג דער טאג.

הגר״ח הייטמליך: מ׳האט נאך אלץ געהאלטן צוויי אן זיבעציג (כשיטת ר״ת להתחלת הלילה) אלעמאל, אפילו אין די פלעצער אויך?

רבינו: דארט דארף מען נאך האלטן נאך מער.

דער קדושת יו״ט האט בכלל געהאלטן טאקע מער,[13] דער קדושת יו״ט האט נישט געהאלטן דעם זמן ביי צוויי אן זיבעציג, ער האט מחמיר געווען, ווייל צוויי אן זיבעציג איז דאך געבויעט אז ס׳איז אכצן מינוט א מיל, אז ס׳איז פיר אן צוואנציג איז זעקס אן נייניציג, אן טאקע אזוי האט ער געהאלטן, אין שטאט אין סיגוט איז געווען נייניציג מינוט, זעהט אויס אז ער האט אנגענומען אז ס׳איז צוויי אן צוואנציג מיט א האלב, אזוי ווי די שיטה. דער זמן אין סיגוט איז געווען נייניציג מינוט נאך די שקיעה.

הגר״ח הייטמליך: אין ערב שבת וועט האט מען געציינדן די ליכט?

רבינו: ביי די שקיעה האט מען געציינדן, מ׳האט נישט געווואוסט אינדערהיים פון צו ציינדן פאר די שקיעה.

כ׳האב געהערט נאכזאגן אז דער פעטער ז״ל האט געציינדן ליכט, ס׳איז אויסגעקומען אז די רביצין איז נישט געווען אינדערהיים, און ער האט געציינדן ליכט שפעט.

הגר״ח הייטמליך: אין אמעריקא נאך די תקנה פון די פופצן מינוט?

---

13 בלקוטי תוספות יו״ט (בסו״ס קדושת יו״ט הנדמ״ח) מובא בשם מרן הדבר״י זי״ע, שכן נהג אביו הגה״ק הקדושת יו״ט זי״ע, להחמיר (לעצמו) בעשיית מלאכה, עד חצי שעה (או י״ח מינוט) לאחר זמן רבינו תם.

וז״ל מרן ז״ל בדברי יואל (למוצאי יו״כ אות צד): אבא מארי זלה״ה היה מנהגו להאריך בתפלת נעילה עד חצי שעה אחרי צאת הכוכבים. ומעולם היה נפלא ממני טעמו של דבר מהיכן מקור מוצאו של מנהג זה, ואבא מארי זלה״ה היה דייקן בזמניו בשאר ימות השנה, ומדוע דוקא במוצאי יו״כ היה מתאחר בתפלתו. ואחר זמן הגיע לידי ספרי הרמב״ם ז״ל שנדפסו מחדש עם פי׳ הרבינו מנוח, ומצאתי ראיתי שאכן מנהג זה מקורו הערה מדברי הקדמונים ז״ל.

וז״ל הרבינו מנוח בפי׳ על הרמב״ם (הל׳ שביתת עשור פ״א), וראינו קדמונינו החסידים ז״ל שהיה מנהגם להתחיל ולצום מבעוד יום ולהאריך בתפלה עד שיעור חצי שעה ועוד מן הלילה של מוצאי יוה״כ וכו׳, ואע״פ שחותם והוא אחר יציאת הכוכבים, אין כאן משום ברכה לבטלה, שהרי קודש הוא אע״פ שהוא אחד עשר ודאי, עכ״ד. ושמחתי בדבר כמוצא שלל רב שמצאתי מקור למנהגו של אבא מארי זלה״ה, ע״כ.

רבינו: יא.[14]

---

14 הנה בעיירות ששימש מרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל ברבנות באייראפע הורה מרן ז״ל לקבוע זמן הדלקת הנרות סמוך ממש לשקיעת החמה, אולם אחר שקבע משכנו בארה״ב הצטער לראות האיך שהרבה יוצאי מדינות אייראפע נמשכו אחר יושבי הארץ לשנות מדרכי אבותיהם ורבותיהם הק׳ מדור דור להמתין בעשיית מלאכה במוצש״ק עד ע״ב מינוט מהשקיעה, לכן בשנת תשי״ד לפ״ק התקיימה אסיפת רבנים של גדולי ישראל משרידי דור הקודם בביתו של מרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל לקבוע את זמן ההדלקה כרבע שעה לפני השקיעה, וזמן מוצאי שבת ע״ב מינוטין אחרי השקיעה, ואמר שלא נכון להקדים זמן ההדלקה לפני זמן זה, ומאז התחילו להדפיס בכל שנה עפ״י הוראתו לוח הזמנים של הדלקת הנרות ושל מוצאי שב״ק כפי הזמן שהוקבע, ורבינו החמיר לעצמו שלא עשה שום מלאכה בפרהסיא בערש״ק אחר זמן הדלקת הנרות שנקבע על ידי התאחדות הרבנים.

ופירסמו אז ברוז מפסק זה אשר עליו חתם אז מרן רביה״ק בעל דברי יואל ז״ל ואתו עמו עוד מ״ו רבנים גאונים וצדיקים פליטי חרב יוצאי אונגארן וגאליציע (תצלום מקול קורא זה נדפסה בזמירות דברי יואל ח״א עמ׳ תי״ב), וזהו נוסח המודעה: ״מודעה רבה לאורייתא, בועד אסיפת הרבנים שהתקיימה אור ליום ד׳ סדר טהרה ד׳ ניסן תשי״ד לדון בדבר פרצת שמירת שבת קודש היינו זמן הדלקת הנרות בעש״ק וזמן היתר מלאכה במוצש״ק, אחר שנשאו ונתנו בדבר בפלפול הלכה באו לידי מסקנא בהחלטה גמורה ופסק הלכה על פי חוו״ד עפ״י דתוה״ק אשר זמן הדלקת נרות בעש״ק יהי׳ רבע שעה (15 מינוט) קודם שקיעת החמה של יום עש״ק וזמן היתר מלאכה במוצאי שבת קודש היא 72 מינוט מזמן השקיעה של מוצאי שבת קודש, לזה באנו הח״מ לפרסם את אשר מצאנו על פי דעת תורה הקדושה והשי״ת יהי׳ בעזרנו לשמור את השבת כהלכתו ובוכות זה נזכה לגאולה שלימה בקרוב ולראות בשמחתן של ישראל וישועתן״.

ועי׳ בהג״ה שנדפס ע״פ פקודת מרן רבינו ז״ל בס׳ דרך החיים בדיני זמן הדלקת הנרות, ונדפס גם בשו״ת דברי יואל (האו״ח סי׳ י״ח), שאף שמעיקר הדין ההלכה כדעת ר״ת שאחרי השקיעה הראשונה עדיין יום גמור, וכן הוא דעת רוב הראשונים וכן נפסק בשו״ע או״ח (סי׳ רס״א) וכו׳, אמנם ראוי לחוש לחומרא לשיטת הגאונים וסייעתם שסוברים שמתחילת השקיעה ראשונה כבר בין השמשות, לכן יש להקדים הדלקת הנרות בעש״ק קודם שקיעה הראשונה כדי לצאת דעת הגאונים, ובפרט באיסור חמור דאורייתא עיי״ש.

אך מתחילה לא היתה דעת רבינו נוחה להקדים זמן ההדלקה הרבה לפני השקיעה, דמאחר שמעיקר הדין קיימא לן כשיטת ר״ת, ולדידי׳ זמן צאת הכוכבים הוא ע״ב מינוטין אחרי השקיעה, ונמצא דפלג המנחה שהוא כשיעור שעה ורבע לפני צאת הכוכבים הוא כג׳ מינוטן לפני השקיעה, והרי קיימא לן בשו״ע או״ח (סי׳ רס״ג ס״ד) שאין להקדים להדליק לפני פלג המנחה, ומבואר בשו״ע הרב (סי׳ רס״א ס״ה) שאף לאלו המחמירים כשיטת היראים ופורשים ממלאכה הרבה לפני השקיעה, מכל מקום לא יצאו מצות נר שבת אם הדליקו לפני פלג המנחה לשיטת ר״ת, וצריך לכבותו ולחזור ולהדליקו עייי״ש, ולכן הי׳ באמת המנהג ברוב המקומות באייראפע להדליק אחרי זמן פלג המנחה סמוך ממש להשקיעה.

אין די גאס, ברבים, איז ער נישט געגאנגען מיט א שטעקן, אבער ער האט געצינדן ליכט שפעט.

הגר"ח היימליך: און ביי א ברית ווען א קינד איז געבוירן געווארן ביי די שקיעה?

רבינו: אינטערסאנט, ער האט אמאל געפרעגט דעם טאטן ז"ל, ווי אזוי ער געדענקט פונדערהיים, ער האט מחמיר געווען פון די שקיעה, אפאר מינוט קען מען נאך מקיל זיין אזוי ווי ביי א הפסק, אבער אזוי האט מען מחמיר געווען.[15]

דער טאטע האט אמאל געזאגט ווען ס'איז געווען דער אכטער טאג און מ'האט פארשפעטיגט א ברית, און ס'איז געווארן נאך די שקיעה און ער האט געהייסן מל"ן, אזוי האט דער טאטע געהייסן טוהן הלכה למעשה.[16]

הגר"ח היימליך: ווי שפעט איז געווען?

רבינו: ס'איז שוין געווען אפאר מינוט נאך די שקיעה און ער האט געהייסן מל"ן, אין קרית יואל איז געווען די מעשה.

א' הנוכחים: מ'האט געווארט אויפן טאטן פונעם קינד, דער טאטע איז נישט געווען?

רבינו: ניין, דאס קינד איז געווען געהאל, ס'איז געווען אזא מעשה, ס'האט זיך פארשלעפט דער ברית, ס'איז שוין געווען נאך די שקיעה און ער האט געהייסן מאכן דעם ברית.

הגר"ח היימליך: אבער ביי א קינד וואס איז געבוירן געווארן נאך די שקיעה איז אנדערש געווען?

רבינו: ביז אפאר מינוט נאך די שקיעה האט מען מקיל געווען.[17] דארט איז גרינגער, ווייל מ'קען אריין טראכטן,

---

אולם אחרי חורבן אייראפע מעת שנעקרו גליות שלימות ממקומם, וקבצו לארה"ב הרבה מאחינו בית ישראל מכל המדינות, ואנשי ארה"ב שדרו שם מלפנים היה מנהגם להקדים זמן ההדלקה בערב שבת י"ח מינוטן לפני השקיעה, ומחמת ריבוי הדעות וחילוקי המנהגים, נקבע אז ע"י מרן רבינו ז"ל זמן ההדלקה כרבע שעה לפני השקיעה, כדי לצאת גם שיטת היראים שדעתו שזמן בין השמשות הוא כג' רבעי מיל לפני השקיעה, כמובא במג"א (סי' רס"א סק"ט) והוא כי"ג מינוטין וחצי לפני השקיעה, ועוד מינוט וחצי למשך זמן ההדלקה, אמנם רבינו לא רצה להסכים להשוות זמן ההדלקה עם תושבי המדינה שמדליקין י"ח מינוטין מקודם, שא"צ להחמיר כ"ב, וחוץ מזה אין מהראוי שיהי' זמן קבוע השוה לכל הקהילות, שבזה נחשב כקבלת שבת של כל העיר, שהדין נפסק בשו"ע או"ח (סי' רס"ג סי"ב) שאם רוב בני העיר קבלו שבת, המיעוט נמשכים אחריהם בעל כרחם ואסורים במלאכה, וע"כ היות שיש בעיר הרבה מחללי שבתות ר"ל, למה לנו להוסיף זמן מרובה שאין חייבים בה מעיקר הדין, וע"י אנו מכשילים אותם בזמן מרובה ביותר בחילול שבת, ולעומת זאת השומרי שבת המועטים באמעריקא מכשילים בזה אף את המעט במה שמקדימין להם הזמן, כי עי"ז יקדימו ג"כ את זמן מוצאי שבת, וע"כ יותר טוב שלא יהיה זמן קבוע שוה לכל בני העיר, ולא יחשב הי"ח מינוטין בקבלת שבת של כל הקהל. וגם הורה רבינו שהציבור יקבלו עליהם הט"ו מינוטין רק לחומרא ובלי נדר, בכדי שאם יעשו מלאכה אח"כ לא יהיו כעוברים על נדרם ח"ו.

ומה שעי"ז מקדימין זמן ההדלקה לפני פלג המנחה, אמר רבינו דיש לסמוך ולומר דעיקר הטעם שאין מקדימין להדליק בעוד יום מפורש בשו"ע שאז אינו ניכר שמדליק לכבוד שבת, וא"כ אפשר שזהו רק ביחיד המדליק, אבל כשכל בני הקהל מדליקין אז לכבוד שבת, שפיר ניכר שהוא לכבוד שבת, וכן נראה בפמ"ג (סי' רס"ג סק"י) עיי"ש. ועוד יש לסמוך על שיטת הלבוש המובא במג"א (סי' רל"ג סק"ג) דמחשבין זמן פלג המנחה כשעה ורבע לפני השקיעה השני' דהיינו י"ג מינוטין וחצי לפני צאת הכוכבים, וכ"ה במג"א (סי' תמ"ג סק"ג) עיי"ש, ולפי חשבון זה עולה זמן פלג המנחה מינוט וחצי לפני זמן ההדלקה, וע"כ הי' רבינו אומר שאין נכון להקדים עוד ולהדליק לפני רבע שעה קודם השקיעה שאז זמן הדלקה של כל בני הקהל.

15 עי' בס' קדושת יו"ט הנדמ"ח, בלקוטי תוספות יו"ט, בשם מרן הברך משה ז"ע: לענין מילה בשבת כשהוולד נולד בערב שב"ק [או בשב"ק] אחרי השקיעה, הורה בק"ד מרן מאטמאר זי"ע להחמיר הן כשיטת הגאונים והן כשיטת ר"ת, ובכל ספק ציוה למול ביום א'. והיה רבינו ז"ל אומר שבאמת יש לו ספק עצום בדבר איך לעשות בברית מילה, וגם אין לו על זה קבלה מאביו הק' ז"ל, והרבה פעמים התמרמר שאינו זוכר את דעת אביו ז"ל בזה, ועל כן הוא נוהג להחומרא, ע"כ.

16 תחת אחד השיחים של כ"ק מרן רבינו שליט"א כבר הזכיר רבינו כמה פעמים שדעת רבותינו להחמיר כשהתינוק נולד אחר השקיעה, למול ביום שלאחריו, אך כשנתאחרה הברית, יש להקל עוד למול עד אחר השקיעה, ומבאר שם כי למול בתוך ח', הוא חמור יותר מלמול בלילה שבדיעבד יצא, כד' הט"ז והש"ך ושאר פוסקים (ביו"ד סי' רס"ב) עיי"ש באריכות. ועי' עוד בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ד אות ד).

ואגב עיין בס' שיח זקנים (ח"ו עמ' נ"ו) שהרה"צ רבי חיימ'ל מטשעחויב ז"ל הגיע פעם א' באמעריקא לבקר אצל רביה"ק בעל הדבר"י ז"ל, וסיפר לו שהיה אצל דודו הרה"ק המהרי"ד מבעלוא ז"ל ובסעודה שלישית כשגמר לומר תורה, והביאו הנרות כנהוג, אמרו לו אז יענקל האט געבארן א בן זכר, שאל המהרי"ד מתי נולד, לפני יצוה או לאחר יצוה [הייט הומר יצוה צור חסדו]. ענו לו שנולד קודם יצוה, אמר הרה"ק א שבת'דיגער ברית, שאל רבינו את הרה"צ רבי חיימ'ל, יצוה איז א זייגער?, ענה, מסתמא היה יודע מתי הוא אומר יצוה, ע"ש.

17 ויש לציין בענין זה מה שסיפר כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א תחת אחד השיחים עם מרן רבינו שליט"א: דער סערדאהעלער רב (הגה"צ רבי משה נישלאס ז"ל ששימש ברבנות בשיכון סקווירא) האט מיר דערציילט אפאר מאל אז ער איז געווען אמאל ביים פעטער דער סאטמארער רב ז"ל און מ'האט געשמועסט וועגן דעם אז אויב ס'געבוירן נאך די שקיעה הייסט ער שוין מאכן דעם ברית דעם אנדערן טאג. אינמיטן שמועס האט דער סערדאהעלער רב אים געפרעגט צי אלע יארן אינדערהיים האט מען זיך אויך אזוי געפירט? האט דער סאטמארער רב אים געענטפערט: אינדערהיים נישט. און ער האט דערציילט אז ער איז געווען אמאל אויף א שבת ביים עלטער זיידן (הרה"ק רבי ישכר חנ) ז"ל אין בעלזא, און נאך שבת איז א איד אריינגעקומען פרעגן אז שבת שפעט פארנאכטס האט

הויציא ראשו איז כילוד, ווילאנג דער לידה האט געדויערט, דער לידה דויערט אויך, במילא קומט אויס אז ס׳קען זיין אז ס׳איז נאך פריער, במילא דארט איז גרינגער.

א צייט צוריק האמיר געהאט אזא אינטערעסאנטע שאלה, ס׳איז נישט געווען שבת, ס׳איז געווען אינדערוואכן, ס׳איז געבוירן געווארן א צווילינג, צווי אינגלעך, איין קינד איז געבוירן געווארן פאר די שקיעה, און דאם צווייטע קינד איז געבוירן געווארן נאך די שקיעה, און ביידע זענען געווען גענוג גרויס אז מ׳האט געקענט מאכן דעם ברית ביום השמיני בעתו ובזמנו. איז געווען אזוי, איינס האט מען געמאכט איין טאג, און דאם צווייטע האט דער זעלבער אבי הבן געמאכט דעם אנדערן טאג, ס׳איז געווען אינגאנצן א הפרש פון אפאר מינוט, איינער איז געווען עלטער פונעם צווייטן לאמיר זאגן מיט א פופצן מינוט, אבער איינס איז געבוירן געווארן אפאר מינוט פאר די שקיעה און איינס איז געבוירן געווארן אכט צי נייַן מינוט נאך די שקיעה.

הגר״ח הייכמליך: האט מען געמאכט דעם צווייטן ברית א טאג שפעטער, מ׳האט מחמיר געווען אלם נאך די שקיעה.

רבינו: יא, דאם צווייטע קינד האט געשפעטיגט די שקיעה ביי די לידה, איז דער ברית געווען א טאג שפעטער.

אונז האבן מיר געהאט אמאל אויך אן אנדערע שאלה, ס׳איז געווען א ברית ביום השמיני, און אינדערפרי האט אויסגעזעהן אז ס׳וועט נישט זיין היינט דער ברית, דאם קינד איז געווען היבש געהל, און דער פאטער האט געזעהן אז מ׳קען נישט מאכן דעם ברית, איז ער אוועק געפארן צו דער ארבעט, ער איז געגאנגן ארבעטן ווי אן אנדערן טאג, ער קען דאך נישט מאכן דעם ברית, ס׳איז געווען א ווינטער טאג, און במשך פונעם טאג איז דאם קינד געווארן מוכשר למילה, ס׳איז למעשה געווארן בעסער, און דער מוהל איז געקומען זאגן אז מ׳קען מאכן דעם ברית, אבער דער טאטע איז דאך נישטא, האט מען אנגערופן דעם טאטן דארט אין די ארבעט אז ער זאל קומען, איז ער געקומען צופארן, און ער שטייט אין טרעפיק אינמיטן וועג, מ׳איז אנגעקומען צום ברית און דער טאטע איז נישטא, וואם טוהט מען? ער האט במציאות נישט ממנה געווען קיין שליח, נו ווי קען מען מל׳ן יענעם׳ס קינד?, בקיצור עס איז געווארן א שווערע שאלה, וואם טוט מען דא?.

ס׳איז נאך דעמאלטם נישט געווען אזוי קיין סעלפאן׳ס אזוי ווי היינט וואם מ׳קען זיין בקשר, מ׳האט נישט געוואוסט ווי ער האלט, מ׳האט נישט געוואוסט צי מ׳קען גיין מל׳ן.

ווייל אזוי איז דאך די הלכה אז ווען דער טאטע וויל נישט מל׳ן איז דעמאלטם מל׳ט בית דין דאם קינד, אבער דא ווייל ער דאך מל׳ן, איז מיט וואספארא רעכט קען מען דאם טוהן? האט מען געהאט א שווערן פראבלעם, מ׳האט זיך נישט געוואוסט קיין עצה צו געבן, מ׳האט געווארט ביז די לעצטע רגע.[18]

הגר״ח הייכמליך: און, וויזוי האט מען זיך למעשה אן עצה געגעבן?

רבינו: ס׳איז טאקע געווארן זייער שפעט, און צום סוף איז ער אנגעקומען ממש צו די שקיעה.

ס׳איז מיר שוין אבער צוויי מאל יא אויסגעקומען צו מאכן א ׳להכניסו׳ אויף קינדער פון אנדערע עלטערן.

הגר״ח הייכמליך: אויך ווען דער טאטע האט נישט געקענט אנקומען?

רבינו: איינמאל איז געווען ווען דער טאטע איז געווען אין שפיטאל, ער האט געהאט אן עקסידענט, און נאכדעם איז ער געווען אין שפיטאל א שטיק צייט, ס׳איז געווען א שבת׳דיגער ברית, האט ער נישט געקענט קומען.

און איינס נעבעך איז דער פאטער נישט געווען, ס׳איז געווען א ישמח האב בגן עדן. דער טאטע האט שוין נישט געלעבט, ס׳איז געווען זייער א מרוגש׳דיגע ברית, ס׳איז געווען זייער מרוגש׳דיג, ס׳זאל מער נישט פארקומען.

איך האב דעמאלטם געזומען דעם מוהל (הרה״ח ר׳ אהרן וויים הי״ו מקרית יואל, מוהל מומחה) און אים באצאלט אלם א שליח בית דין.

ער געהאט א קינד, ווען ער זאל מאכן דעם ברית, צי שבת אדער זונטאג? האט דער עלטער זיידע ז״ל אים געפרעגט צי נעכטן ערב שבת האט מען שוין געהאט געדאוונט מנחה אין דעם זמן? האט דער איד געזאגט אז ניין. האט דער עלטער זיידע ז״ל געזאגט: ״דעמאלס קען מען נאך מאכן דעם ברית אום שבת״. האט דער סאטמארער רב געזאגט אז אין בעלזא האט מען געדאוונט מנחה ביז ׳א שעה נאך די שקיעה...׳. האט ער זיך כאילו ווי פארענטפערט אז דאס איז געווען אינדערהיים, אבער היות דא אין אמעריקא זענען געווען די רבנים וואס האבן געזאגט אז ס׳איז שוין ׳ודאי לילה׳, זאל איך הייסן נאך מאכן א ברית דעמאלס אום שבת? כ׳וויל נישט מאכן קיין מחלוקת, און דערפאר האט ער דא מער מחמיר געווען אין דעם פרט.

18 עי׳ בשו״ת שבט הלוי (ח״ה יו״ד סי׳ קמ״ח) שמסיק גם כן להלכה כדעת מרן שליט״א, וז״ל: ולהלכה פשיטא דביום השמיני בשאין ברור דאב ודאי לא יבוא צריכים להמתין בין אם האב מוהל בעצמו בין אינו מוהל בעצמו, והיינו עד שעה קטנה לפני בין השמשות.

ומן הענין לציין שכשמרן רבינו שליט״א ביקר בארה״ק בשנת תשס״ג, הלך לבקר את הגאון בעל השבט הלוי זצ״ל ובתוך א׳ השיחים דנו בנידון זה אם צריך להמתין להאב או לא.

דער פעטער ז"ל האט אויך געמאכט דעם 'להכניסו' ביי א ברית ר' נפתלי לעבאוויטש"ס ברודער, ר' ברוך מרדכי (שהל"ח ביום שב"ק פ' קרח דהאי שתא), דער צעהלימער רב ז"ל איז געווען מוהל און דער פעטער ז"ל איז געווען סנדק, און ער האט געמאכט דעם 'להכניסו' אזוי מיט א רגש קודש.

לכאורה איז דאס געווען דאס איינציגסטע מאל ווען ער האט געמאכט די ברכה.

מוה"ר אברהם משה פאלקאוויטש הי"ו: דער רבי דער ברך משה ז"ל האט אויך געמאכט אזא להכניסו ווען דער אבי הבן האט שוין נעבעך נישט געלעבט, דאס איז געווען ביי ר' שלמה אברהם כהן ע"ה ווען זיין קינד איז געבוירן, ער הייסט טאקע אויך ווי דער פאטער. און ס'איז געווען דארט דער זיידע ר' יענקעלע כהן (מעיה"ק ירושלים ת"ו), ער איז אויך דארט געווען, ער האט געבעטן דעם רבי'ן זאל מאכן די ברכה.

רבינו: דאס קומט נישט פארן זיידן. דארט וואו איך בין געווען איז אויך געווען א זיידע, אבער אין אזא פאל קומט דאס נישט פארן זיידן.

ס'איז דא אין א תשובה פון רבי עקיבא איגר א שמועס איבער דעם (שו"ת רעק"א סי' מ"ב), אז ביי א פלאץ וואו עס איז נישטא קיין טאטע נאר ס'איז דא א זיידע, צי דער חיוב איז אויפן זיידן אדער אויפן סנדק.

דער רמ"א (יו"ד סי' רס"ה ס"א) זאגט אז דער סנדק מאכט דעם להכניסו.[19]

הרר"מ פאלקאוויטש: ביים רבי'ן דער דברי יואל ז"ל איז געווען א מעשה, א קינד איז געבוירן געווארן דעם צווייטן טאג ראש השנה ביי צווי און זיבעציג אויפ'ן שבת אריין, די שאלה איז געווען וועגן מאכן א ברית אום יום הקדוש, און לכאורה ס'איז געווען זעקס זיבן מינוט נאך צווי און זיבעציג אבער דער רבי האט געזאגט וואם מיינסטו? דער דאקטער שרייבט אויף ווען ס'איז הויציא ראשו, דער דאקטער שרייבט אויף נאך וואם ער וואשט זיך אפ די הענט, זאגט ער, ס'קען זיין אז דאס קינד איז נאך געבוירן געווארן מבעוד יום פאר צווי און זיבעציג, ווי אזוי גייט מען מאכן יום הקדוש א ברית? און ער האט געהייסן מאכן דעם ברית ממחרת יום הכיפורים.

רבינו: דארף מען דאס צו ווייסן ווען זיי שרייבן אויף. בכלל דאס קומט פאר אז מ'גייט פרעגן דעם דאקטער ווילאנג עם האט געדויערט, מ'מוז צוקומען צו פרעגן דעם דאקטער, דאס איז אן עקסטערע שאלה, צי ער האט נאמנות, עס ווערט קאמפליצירט מ'דארף וויסן צי א גוי'שער דאקטער האט נאמנות, צי אומן בדבר אומנתו האט נאמנות, ס'איז דאך נישט מסיח לפי תומו, מ'גייט דאך אים פרעגן, וואם איז זיין נאמנות.

אונז האמיר איינגעפירט ביי די שחיטה, ביי אונז אין אמעריקא וואו מ'שחט, איז דא דארט נאך די שחיטה ווי מ'צוטיילט די חלקים, מ'שניידט אפ דעם קאפ, און מ'לייגט ארויף א נומבער אויף דעם קאפ, און א נומבער אויף די בהמה, א נומבער אויף די אנדערע חלקי גוף הבהמה, און נאכדעם איז מען בודק די ראיה פון די בהמה, און אמאל קומט עס אויס טריפה, און אמאל כשר, און אז עס קומט אויס כשר, נעמט מען דעם קאפ, און אז עס קומט אויס טריפה לייגט מען עס אוועק, האב איך געזאגט וואספארא נאמנות האט עס צו וויסן אז דאס איז די זעלבע נומבער, מ'פארלאזט זיך אז דער גוי האט ארויף געלייגט דעם נומבער, ס'איז דאך א דאורייתא... (וגוי אינו נאמן להתיר איסור תורה (ב"ק קיד:), ועי' סי' צ"ח ס"א). האמיר איינגעפירט דארט ביי אונזער שחיטה אז ס'מוז זיין געלייגט דורך א איד.

דער צעהלימער רב (בשו"ת מגדלות מרקחים יו"ד סי' ב') האט א תשובה ווען דעם, ער זאגט טאקע אזוי אז ביי א דאורייתא נוצט נישט קיין מירתת, ברענגט ער אז אין יו"ד סימן ס"ט ברענגט דער רמ"א ווייל ס'איז נאר א דרבנן. אבער ס'איז א חידוש אז מ'פארלאזט זיך אויף א גוי איבערא!.[20]

---

19 וז"ל הרמ"א שם: ואם אין אבי הבן אצל המילה, יש מי שאומר שאדם אחר מברך ברכה זו, דהרי הבית דין מצווין למולו (רמב"ם בשם י"א). ונוהגין שמי שתופס הנער מברך ברכה זו (טור ובשם ראב"ד והגהת מיי' בשם סמ"ק).

20 עיין מש"כ (שם) בתשובתו: הנה לענ"ד הדין עם כבודו ואבאר בקיצור נמרץ בכמת הפנאי, הנה לכאורה הי' אפשר להתעקש ולומר דאין כאן רק חששא דרבנן, מחמת דרוב הנשחטים המה כשרים, וא"כ אפי' נמצא שם ראש בלא סימן או שיש חשש שמא נתחלף הסימן או שלא דקדק הגוי יפה ונתן סימן אחר על הראש, מ"מ בטל ברוב שאר הראשים, וא"כ כשר מדאורייתא ואין כאן רק חשש דרבנן, מחמת שהלשון הו"ל התיכה הראוי' להתכבד ופסקי' כהרמ"א (בסי' ק"א) דפסק כהיש אומרים שהביא המחבר שגם התיכה חיה הו"ל התיכה הראוי להתכבד, וא"כ אם כאן רק חששא דרבנן, והלא קיי"ל דבאיסור דרבנן נאמן עכו"ם במסיח לפי תומו, כן הי' אפשר לומר.

אבל באמת זה אינו דהפמ"ג בשעה"ת מבאר דלא שייך ביטול ברוב רק באם הי' ההיתר מבורר קודם התערובות, משא"כ שלא הי' מבורר, וא"כ בנ"ד הלא ההיתר לא הי' מבורר מעולם ול"ש ביטול, וא"כ יש כאן חשש דאורייתא ואין הגוי נאמן במסל"ת, ועוד דמסל"ת בלא"ה לא שייך הכא, הדא דמסל"ת ל"ש אלא באין שואלין אותו כמבואר באהע"ז (סי' י"ז סע' ע"ו בר"מ"א שם), ועוד כיון דהוא ממונה על כך, א"כ בלא"ה ל"ש מסל"ת כיון דפרנסתו תלוי בזה, א"כ מוכרח לומר שדקדק יפה שלא לטעות,

א' הנוכחים: וואס איז דא אויפן קאפ, די צינג?

רבינו: יא, די באקן און די צינג, אוודאי ווען ס'איז נאר די ביינער איז נישט קיין נפקא מינה, אבער ס'איז פלייש וואס איז עובר לסוחר...

ביי אונז האמיר איינגעפירט אז אידן זאלן זאלצן אויך, און נישט גוים.[21]

הגר"ח היימליך: אלץ די יראת שמים.

רבינו: יא, ס'איז דא נאר אידישע זאלצער'ס.

הגר"ח היימליך: דא אין מאנטשעסטער ביי אונז איז אויך אזוי.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

וכירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן סייעתא דשמיא, ס'זאל זיין הוראתו בקדושה, דער אויבערשטער זאל העלפן ברכה והצלחה מיט אלעם גוטן.

ואיחל רבינו לחיים להראה"ק מוה"ר עקיבא משה רייך הי"ו

ולפגן ראה"ק הרבני הנכבד מוה"ר יהושע וואלדמאן הי"ו

הרש"ב: זיין טאטע האט געבויעט דער תלמוד תורה פאר חינוך הבנים דא אין מאנטשעסטער, ער האט אסאך געטוהן, ער האט געהייסן ר' בערל וואלדמאן.

ודיברו אחדות מקורות משפחתם

מוה"ר יהושע וואלדמאן הי"ו: אונז שטאמען מיר פון פראנקפורט, פון דייטשלאנד, דער זיידע האט געהייסן ר' זעליג וואלף וואלדמאן.

הרש"ב ראטבארט: זיי זענען געווען בעלזער חסידים, זיי זענען געקומען נאך די ערשטע קריג קיין דייטשלאנד, פון ראזוואדאוו.

רבינו: זיי זענען געקומען פון גאליציע, אסאך אידן האבן געוואוינט אין דייטשלאנד נאך די ערשטע קריג. דער וואויידסלאווער רב (כ"ק הגה"צ רבי ישכר בער ראטענבערג זי"ל אבדק"ק וואויידיסלאוו) האט אוך געוואוינט אין דייטשלאנד, דער וואויידיסלאווער רב האט געוואוינט אין קעלן.

הרה"ח ר' שמואל הכהן פריעדמאן, משב"ק: ער האט געוואוינט ביים שווער ביים שאצער רבי'ן (כ"ק אדמו"ר רבי שלום מאסקאוויטש זי"ל משאץ).

רבינו: יא ער איז געווען דארט דער רב פאר די גאליציאנער אידן, אסאך אידן האט געוואוינט דארט.

הרש"ב ראטבארט: דער חלקת יעקב הרב ברייש זי"ל האט אוך געוואוינט דארט.

רבינו: ער איז געווען רב אין א שטעטל דארט אין דייטשלאנד.

הרש"ב ראטבארט: שבת האט מען אים באמקל'ט, ער איז אנגעקומען דארט ערגעץ אויף דאטשע און מ'האט אים אנגעקלאפט, האט ער געזאגט דא בלייבט ער נישט, איז ער אוועק געפארן פון דייטשלאנד און ער האט זיך געצויגן קיין שווייץ, וואו מ'האט אים אויף געמומען דארט פאר א רב, און דורך דעם איז ער מיט זיין משפחה געראטעוועט געווארן.

רבינו: ס'איז געווען גרויסע עניות אין גאליציע, גרויס עניות, אידן האבן נישט געהאט קיין עסן, און דארט איז געווען מער פרנסה.

הרר"י וואלדמאן: מיין זיידע ע"ה האט געהאט א ספרים געשעפט אין פראנקפורט.

רבינו: ס'איז געווען א חסידיש ביהמ"ד אין פראנקפורט?

הרר"י וואלדמאן: דאכט זיך מיר אז נישט, כ'ווייס אז ס'איז געווען צוויי בתי מדרשים דארט, אזוי ווייס איך.

רבינו: חסידים האבן זיך געמאכט בתי מדרשים איבעראל, כ'ווייס נישט צי אין פראנקפורט, אבער אין אין אנדערע מקומות אין דייטשלאנד איז געווען חסידישע בתי מדרשים. איבעראל וואו ס'איז געווען חסידים האבן זיי נישט געקענט דאוונענען מיט די אנדערע, מ'האט זיי געראפן די אסט–אידן, אזוי האט מען זיי געראפן, אזא כינוי האבן זיי געהאט, 'אסט' מיינט 'מזרח' אויף דייטש, זיי זענען געקומען פון מזרח אייראפע, די אסט–אידן.

שוין, ס'זוערט שפעט, א גוטן טאג אייך.

הגר"ח היימליך: א יישר כח, דעם רבי זאל אונז איבערלאזן א השפעה וואס זאל בלייבן דא אויף די גאנצע שטאט, אזוי ווי ס'איז אין די גאנצע וועלט.

רבינו: זייט געזונט, הצלחה מיט אלעם גוטן, מ'זאל הערן בשורות טובות.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

ועוד הא יודע שהאיסור וההיתר תלוי בזה ולא שייך מסל"ת (ועיי' טו"ש סי' ס"ט ס"ק כ"ג), ואין לומר דא"כ יהי' מותר מטעם מירתת כיון דפרנסתו תלוי בזה כמש"כ הרמ"א (בסי' ס"ט סעי' י), זה אינו הדא דמירתת אינו מותר רק באיסור דרבנן דדם שמלחו הוא רק דרבנן, ובג"ד הוא חשש דאורייתא כנ"ל, ועוד דמירתת ל"ש רק באם יש שם יוצא ונכנס כמש"כ הרמ"א שם, משא"כ בנ"ד דאין שם שום יוצא ונכנס או סביבו המדקדק אחריו, וגם אח"כ אין בודקין אחריו אם לא טעה וגם א"א לבדוק אחריו שא"א לעמוד על הדבר אם טעה או לא, וא"כ ל"ש מירתת, ועי"ש עוד שמעלה עוד סברות לאיסור, ומסיים התשובה שבוודאי הרבנים צריכין לגדור גדר ולעמוד בפרץ זו, עיי"ש.

21 עי' דרכ"ת (סי' ס"ט ס"ק קס"ה) בשם הגאון הסמ"ע שכ' יש ליזהר לכתחילה שישרו וימלחו הבשר ע"י ישראל דוקא ולא ע"י שפחותיהן העכו"ם עיי"ש, והעתיקו הבית לחם יהודא (סקס"ו) מתקנת וועד ארבע ארצות.

לשמר בכל דרכך!

סגולה בדוקה!

איידער איר לאזט זיך ארויס אויפ'ן וועג,
געדענקט אריינצולייגן צדקה אין די פושקע פון

"רבי מאיר בעל הנס"

לטובת אונזער כולל, אין דעם זכות וועט רבי מאיר
בעל הנס מיטגיין מיט אייך און אייך באגלייטן
טריט ביי טריט לשמירה ולהצלחה!

לשמור
בכל עת
מינה לא תזיע,
צו יעדע צייט
א ישועה.

צו באקומען אדער אויסצולייגן פושקעס אדער
צו מנדב זיין געלט פאר רבי מאיר בעל הנס רופט 24 שעה א טאג:

1888-REB-MEIR

(1888-732-6347)